

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Renesanční zvony ve východních Čechách
magisterská diplomová práce

Bc. TEREZA KASALOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Waisser, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně, k čemuž jsem využila uvedenou odbornou literaturu a prameny. Práce má rozsah 127 258 znaků.

V Olomouci dne 12.12.2019

Tereza KASALOVÁ

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala zástupcům Královéhradecké diecéze, především Mons. Janu Pasekovi a pracovníkům konzervátorského centra za vstřícnost při vyřizování potřebných povolení. Také děkuji všem kněžím, administrátorům, kostelníkům i farníkům, kteří byli ochotní se zapojit do tohoto nelehkého projektu. Nerada bych zapoměla na zaměstnance Galerie a muzea v Hořicích a Muzea východních Čech v Hradci Králové, kteří mi poskytli cenné informace a tipy na literaturu.

V neposlední řadě patří obrovský dík především mému vedoucímu, Mgr. Pavlu Waisserovi, Ph.D. za jeho ochotu, nedocenitelné rady a pomoc v průběhu celého studia.

A samozřejmě děkuji své rodině za to, že ve mně věřili a za jejich podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod.....	1
Prostorové a časové vymezení.....	2
Historie zvonařství.....	5
Technologie lití zvonů, údržba a restaurování.....	7
Technologie.....	7
Údržba.....	9
Restaurování.....	10
Současný stav bádání v oboru renesančního zvonařství.....	12
Význam a symbolika zvonů.....	14
Hlavní výzdobné motivy renesančních zvonů ve východních Čechách.....	16
Nápisy.....	17
Datace.....	18
Reliéfy.....	18
Zvonařské značky.....	19
Renesanční zvonaři ve východních Čechách.....	19
Seznam vybraných východočeských zvonařů.....	21
Rodina Ptáčků.....	23
Rodina Žáčků.....	23
Jiřík zv. Dobrýdílo.....	24
Rodina Brikcího z Cimperka.....	24
Mistr Matěj z Vysokého Mýta.....	25
Václav Farář.....	25
Adam Taraba.....	26
Eliáš Stodola.....	26
Daniel Tapienus.....	27

Donát Schrötter	27
Výběrový katalog	29
Úvod katalogu	29
Schéma zvonu	30
Obsah katalogu	31
Velký zvon z Dolního Újezdu.....	34
Malý Zvon z České Skalice	36
Zvon z Opatova.....	38
Malý zvon z Vračovic	41
Malý zvon ze Sádku (Poledňák)	44
Malý zvon z Borové	46
Zvon z Poličky od sv. Jakuba (Medián)	48
Zvon z Pomezí	50
Velký zvon z Rosic.....	52
Velký zvon z Hlinska	55
Velký zvon z Borové.....	58
Zvon z Práčova.....	60
Zvon z Korouhve.....	62
Velký zvon z Vračovic	64
Zvon ze Staré Paky.....	66
Zvon z Vrbatova Kostelce	68
Malý zvon z Luže	70
Zvon z Telecího.....	72
Zvon ze Štěpánova	74
Velký zvon ze Sádku	76
Velký zvon z Českých Heřmanic	78
Zvon z Velké Jesenice	81

Malý zvon z Rosic	83
Velký Zvon z České Skalice	85
Zvon z Radhoště.....	88
Velký zvon z Jenišovic	91
Malý zvon z Dolního Újezda	95
Zvon ze Včelákova.....	97
Velký zvon z Mlázovic.....	100
Zvon z Poličky od Michaela archanděla.....	103
Malý zvon z Jenišovic	106
Zvon z Lažan.....	110
Zvon z Předhradí	114
Zvon z Hřídělce.....	118
Velký zvon z Luže.....	121
Zvon z Proseče	124
Malý zvon z Českých Heřmanic	128
Zvon z Brtve	131
Malý zvon z Hlinska (umíráček).....	134
Zvon z Lázní Běláhrad (Marie).....	136
Zvony nezjištěné na svém původním stanovišti	139
Závěr.....	141
Seznam obrazové přílohy	144
Bibliografie	155
Literatura.....	155
Diplomové práce	157
Elektronické zdroje.....	157
Anotace	158
Klíčová slova.....	158

Summary.....	158
Key words:.....	158

Úvod

Zvony, ostatně jako většina užitého umění, byly a jsou často opomíjenou kapitolou v dějinách českého i světového umění. Pravděpodobně tomu tak je i díky sporné roli užitého uměleckého díla, které je současně hudebním nástrojem. Zároveň je velmi těžké zvony vystavit a představit je tím veřejnosti, jelikož jejich valná většina stále plní svou funkci ve věžích a zvonících kostelů.

Také kampanologické výzkumy jsou proto dělány jen velmi zřídka. Zvony jsou totiž obtížně mapovatelné, častokrát téměř nedostupné a díky válečným rekvizicím první i druhé světové války dnes už nikdo neví, kde se jaký zvon ještě dochoval a kde najde jen prázdnou zvonovou stolicí. Navíc být kampanologem neznamena jen pozorovat zvony, ale rozumět jim. Poznat a dokázat pojmenovat jejich tóny, předcházet jejich destrukci špatným zacházením, nebo zanedbanou údržbou, poznávat jejich minulost a dbát o jejich budoucnost.

Přestože je stále možné narazit čas od času i na velmi staré profánní zvony, bude tato práce zasvěcena výhradně jejich sakrálním protějškům. Historické období, kterému je práce věnována, sice bylo dobou rozkvětu šlechty, měšťanstva a řemesel, ale čistě profánní zvony se stále využívaly jen okrajově a díky absenci výzdoby byly také obvykle pro vojenské účely zrekvírovány mezi prvními.¹

V názvu práce je sice napsáno slovo renesance, ale to je spíše jen orientační označení pro období 16. a počátku 17. století, ve kterém se dají nejlépe pozorovat změny z elementární gotické výzdoby k bohatým renesančním scénériím plným figurálních motivů, alegorií a antikizujících florálních motivů až k raně baroknímu tvarosloví.

Ve skutečnosti je pro tematiku zvonů vhodnější začít už obdobím po husitských válkách, které bylo pro kláštery, kostely, jejich vybavení a katolictví obecně velkou ranou. A protože byla ve válce spousta zvonů zničena, začalo se hned po jejím skončení s napravováním škod, k čemuž v roce 1472 pomohlo i ustavení poledního vyzvánění, pro které vyráběl zcela nový druh zvonů, tzv. poledníky. Proto je nejstarší zvon v katalogu už z roku 1467 a nejmladší z druhé poloviny 17. století. Na tomto výseku lze totiž nejlépe pozorovat změny ve výzdobě,

¹ Zikmund Winter, *Dějiny řemesla a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*, Praha 1906, s. 829.

v písmu i v jazyku, který zvonáři používali. Doufám, že po přečtení této práce, nebude mít nikdo pochyb, proč nazýváme právě pozdní gotiku a renesanci zlatým věkem českého zvonářství.

Prostorové a časové vymezení

Zpracovávání dějin v určitém místním a časovém vymezení nám dává příležitost, podívat se hlouběji do velmi specifických souvislostí a společenských, kulturních a uměleckých provázaností. Detailní náhled do jedné oblasti nám tak může pomoci lépe pochopit život lidí na území celého státu.

Východní Čechy historicky nikdy nebyly autonomním správním celkem (což se změnilo až v roce 1960). Šlo spíše o uměle vytvořený pojem složený z několika správních celků, které se nacházely vedle sebe v severovýchodní části Čech. V dnešním slova smyslu jsou východní Čechy vymezeny především rozlohou Pardubického a Královéhradeckého kraje. Z Libereckého kraje se pod pojem východní Čechy řadí ještě okres Semily a z kraje Vysočina okres Havlíčkův Brod.

Ve 14. a 15. století se do celku východních Čech řadilo především Hradecko, které bylo obohaceno o dnešní Trutnovsko, Bydžovsko a Kladsko – to však mělo vždy problém se plně připojit k východočeskému celku už jen kvůli přírodní bariéře v podobě Orlických hor a v roce 1459 se dokonce stalo samostatným hrabstvím a dále se vyvíjelo nezávisle na ostatních částech východočeské oblasti, a proto do ní dále nebylo zahrnováno.²

Mezi další části východních Čech patřilo Chrudimsko a Čáslavsko. Po husitských válkách bylo připojeno i Kouřimsko (ale jednalo se spíše o teoretické zařazení) a prakticky mělo naopak velmi blízko k regionům východních Čech Boleslavsko – především Semilsko, Sobotecko a Turnovsko. Na druhou stranu do zkoumané oblasti historicky nikdy nepatřila moravská část Svitavska. Tato změna přišla až s rokem 1960, kdy byl ustanoven Východočeský kraj.³

² Ondřej Feleman, I. Dějiny východních Čech jako téma syntézy in: idem (ed.), *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009, s. 19–21.

³ Ibidem, s. 21–24.

Zajímavý je i fakt, že většina velkých měst v oblasti patřila do skupiny tzv. věnných měst, což byla města, která sloužila jako útočiště a léno českým královnám-vdovám. První královnou s věnnými městy byla Eliška Rejčka, žena Václava II. a Rudolfa Habsburského. Ti ji na vdovská léta darovali města Chrudim, Hradec Králové, Jaroměř, Vysoké Mýto a Poličku. Karel IV. k nim pro svou ženu Elišku Pomořanskou přidal ještě Mělník, Václav IV. přidal Žofii Bavorské Dvůr Králové a Trutnov a Maxmilián II. své manželce Marii Španělské daroval ještě Nový Bydžov.⁴

Od počátku 15. století východočeská šlechta patřila mezi českou mocenskou a majetkovou elitu. Především rody Poděbradů, Pernštějnů a Smiřiců dosáhly na daném území výjimečné velikosti a vážnosti.⁵

V 60. letech 15. století východní Čechy sužovaly především boje mezi Matyášem Korvínem a Jiřím z Poděbrad. Korvín několikrát zaútočil na velká východočeská města, z nichž nejohroženějším byla Polička. Ničivým a loupeživým nájezdům se nevyhnul ani Dvůr Králové, Jaroměř, Jičín, Police nad Metují nebo Náchod. Mnoho vesnic bylo během bojů vypáleno a zničeno.⁶

V roce 1471 byl zvolen nový český král – Vladislav Jagellonský. Tento panovník byl znám svým malým omezením šlechtické moci a v roce 1485 stál u uzavření tzv. kutnohorského míru mezi katolíky a husity, čímž byly definitivně ukončeny husitské války. Pro východní Čechy bylo 15. století zlatým věkem rozkvětu, a to se nezměnilo ani za vlády Jagellonců – jen budování prestiže šlechtických rodů hrdinskými válečnými výpravami bylo vyměněno za politické, hospodářské a finanční machinace. Díky této změně se začala ustanovovat tzv. nová aristokracie – zvýšil se význam měšťanstva a hejtmani měli nově v rukou množství práv a svobod. Hradecko mělo navíc i purkrabího, který byl členem zemských úředníků království.⁷

Po celou dobu vlády Jagellonců se v Čechách pomalu mísila stále převládající gotická kultura s renesancí a humanismem. Nový sloh s sebou také přináší vlnu

⁴Dostupné online: <http://www.cestipanovnici.estranky.cz/clanky/historicke-zajimavosti/venna-mesta-ceskych-kraloven.html>, vyhledáno 15.11.2018

⁵ Viz Felcman, I. Dějiny východních Čech (pozn. 2), s. 14.

⁶ Jaroslav Čechura, XVIII Jagellonská éra ve východních Čechách in: Ondřej Felcman (ed.), *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009, s. 626-628.

⁷ Ibidem, s. 635.

stavebního ruchu, kterou podporují zejména příslušníci nové ekonomické šlechty, která se začíná ustavovat s koncem husitských válek. Jedním z hlavních představitelů tohoto nového druhu šlechticů byl Vilém z Pernštejna, o kterém se v *Dějínách umění v Českých zemích* píše toto: „*Systematicky se zabýval plánovaným hospodářstvím a na svém rozsáhlém dominiu hledal nejen nové zdroje příjmů ze zemědělské výroby, ale organizoval i těžbu dřeva, drahých kovů, stavbu hutí, i obchod s mědí. Byl nábožensky tolerantní osobností, zastával se pronásledovaných členů jednoty bratrské a pro své peněžní transakce využíval i služeb židovských finančníků.*“⁸ Díky tomu dokázal za svého života ztrojnásobit rozlohu svého panství a přestavět množství hradů a městských opevnění podle nejmodernějších myšlenek své doby.

Po husitských válkách se východní Čechy staly centrem českého utrakvismu. Kališníci zakládali školy a kostely, bohužel ze své podstaty příliš nepodporovali vznik movitých uměleckých děl. Přesto se však ve východních Čechách neobvykle dařilo cechům uměleckých řemesel. Vznikají tu významné zlatnické a hodinářské dílny – například mistr Hanuš, tvůrce pražského orloje, pocházel z Hradce Králové. A právě z tohoto města a také z Kutné Hory se na přelomu 15. a 16. století stávají významná kovolitecká centra. Dalšími méně významnými centry byly například Pardubice, Chrudim nebo Jičín.⁹

O co méně do umění v této době investovala církev, o to více peněz do něj – se vzrůstajícím bohatstvím, sebevědomím i možnostmi – vkládala šlechta a měšťanstvo. Před rokem 1500 si ale měšťané nebyli schopní vytvořit osobitý sloh, a proto se vraceli ke středověkým tradicím – zakládali literátská bratrstva, jejichž knihy se staly jakýmsi symbolem raně novověké měšťanské kultury ve východních Čechách. Z Hradce Králové, Chrudimi a Pardubic se tak brzy stala významná kulturní centra, jejichž význam přesahoval hranice regionu.

S nástupem Ferdinanda I. na český trůn se České země staly součástí území ovládaného Habsburky. Tím se země dostala do úzkého kontaktu s rakouskou, italskou i španělskou kulturou. Mladí šlechtici začali vyjíždět do Itálie na

⁸ Klára Benešová, Za větší slávu pernštejnského rodu, in: Taťána Petrasová–Rostislav Švácha (eds.), *Dějiny umění v Českých zemích 800–2000*, Praha 2017, cit. s. 318.

⁹ František Nesejt – Vladimír Hrubý, XIX. Pozdní gotika ve východních Čechách in: Ondřej Felcman (ed.), *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009, s. 686.

kavalírské cesty a zpět si přinášeli znalost antického i renesančního umění. Díky tomuto propojení, bohaté šlechtě, a také díky uměnímilovným vládcům na českém trůnu se Čechy brzy staly významným uměleckým centrem jehož sláva vyvrcholila za vlády Rudolfa II.¹⁰

Historie zvonařství

Až na pár výjimek se dnes zvony zdají být výsostně křesťanskou záležitostí, ale nebylo tomu tak vždy. Zvony se odlévaly už dávno před naším letopočtem a před zavedením křesťanských liturgií. Jedním z prvních dokladů o využívání kovových zvonů máme už z 3. tisíciletí př. n. l. ze starověké Ninive.¹¹ Tyto prapůvodní zvony ale nevypadaly, jako ty několikatunové kolosy, které známe z dnešních zvoníc – šlo spíš o drobnější zvonky pro světské či osobní použití. Podobné zvony známe i z Urartu z 8. století př. n. l. nebo ze severní Mezopotámie (10.-7. století př. n. l.).¹² Ve starověkém Egyptě se zvonky používaly při Osirisových slavnostech, při nichž si jimi ženy zdobily šaty i účesy.¹³ Ve starověkém Řecku a Římě se zvonilo při náboženských obřadech i při ryze světských úkonech, jako bylo například každodenní otevírání lázní, či při velkých občanských shromážděních.¹⁴ Z *De vita Caesarum* od Gaia Suetonia Tranquilla zase víme, že císař Augustus dal zavěsit velký zvon před Jupiterův chrám. Také židovští kněží nosili v minulosti zvonky a rolničky na svých oděvech.¹⁵

Všechny tyto drobnější zvonky byly vyzdobeny, a to různými motivy od nejjednodušších plastických proužků až po zobrazení zvířat i lidských figur či perforaci. Zcela jiným vývojem si pak prošly zvony v Asii, kde se už dávno před naším letopočtem lily větší a složitě zdobené zvony, kterým předcházela několik

¹⁰ Štěpán Vácha–Martin Krummholz, Umění a architektura 1500–1800, in: Taťána Petrasová–Rostislav Švácha (eds.), *Dějiny umění v Českých zemích 800–2000*, Praha 2017, s. 343–347.

¹¹ Otakar Dušek, *Výroba zvonů* (diplomní práce), Ústav strojírenské technologie VUT v Brně, Brno 2012, s. 8.

¹² *Metropolitan Museum of Art*, <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1977.186/>, vyhledáno 23. 3. 2018. – Osama Shukir Muhammed Amin, Assyrian Bells, *Ancient History Encyclopedia*, <https://www.ancient.eu/image/3786/>, vyhledáno 23. 3. 2018.

¹³ Jan Urban, *Zvony* (diplomní práce), Katedra teorie kultury (kulturologie) FFUK, Praha 2008, s. 7.

¹⁴ Milan Švihálek, *Jak se rodí zvony*, Brno 1997, s. 17.

¹⁵ Antonín Rybička, *O českém zvonařství. Studie kulturní, kterou dělal Antonín Rybička*, Praha 1883, s. 4.

tisíc let trvající tradice výroby keramických zvonků.¹⁶ Znamená to, že zvony sice byly a jsou vytvářeny především kvůli praktickému využití, ale zároveň s pilováním technické dokonalosti bylo dbáno i na jejich estetickou hodnotu.

První velké kostelní zvony začali Evropané vytvářet asi v 6. století. Tehdy ještě nešlo o zvony lité z bronzu, ale nýtované z železných plechů. Takovým zvonem je např. St. Patrick's bell v Dublinu, který byl vytvořen mezi 6.-8. stoletím spojením čtyř plechů.¹⁷ Tehdy bylo vyrábění zvonů věcí uzavřených klášterních komunit, a právě v nich byly asi v 11. století ulity první zvony ze zvonoviny tak, jak je dnes známe.

Tyto rané lité zvony měly tvar včelího úlu, homole nebo přilbice o stejné tloušťce stěny po celém obvodu, díky čemuž neměly tak vyladěný zvuk a nebyly tak hlasité. Lití zároveň umožňovalo dát větší prostor umělecké výzdobě a nápisům, čehož se začalo více využívat ve 13. století, kdy došlo k postupné změně tvaru zvonu – měnila se tloušťka žebra a sílil spodní okraj. V gotice se ustálil zvonový tvar obráceného poháru s korunou. Také vznikaly kovolitecké dílny mimo klášterní zdi, což podnítilo konkurenční boje a snahy o zdokonalování výrobků. Už dál nestačilo, aby zvony byly jen funkční, musely být i krásné.¹⁸

V 15. století se texty na zvonech zásadně prodloužily. Místo krátkých úryvků z Bible se začalo psát i o litci, který zvon vytvořil, nebo o faráři či šlechtici, který se zasadil o vznik konkrétního zvonu. Nápisů popisovaly také události, které jeho výrobě předcházely. V 16. století byla technická podoba zvonu dovedena k dokonalosti. Jeho tvar i profil žebra dával prostor rozvinutí dokonale proměřeného tónu s jasně danou výškou, intenzitou i barvou. Zároveň se na plášti už běžně začaly objevovat ornamenty jako např. lilie, akanty či palmety a více se rozvíjely figurální reliéfní prvky. Byl to zlatý věk českého zvonařství. V baroku tato zdobící tendence ještě zesílila – výzdoba byla často umístována

¹⁶ Srov. *Metropolitan Museum of Art*, <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/13.220.86/>, vyhledáno: 23. 3. 2018. - *Metropolitan Museum of Art*, <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1988.20.7/>, vyhledáno: 23. 3. 2018.

¹⁷ Jan Michalský, *O Zvonech. Dějiny, význam, svěcení zvonů atd.*, Prostějov 1921, s. 29–30.

¹⁸ František John – Petr Krňávek, *Zvony a péče o ně*, Zábřeh 2009, s. 5.
Dagmar Stará, Doba gotická – Práce z kovů, in: Klement Benda et al., *Od Velké Moravy po dobu gotickou gotickou. Dějiny uměleckého řemesla a užitého umění v českých zemích*, Praha 1999, s. 137–139.

v takovém množství a s takovou volností, že v konečném důsledku škodila zvukové kvalitě zvonu, čímž byl tento zlatý věk ukončen.¹⁹

Přestože jsou lité zvony v mnohém dokonalými díly, nejsou nezničitelné. Nejčastěji je ničily časté požáry, jejichž žár málokdy vydržely. Mohly také puknout nesprávným používáním nebo vadou materiálu. Pravou pohromou pro zvony byly války, kdy často docházelo k jejich zabavování a rozlívání pro vojenské účely. Zásadní pro naše území byla především první polovina 20. století kvůli oběma světovým válkám. Nejintenzivnější rekvizice proběhly v létě 1916, na jaře 1917 a v roce 1942. Některé zrekvirované kusy se po válce vrátily (i když ne vždycky tam, odkud byly sebrány), ale většina z nich je beznadějně ztracena. Zvony zabavené armádou ve zmíněných obdobích chybí na některých místech dodnes.²⁰

Technologie lití zvonů, údržba a restaurování

Technologie

Zvonovina je slitinou mědi (78 %) a cínu (22 %) s maximálně 2% podílem jiných kovů. Tato slitina se běžně používala k lití zvonů už od 12. století.²¹ Takováto slitina má vhodnou tvrdost a zvukové vlastnosti, zároveň špatně vodí teplo i elektrický proud. Upravováním poměrů kovů se dílny odlišovaly a jejich zvony měly ve výsledku různé vzhledové i zvukové odchylky. Zvonovině s nižším obsahem cínu (cca 9-10 %) se říká dělovina.

Cín zvyšoval a zjemňoval zvuk zvonu, ale zvyšoval jeho křehkost. Olovo bylo levnější než cín, a proto se také někdy přidávalo, ale jím se zvukové kvality zase hodně zhoršovaly. Při použití jiných kovů než mědi a cínu se také zkracuje rezonanční čas zvonu. Součástí zvonoviny byly často i drahé kovy, které přidávali jak zvonáři, tak donátoři, v naději, že se hlas zvonu ještě vylepší. Účinek bohužel byl přesně opačný.²²

Nejzásadnějším momentem lití zvonu je návrh a výpočty jeho tvaru, velikosti a především profilu žebra. Tyto výpočty ovlivňují výšku, barvu i hlasitost tónu a

¹⁹ John – Krňávek, *Zvony a péče o ně* (pozn. 18), s. 5–6.

²⁰ John – Krňávek, *Zvony a péče o ně* (pozn. 18), s. 7.

²¹ Uvedeno ve spise: Theophil Ruger, *De diversis atribus*.

²² Leoš Mlčák, *Zvony na Moravě a ve Slezsku*, Olomouc 2014, s. 17.

samozřejmě také vzhled finálního výrobku. Jak píše Daniela Hrušková: „*Vše začíná u propočtu a konstrukce zvonového žebra (průřezu zvonem): na jeho síle a tvaru závisí výsledný tón. Ten je obvykle předem přesně daný a je na zvonaři, jak ho dosáhne. Profil žebra bude také nejvýraznějším podpisem autora, obvykle si zvonařské rody propočty a nákresy úzkostlivě střeží a předávají z generace na generaci.*“²³

Poté je nutné zhotovit formu. Ve vykopané jámě se vyzdí podstavec, na kterém se z cihel postaví nedokonalé jádro, na nějž se nanáší hlína s přísadami dobytčího trusu a chlupů nebo konopí a grafitu. Cihlové jádro je duté a někdy se uvnitř něj rozdělával oheň, aby hliněné jádro rychleji seschlo.²⁴ Tvar jádra se upravuje pomocí otáčivé šablony, která drží vnitřní linii žebra budoucího zvonu.

Hotové jádro se nechá seschnout, vysprávi se případné praskliny a nakonec se přetře izolantem. Následně se přes jádro vymodeluje hliněný tzv. falešný zvon, jehož tvar bude určovat finální podobu zvonu – na něj se tedy nanese i veškerá reliéfní výzdoba a nápisy, které jsou zhotovené z vosku.²⁵ Podle spotřeby materiálu na falešný zvon se v minulosti dalo snadno odhadnout, kolik zvonoviny bude potřeba k odlití toho skutečného. Současně se z vosku modeluje i koruna zvonu a výfukové kanálky.

Falešný zvon se poté přetře jemnou pastou z hlíny, chlupů a cihlového prachu, která se dokonale přichytí na všechny reliéfy. Dále se omazáním vytvoří svrchní zvonová forma. Při jejím vypalování se vosk v koruně i reliéfech vytaví a pak je svrchní forma nadzvednuta, falešný zvon se odstraní a opraví se drobné defekty. Odstraní se tyč, která před tím držela otáčivou šablonu a na její místo se zavede očko, které bude později držet srdce. Forma se přesně sesadí a zasype se upěchovanou hlínou.

Konečně se roztaví kov, zbaví se strusky a je kanálkem vypouštěn otvorem v koruně do formy. Po nalití kovu se nad korunou rozdělá oheň, aby se zpomalilo chladnutí kovu – ten by měl chladnout až několik dní. Po vychladnutí se zvon vykope, forma se rozbije a odlitek se očistí. Je samozřejmě možné zvon dále

²³ Daniela Hrušková, *Zvony z České*, Brno 2017, cit. s. 7.

²⁴ Michalský, *O Zvonech* (pozn. 17), s. 6.

²⁵ Menší zvony se daly z vosku nebo loje vymodelovat celé.

mechanicky upravovat, ale obecně se má za to, že takové úpravy by se měly provádět co možná nejméně. Dobroušením vnitřní stěny se dá lehce ovlivnit výška tónu zvonu, ale česká kolaudační směrnice z roku 1959 takové jednání nepřipouští. V západní Evropě jde však o zcela běžnou praxi, která je u skládání větších zvonkoher dokonce nutností.²⁶

Údržba

Údržba zvonů se často podceňuje, což může vést k velkým problémům. Zvony, které nikdo pravidelně nekontroluje, může vytloukat příliš tvrdé srdce. Poškodit je může také nešetrné pohánění špatně seřízeným strojem a části, které zvon drží na zvonové stoličce, mohou být opotřebované. Všechny tyto problémy mohou vést k nevratnému poničení zvonu nebo k jeho úplnému zničení. V dnešní době, kdy se síla místních zvoníků běžně zaměňuje za sílu motoru, se navíc často nenajde žádný člověk, který by alespoň jednou ročně ke zvonům vylezl a zkontroloval je. Jak říká kampanolog olomoucké arcidiecéze František John: *„Ruční zvonění je potřeba upřednostnit, motorový pohon je totiž jen náhrada, nouzové řešení. U některých zvonů je navíc elektrifikace naprosto nepřijatelná. Důvodů je hned několik. Pravidelná zvonická služba jednoznačně buduje a prohlubuje vztah mezi obyvateli dané lokality, zvony i sakrálním objektem. Je větší zárukou pravidelné péče o zvony i zvonové patro, než jakou nabízí elektrifikace. Je citlivější ke zvonům.“*²⁷

Srdce zvonu by měla být z měkkého železa.²⁸ Tvrdá ocelová srdce, která se vyráběla především v 90. letech minulého století, se dnes často upravují vsadkou úderníku z měkčího kovu, aby srdce zvon příliš nevytloukalo. Je-li zvon na dvou stranách příliš vytloučen, je potřeba ho pootočit.²⁹ U srdce je také nutné sledovat opotřebení závěsného řemenu, nebo jiného systému jeho uchycení a případně ho vyměnit.³⁰

²⁶ Petr Vácha, *Dokumentace kampanologických památek*. Příloha: Určování hmotnosti zvonů a jejich zvukového obrazu (památkový postup), Praha 2018, s. 22–23.

²⁷ John – Křižávek, *Zvony a péče o ně*, (pozn. 18.), cit. s. 2–3.

²⁸ Vácha, *Dokumentace* (pozn. 26), s. 32.

²⁹ Většina zvonů uvedených v katalogu je dnes právě jednou otočena. To zapříčiňuje sice menší nebezpečí puknutí zvonu, ale reliéfní výzdoba bývá obvykle otočena k trámům zvonové stolice a není proto dobře vidět.

³⁰ Petr Koukal et al., *Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana*, Praha 2006, s. 53.

Hlava zvonu se tradičně dělala z tvrdého dřeva. Dnes se ale můžeme setkat i s železnou hlavou ve tvaru traverzy, ke které zvon není připevněn železnými třmeny, ale uchycovacími šrouby. Hlava drží na čepech položených do ložiska stolice. Toto ložisko je také potřeba pravidelně kontrolovat, aby nedošlo k jeho přílišnému opotřebování třením, které je způsobeno zanedbanou údržbou a nedostatečným mazáním.

A nakonec je nutné kontrolovat zařízení k pohánění zvonu. Je-li zvon rozezníván ručně, je potřeba kontrolovat stav lan, páky a popř. průchodky pro vedení zvonového lana do nižších pater. U elektropohonů je nutné vybrat ten nejvhodnější typ pro daný zvon. Nejčastěji se používají motory lineární, motor s pohonem přes zvonové kolo (s ojnicí) nebo bití elektromagnetickým kladivem.³¹ Ty je potřeba mechanicky kontrolovat, aby nedošlo k poruše. Zvýšenou pozornost je pak třeba věnovat kladivům, které bývají ke zvonům připevněny druhotně zvenčí a slouží k odbíjení hodin. Taková kladiva nejenže bijí na zvon způsobem, ke kterým zvon nebyl ulit, ale také svými údery může vytloukat reliéfní výzdobu.

Restaurování

Stejně jako u každého restaurování-konzervování je i u zvonů základním zadáním snaha o prodloužení existence daného objektu. Kovy obecně nejvíce ohrožuje koroze, která bývá způsobena nejrůznějšími faktory, z nichž nejzásadnější je vysoká vlhkost okolního prostředí, přítomnost korozivních plynů nebo organických kyselin.

Zvony jsou obvykle chráněny před povětrnostními vlivy tím, že jsou ve většině případů zavěšeny v interiéru (i když známe i tzv. zvoničky, v nichž je zvon upevněn pouze na vysokém bidle pod malou stříškou). Jejich ochrana před teplotními výkyvy je ale nulová. Obecně by teplota v místnosti, kde jsou deponovány kovové předměty neměla přesáhnout 20 °C a relativní vlhkost 40 %. V letních měsících je však teplota ve většině zvoníc i dvojnásobná a vlhkost také není nijak regulována. Na jaře a na podzim, kdy se teplota mění rychle během dne, je dokonce pravděpodobné, že se okolní vlhkost bude kondenzovat

³¹ Vácha, Dokumentace (pozn. 26.), s. 50–52.
Koukal, Péče o varhany a zvony (pozn. 31), s.63.

na plášti zvonu. Ideální by v tomto případě bylo spojit pravidelné obhlídky a kontroly zvonů s větráním v suchých dnech, které by velmi pomohlo omezení vnitřní relativní vlhkosti na minimum.³²

Plyny, které negativně působí na materii zvonu jsou např. oxid siřičitý (SO₂), sulfan (H₂S), oxid uhličitý (CO₂), oxidy dusíku (např. N₂O, NO, NO₂ atp.), sloučeniny amoniaku (NH₃) nebo ozón (O₃).³³ Ty se dají počítat mezi nejhůře ovlivnitelné činitele, neboť si jen těžko může vlastník určit, jestli okolo jeho kostela povede silnice nebo jestli okolní továrny začnou více dbát na životní prostředí vypouštěním menšího množství emisí do ovzduší. Ale organické kyseliny, které jsou obsaženy v lidském potu, holubím a netopýřím trusu, v různých druzích dřeva nebo dřevotřísek apod. ovlivnit může.³⁴

Obecně by mělo platit, že stejně jako se v depozitářích snažíme pravidelně odstraňovat z předmětů prach, tak i ve zvonících by se ze zvonů i jejich okolí měl pravidelně odstraňovat prach a trus (suchou cestou za použití kořenových kartáčů nebo kartáčů s plastovými štětinami) a obecně udržovat čistota.³⁵

Dalším krokem je pak sanační konzervování, nebo přímo restaurování. „*Sanační konzervace především odstraňuje degradační faktory z materiálu, zpevňuje hmotu nebo povrchovou vrstvu předmětu, a to bez výrazného vlivu na vzhled. Naopak při restaurování bývá vzhled povrchu předmětu dominantním faktorem, který ovlivňuje zásah. Typickým příkladem nejednoznačnosti při definování pojmů je fáze čištění, která v případě kovových památek spočívá velmi často v odstraňování korozních produktů. Čištění tak zajisté stabilizuje stav, protože odstraňuje faktor napomáhající další degradaci, zároveň však také ve většině případů interpretuje povrch předmětů, a tím pádem obnovuje jejich funkčnost či účinnost.*“³⁶

³² Srov. Jiří Žalman, *Příručka muzejníková I a II*, Praha 2002 a 2006.

³³ Jaroslava Benešová et al., *Konzervování a restaurování kovů*, Brno 2011, s. 49.

³⁴ Ibidem, s. 48–50.

³⁵ Tato poučka zní triviálně, ale během výzkumu jsem několikrát byla ve zvonících, ve kterých byl několikacentimetrový nános trusu, uhynulá těla netopýřů, plchů i holubů, zbytky hnízd a nepotřebné, často rozbité vybavení.

Dobře funguje třeba spolupráce se spolky monitorujícími pobyt netopýřů. V některých farnostech členové takových spolků za umožnění vstupu a badatelské činnosti několikrát ročně stanoviště uklízejí a dbají na to, aby prostředí bylo čisté a bezpečné.

³⁶ Benešová, *Konzervování a restaurování* (pozn. 34), cit. s. 56.

Do této kapitoly tedy můžeme řadit jak důkladnější čištění, u kterého se musíme zabývat např. otázkou patiny, tak restaurováním ve formě doplňování materiálu pro zaručení mechanické pevnosti. Pozor si při tom ale musíme dát i na vztah umělecko-historického díla a funkčního vybavení. Je samozřejmé, že se z věží nebudou sundávat kvalitní zvony o které je dobře pečováno, ale je-li používáním ohrožena samotná existence zvonu (např. u velmi vytlučení kusů), je potřeba vážně uvažovat o jejich sejmutí a zachování jako historického artefaktu. Stejně tak je tomu při rozhodování, zda nahradit historickou korunu novodobou, která sice zachová funkci, ale zásadně zasáhne do umělecké i historické hodnoty zvonu.

Současný stav bádání v oboru renesančního zvonařství

Při tvorbě katalogu jsem vycházela zejména z památkových soupisů, které byly vytvořeny pro několik východočeských regionů před první, nebo druhou světovou válkou. Jednalo se především o soupisy politického okresu chrudimského (1900), vysokomýtského (1902), královéhradeckého (1904), poličského (1906), litomyšlského (1908), novopackého (1909), náchodského (1910) a královédvorského (1937).³⁷ Tyto dokumenty jsou z větší části

³⁷Karel Chytil, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XI. Politický okres chrudimský, Praha 1900. Dostupné on-line: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/index.php?txgame:typ=2&txgame:id=243&dle=rocnik>
Zdeněk Wirth, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XVI. Politický okres vysokomýtský, Praha 1902. Dostupné on-line: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/index.php?txgame:typ=2&txgame:id=248&dle=rocnik>
Antonín Cechner, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XIX. Politický okres královéhradecký, Praha 1904. Dostupné on-line: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/index.php?txgame:typ=2&txgame:id=251&dle=rocnik>
Zdeněk Wirth, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXII. Politický okres poličský, Praha 1906. Dostupné on-line: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/index.php?txgame:typ=2&txgame:id=231&dle=rocnik>
Bohumil Matějka–Josef Štěpánek–Zdeněk Wirth, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXIX. Politický okres litomyšlský, Praha 1908. Dostupné on-line: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/index.php?txgame:typ=2&txgame:id=256&dle=rocnik>
Antonín Cechner, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXXI. Politický okres novopacký, Praha 1909. Dostupné on-line: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/index.php?txgame:typ=2&txgame:id=258&dle=rocnik>
Zdeněk Wirth–František Machát, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXXIV. Politický okres náchodský, Praha 1910. Dostupné on-line: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/index.php?txgame:typ=2&txgame:id=261&dle=rocnik>
Emanuel Poche, *Soupis památek historických a uměleckých v republice Československé, A. země Česká*, XLVIII. okres Dvůr Králové, Praha 1937.

aktualizovanou a doplněnou verzí soupisu Antonína Rybičky *O českém zvonářství* z roku 1885.³⁸ Novější čtyřsvazkový katalog českých památek podobného typu vydaný pod názvem *Umělecké památky Čech se zvonů* bohužel vůbec nedotýká a z vybavení kostelů vzpomíná prakticky jen obrazy, sochy a ve výjimečných případech křtitelnice nebo preciosa.³⁹

Nejvýraznějším zdrojem informací pro tuto práci však byly samotné zvony, které běžně mívají textovou složku obsahující jak rok ulití, tak jméno autora a někdy i další informace spojené s donátorem nebo událostmi, které se v době ulití zvonu děly. Přestože mi častokrát místní faráři předkládali údaje z farních i obecních kronik, nikdy jsem v nich nenašla přesnější nebo obsáhlejší informace, než byly uvedeny na samotných zvonech.

Pro doplnění informací o kovoliteckých dílnách a konvářských ceších byly velmi užitečné publikace Zikmunda Wintera *Dějiny řemesla a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století* a *Řemeslnictvo a živnosti XVI. Věku v Čechách*.⁴⁰ Pro představu o reálném fungování dílny doporučuji prolistovat článek Tomáše Chvátala – Pokus o sondu do činnosti zvonářské dílny v období gotiky.⁴¹ Naopak sondu do života na daném území mi poskytla sice velmi úzce specializovaná, ale platná publikace Vladimíra Hrubého o pozdní gotice a rané renesanci v Pardubicích.⁴²

V oblasti zvonářské technologie jsem čerpala především z historického spisu Vavřince Kříčky z Bítvyšky, ze životopisu Benvenuto Celliniho a ze současných knih spojených s rodinou Dytrychů z Brodku u Prostějova a Manoušků z Prahy-Zbraslavi.⁴³ K pasážím týkajícími se údržby a restaurování zvonů jsem využila

³⁸ Rybička, *O českém zvonářství* (pozn. 15).

³⁹ Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech 1–4*, Praha 1977–1982.

⁴⁰ Winter, *Dějiny řemesla a obchodu* (pozn. 1).

Zikmund Winter, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. Věku v Čechách*, Praha 1909.

⁴¹ Tomáš Chvátal, Pokus o sondu do činnosti zvonářské dílny v období gotiky. (Rozbor radničních účtů města Zhořelce z roku 1377), in: *Ústecký sborník historický*, Ústí 2001, s. 249–260.

⁴² Vladimír Hrubý, *Pozdní gotika a raná renesance v Pardubicích v letech 1491–1548. Malířství a sochařství*, Pardubice 2003.

⁴³ Vavřinec Kříčka z Bítvyšky, *Návod k lití a přípravě děl, kulí, hmoždírů, zvonů, konví ke zvedání vody, k vodotryskům a p. četnými kresbami opatřený*, Praha 1947.

Benvenuto Cellini, *Vlastní životopis*, Praha 1960.

Švihálek, Jak se rodí zvony, (pozn. 14).

Hrušková, *Zvony z České* (pozn. 23).

Petr Rudolf Manoušek, *Zvonářství*, Praha 2006.

především knihu *Konzervování a restaurování kovů* z roku 2011 a také několik příruček vydaných kampanologem olomoucké arcidiecéze Františkem Johnem.⁴⁴

V oblasti současného výzkumu zvonů a hledání metodického uchopení tématu jsem se opírala o metodiku *Dokumentace kampanologických památek* od Mgr. Petra Váchy a také o publikaci *Zvony na Moravě a ve Slezsku* od badatele Leoše Mlčáka, která byla publikována před pěti lety a je tak jednou z nejnovějších a neobsáhlejších publikací na toto téma u nás. Tato kniha mi zároveň posloužila k ověření a doplnění některých informací o východočeských zvonařích tvořících i na Moravě.⁴⁵ Zároveň jde o publikaci, která se také snaží o celistvé uchopení tématu zvonařství na určitém období, díky čemuž mi byla v jistém smyslu vzorem.

Význam a symbolika zvonů

Stejně jako mají lidé seznam dobrých vlastností a zvyků, kterými by se správný člověk měl řídit, tak i pro zvony platí kodex ctností, který zní následovně: „*Laudo deum verum, plebem voco, congrego clerum/defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro/est mea cunctorum terror vox daemoniorum.*“⁴⁶ První tři z nich popisují základní funkci kostelního zvonu. Druhá trojice popisuje úkony spojené s běžným životem středověkého a novověkého člověka. A poslední část, se věnuje ochranné funkci zvonu, která byla nezastupitelná.⁴⁷

Miroslav Flodr, *Technologie středověkého zvonařství*. Brno 1983. Dostupné on-line: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/103900>, vyhledáno 12.5.2018.

⁴⁴ Benešová, *Konzervování a restaurování* (pozn. 34).

John – Krňávek, *Zvony a péče o ně* (pozn. 18)

⁴⁵ Mlčák, *Zvony* (pozn. 22).

Vácha, *Dokumentace* (pozn. 26).

Markéta Jančarová, *Kampanologický průzkum v okrese Opava*. (Zpráva o provedeném institucionálním výzkumu), in: *Sborník Státního památkového ústavu v Ostravě (ročník 2001)*, Ostrava 2002, s. 108–112.

⁴⁶ Chválím Boha, volám lid, svolávám duchovenstvo, oplakávám mrtvé, zaháním mor, oslavuji svátky, svým hlasem odháním demony a zlo.

Jinou variantou je např. *Vivos voco. Mortuos Plango. Fulgura flango.* (Živé svolávám, mrtvé oplakávám, blesky rozháním.)

⁴⁷ Miroslav Flodr, *Komplexní pojetí funkce zvonu v středověkých zvonových nápisech*, in: *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity – studia minora facultatis philosophicae universitatis brunensis*, C 23/24, 1976/77, Dostupné online: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/102697/C_Historica_23-1976-1_9.pdf?sequence=1, Vyhledáno 1.3.2019.

Zvony se ve střední Evropě zprvu využívaly hlavně v kláštorech (kde se i vyráběly) k udávání vnitřního rytmu (střídání práce, odpočinku a modliteb). Až později se začaly používat i pro svolávání farníků na mše. V roce 1318 zavedl papež Jan XXII. pravidelné zvonění večer, které symbolizovalo Kristovu smrt a roku 1368 přibylo i ranní zvonění, které mělo symbolicky připomínat Kristovo zmrtvýchvstání. V roce 1472 bylo přidáno ještě páteční polední zvonění a později i trojí zvonění k modlitbě Anděl Páně.⁴⁸ Obvykle se také rozeznávaly všechny zvony při nejdůležitějších církevních svátcích nebo v den svátku patrona kostela.⁴⁹

K dalším běžným praktikám patřilo vyzvánění v průběhu mše u úkonů, které bylo potřeba pro svou důležitost dramaticky podtrhnout – začátek mše byl oznamován velkými zvony na hlavní věži nebo ve zvonici, pozdvihování a proměňování bylo doprovázeno zvukem malého zvonku ve výšce nad presbytářem, který se obvykle nazývá sanktusník podle modlitby sanktus, která se při tom zpívá (nebo odříkává). Tento zvon se dal obvykle ovládat přímo z kněžiště a někdy se využíval i ke svolávání k denní modlitbě církve. V dnešní době se ve střední Evropě sanktusník používá jen výjimečně. Středověké kostely měly sanktusník často jako jediný a hlavní zvon a když si později věřící chtěli pořídit větší zvony, museli buď přestavět celý kostel, aby se jim tam větší zvon vešel, nebo vystavěli samostatně stojící zvonici.

Kromě sanktusníku existoval v kostelech ještě jeden specializovaný zvonek – umíráček. Ten se používal ve chvílích osobní tragédie, kdy umřel nějaký z farníků. Poprvé umíráček zvonil tzv. hodinku, to je zvonění hned po úmrtí, a v poledne po hodině zvonil tzv. hranu. Těsně před pohřbem byl svoláván lid zvoněním praepuls a v průběhu pohřbu se zvonily tzv. doprovody nebo provody.⁵⁰

Zvony se později začaly používat i jako signál při neštěstích jako byly požáry, záplavy nebo bouřky. Proto si je začaly objednávat i světské organizace. Obvykle zvon visel na radniční věži, někdy i na hradech, v zámcích nebo ve

⁴⁸ Rybička, O českém zvonařství. (pozn. 15), s. 5–6.

⁴⁹ Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 20.

⁵⁰ O vyzvánění provodů se mimojiné zmiňuje i tradiční velikonoční rýmovačka „Hody hody, do provody.“ Staročeské slovo provody znamená vzpomínání na zemřelé.

školách. Zvony u městských bran ohlašovaly zavírání a otevírání městské brány, radniční zvony zase počátky městských trhů a slavností a podobně. V období gotiky se zvony začaly přidávat i k věžním hodinovým systémům, kde větší zvon s hlubším tónem obvykle odbíjel podle celých hodin a menší s vyšším tónem ohlašoval jednotlivé čtvrt hodiny. Zvonění se také odjakživa používalo jako signál blížícího se neštěstí – požáru, povodně, nájezdníků. I v dnešní době jsou zvony součástí výstražných znamení civilní ochrany.⁵¹

Nesmíme ale zapomenout na to, že zvony jsou také hudebními nástroji. Každý zvon vydává při rozeznění i několik desítek tónů, které by se mezi sebou měly doplňovat a vytvářet harmonii. Úpravou tvaru, množství a příměsí kovu, velikosti a podobně může zvonař měnit jak množství tónů, tak jejich hloubku, barvu a délku. Ladění nejvíce ovlivňuje tvar profilu stěny zvonu, tzv. žebra. Po odlití se dá ještě dolaďovat broušením, ale tímto způsobem se nikdy nedá zvon úplně naladit, protože broušením nelze dosáhnout čistoty všech tónů a podtónů. Nejprecizněji laděné zvony najdeme ve zvonkohrách, kde je nutné, aby zvony perfektně ladily dohromady.⁵²

Hlavní výzdobné motivy renesančních zvonů ve východních Čechách

Cena zvonu se v 15. a 16. století odvíjela od dvou faktorů – velikosti zvonu, a tudíž ceny materiálu, a od složitosti a krásy reliéfní výzdoby.⁵³ Výzdoba mohla být jednoduchá (lineární) – reliéfní i rytá; mohla se skládat z jednoduchého nápisu o jednom nebo dvou řádcích, ale také mohla mít složitější kompozici u které bylo jasně určeno, která strana zvonu je pohledová. Takovou kompozici má většina zvonů s figurální výzdobou. Někdy je pohledová jen jedna strana a někdy jsou figurami, nápisy a ornamenty zdobeny obě protilehlé stěny.⁵⁴ Dají se ale najít i asymetrické kompozice výzdobných prvků. Kromě stěn bývají reliéfy

⁵¹ John – Krňávek, Zvony a péče o ně, (pozn. 18), cit. s. 2.

⁵² Např. zvonkohra v pražské Loreť, v bazilice sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, nebo na sv. Hostýně.

⁵³ Winter, Dějiny řemesla a obchodu (pozn. 1), s. 833.

⁵⁴ V dnešní době je mnoho zvonů kvůli vytloukání právě jednou otočeno. To způsobilo, že pohledové strany jsou přetočeny k trámům zvonové stolice a jsou velmi málo čitelné.

i na čepci a koruně – i ta může být ve výjimečných případech pokryta figurálními motivy [187, 197, 235].

Kadluby k vyhotovení reliéfů i textů mohly být velmi aktuální a jejich grafická předloha mohla být jen pár let stará, ale také mohlo jít o motiv, který byl velmi starý. Kadluby pro lití vosku se totiž v rodině dědily, proto se např. v rodině Ptáčků objevují stejné reliéfy po tři generace.⁵⁵

Nápisy

Od poloviny 14. století byly nápisy psány gotickou majuskulí a byly velmi krátké a stručné. Majuskula byla v 15. století vystřídána gotickou minuskulí [3, 15, 93, 132] a v první třetině 16. století se nápisy začaly psát humanistickou kapitálou [97, 108, 137, 247]. Mezi 15. a 16. stoletím taky došlo ke změně jazyku, který se používal – z latiny na češtinu. Také se texty začínají výrazně prodlužovat. Důvodem byl zřejmě rozmach městských škol, ve kterých se vyučování vedlo v češtině, a také zřízení tiskáren. Stoupající obliba češtiny oproti latině byla kodifikována v roce 1495, kdy se český jazyk stal jediným jazykem, kterým se psaly zemské desky. Není ale ani výjimkou používání více jazyků na jednom zvonu, kdy se volně prolínala latina s němčinou nebo češtinou. Stejně tak známe i příklady použití několika druhů písem na jediném zvonu [175, 180].

Co bude nápis na zvonech vyjadřovat, mohl určit zvonař, objednavatel, farář nebo donátor – podle domluvy. Složitější texty (veršované nebo s chronogramy) pak často komponovali buď místní faráři, učitelé nebo vzdělaní měšťané. Významově se většinou jednalo o citace různých pasáží z Bible, jména evangelistů, modlitby. Časté byly i výše zmíněné věty o funkci zvonu, onen „kodex cností“. Později se začínají objevovat i kousky legend z historie obce nebo zprávy o okolnostech objednání a ulití nového zvonu. Velmi často se na zvonech objevuje i „reklamní“ informace o dobrém, slovném nebo čestném zvonaři a jeho skvělém, slavném a krásném díle.

Aby se slova nápisu dala dobře číst, litci je obvykle oddělovali různými drobnými reliéfy. Ty jsou skvělým pomocníkem při hledání autorů srovnáváním. Obvykle se jednalo o různé kytičky [10, 23, 59], lilie [3, 51, 93, 108], geometrické obrazce, křížky [61], tečky, drobné akanty, hvězdy nebo svislé

⁵⁵ Winter, Dějiny řemesla a obchodu (pozn. 1), s. 838.

linky.⁵⁶ Známe ale i nápaditější znaménka jakým je třeba postava nesoucí kříž [101] nebo zvonečky [15].

Obsahem mezi nejčastější patří nápisy částí žalmů, nebo modliteb. Např. AVE MARIA GRATIA PLENA (L 1,29) nebo O REX GLORIAE VENI CUM PACE (Ž 24).⁵⁷ Ještě častěji je ale text věnován údajům o odlití zvonu typu: Léta páně X slit jest tento zvon ke cti a chvále Boží od mistra XY do YY.

V 16. století se poprvé začalo používat odlévání jednotlivých voskových písmen pro nápis z předem zhotovených matric. Před tím se písmena buď vyrývala rovnou do pláště formy, nebo bylo každé písmeno z vosku modelováno originálně. Často se ale díky tomu, že zvonaři s matricemi nebyli zvyklí pracovat objevují lajdácky upravená písmena, která okolo sebe mají typický čtvercový rámeček, který vznikl právě zaformováním.⁵⁸ Jindy se objevují písmena přetočená, nebo zrcadlově otočená. Na některých zvonech je dokonce nápis celý zrcadlově obrácen, protože si zvonař zřejmě myslel, že se nápis po odlití překloupí.

Datace

V českých zemích se datace na zvonech začala objevovat na přelomu 14. a 15. století. K datování většiny gotických a raně renesančních zvonů sloužily římské číslice [139], letopočty vypsány latinsky nebo jejich kombinace. Ke konci 16. století už se data začala slovně vypisovat i česky a v průběhu 16. století se také místy objevují i arabské číslice [39, 114, 156, 198] nebo kombinace římských a arabských číslic.

Reliéfy

Z počátku byly reliéfy velmi ploché a až koncem 16. století se začínají stávat plnoplastickými. Od masivních linek, perlovců a pletenců přes oddělovací znaménka se ve výzdobě začínají objevovat akanty a palmety, později různé bordury

Nejběžnějším typem figurálního reliéfu bylo Ukřižování (někdy i se sv. Janem a Pannou Marií) [47, 75, 151, 206], Pana Marie [13, 56, 114] a sv. Petr se sv.

⁵⁶ Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 33.

⁵⁷ Zdravas Maria milosti plná
Ó králi slávy, přijď v míru (s pokojem)

⁵⁸ Mlčák, Zvony (pozn. 22.), s. 20.

Pavlem. Dále patroni kostela, např. sv. Josef, Barbora, Matouš, Václav, Ondřej [48] a Jakub [118]. Mezi východočeskými a pražskými zvonáři se někdy objevil i reliéf kalicha, což vypovídá o velké oblíbenosti kališnictví v dané oblasti.⁵⁹

Často se objevovaly i otisky mincí [182], přírodnin, nebo rodové či městské znaky objednavatele nebo donátorů [151, 184, 200, 229].

Zvonařské značky

Někdy se identita litce dá odhalit podle zvonařské značky, které suplují podpis autora. Například mistr Jiljí Egydius z Plzně měl ve znaku draka, konvář Václav místo podpisu používal W. a Ignác Priquey znak se svými iniciálami [259].⁶⁰ V renesanci bylo ale častější, že své jméno litec uvedl přímo do textu na plášti zvonu.

Renesanční zvonáři ve východních Čechách

Do 13. století se zvony lily především v klášterních hutích, ale poté se i zvonařské zakázky začaly zadávat i světským řemeslníkům. Jejich dílny, které se sdružovaly do konvářských, zvonařských nebo puškařských cechů, se obvykle nesespecializovaly jen na jeden druh práce – vyráběli i nádoby, svícný, křtitelnice, hmoždíře, cínové rakve, nápisové plakety a později i děla nebo jiné palné zbraně.⁶¹

Konvářský cech měl oproti jiným cechům několik specifíků. Jelikož šlo o sdružení mistrů, jejichž práce byla jednak řemeslně a technologicky náročná, a také měla mnoho aspektů umělecké práce, tak čas učení byl delší než u většiny jiných profesí. Obvyklá doba, za kterou se žák vyučil, byla 2-3 roky. U konvářů to ale byly roky čtyři. Dalším specifíkem bylo, že šlo o cech s malou personální základnou, takže oproti jiným měli například konváři v Praze (kteří byli navíc až do 16. století jediným cechem, který pod sebou vedl litce z celé země) jen jednoho nebo dva starší mistry.⁶²

⁵⁹ Winter, Dějiny řemesla a obchodu (pozn. 1), s. 834.

⁶⁰ Ibidem, s. 835.

⁶¹ Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 11.

Stará, Práce z kovů (pozn. 18), s. 137.

⁶² První mimopražský konvářský cech byl založen roku 1527 v Kutné Hoře. Rybička, O českém zvonařství. (pozn.15), s. 14.

V renesanci byli litci veskrze obyvatelé českých zemí. Cizinci se v řemesle prosadili jen výjimečně. Zikmund Winter uvádí: „*Počítámť v oněch 144 mistrech proti 104 českým mistrům jednoho Polana, tři nizozemské mistry, 29 německých. Ostatek (8) jsou mistři jména nerozhodujícího. Mezi oněmi 29 Němci jen 4 jsou zvonáři, ale za to 7 puškařů, z nichž 3 lili také zvony. Uvidíme, že v lití pušek němečtí mistři měli většinu nad mistra českými.*“⁶³

Zvonařské dílny byly obvykle zakládány přímo ve městech, protože zde litci měli větší šanci získat zakázky. Zvonaři a konváři navíc patřili k uznávaným řemeslníkům, a proto velmi často zasedali v městských radách a zastávali všelijaké vážené posty. Ke konci 16. století se ale dílny začaly přesouvat na okraje měst, nebo dokonce za města, kvůli strachu z požárů, které v jejich okolí čas od času vypukly. A zvláště ve městech, kde bylo dílen nakumulováno více, pak bylo velmi těžké takový požár uhasit.⁶⁴

Velké zakázky byly obvykle odlévány přímo v místě určení, aby se co nejvíce eliminovaly problémy spojené s dopravou zvonů na místo. Lití velkého zvonu byla společenská událost a přicházelo se na ni podívat mnoho lidí. Někteří z nich do tavné pece házeli i své vlastní mince a šperky. Někdy se během lití konala i bohoslužba nebo byla vyslovena hromadná modlitba, velmi často se během lití zpívalo a hrálo.

Výroba zvonů byla vždy podložena smlouvou mezi objednavatelem a zvonařem. Ve smlouvě bylo uvedeno, kdo dodá materiál pro zvon i pro zhotovení formy, kdo to doveze do dílny a kdo potom zase odveze hotový zvon, plat pro mistra i tovaryše i záruční lhůta, která mohla být různá od 1 roku po 30 let.⁶⁵

Srdce zvonů byla vyráběny buď v kovárnách, nebo v hamrech, podle toho, jak byla velká a jestli bylo potřeba využít i mechanické buchary.⁶⁶

Obvykle krátce po odlití zvonu bylo uspořádáno jeho svěcení. Při takovémto svěcení zvon dostal jméno a byl pokropen svěcenou vodou, pomazán oleji, vykouřen kadidlem a požehnan. Svěcení zvonu by se bez nadsázky dalo

⁶³ Winter, *Řemeslnictvo a živnosti* (pozn. 41), s. 336-337.

⁶⁴ Mlčák, *Zvony* (pozn. 22), s. 12.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 13.

⁶⁶ *Ibidem*, s. 15.

přirovnat ke křtu. Průběh celého obřadu je popsán v Benedikcionálu.⁶⁷ Po II. Vatikánském koncilu se místo obřadu svěcení ustálil obřad žehnání, právě proto, že svěcení příliš připomínalo křest, což vyvolalo emoce především u následovníků Martina Luthera. Protestanti nakonec od svěcení upustili úplně a dnes své zvony před zavěšením jen pojmenovávají.⁶⁸ Celý podrobný průběh svěcení blíže popsal Jan Michalský ve své brožuře O Zvonech.⁶⁹

Tradice pojmenovávání zvonů se uchytila asi v 10. století, jeden z prvních zvonů, zvon Jan z lateránské baziliky v Římě, pojmenoval papež Jan XIII. v roce 968. Jména byla nejčastěji odvozována od jména patrona kostela, ve kterém měl zvon viset. Pokud zvonů v kostele bylo více, pak se volilo pojmenování podle patronů země, Panny Marie, Jana Křtitele nebo dalších světců. U zvonů s jasnou funkcí se někdy volily názvy podle patronace – např. umíráčky byly pojmenovávány podle sv. Josefa (patron umírajících a hrobníků) a sv. Barbory (patronka dobré smrti). Zvony, které byly při požárech, často nesly jméno sv. Floriána (ochránce proti ohni a patron hasičů).

V méně častých případech se zvolilo pojmenování po donátorovi. A někdy byly zvony nazývány i lidově, podle svého osudu, vzhledu, zvuku, funkce nebo umístění – např. Poledník, Pozdvihováček, Žebrák, Velký, Medián, Dunivá nebo Kančí tesák.⁷⁰

Zvon byl každopádně váženým a svčeneným artefaktem a bylo velkou neslušností zvon prodat nebo vyměnit. Ale bohužel i to se někdy stávalo.

Seznam vybraných východočeských zvonářů

Tato kapitola je vyhrazena výjimečným zvonářům 15.-17. století, kteří tvořili na území východních Čech. Mnohým z nich bude věnován samostatný odstavec níže, ale pro pořádek je potřeba zmínit i zvonáře, o kterých není známo tolik informací a nejde je přesně přiřadit k více dílům, k dílnám nebo jiným místům.

Prvním z nich je konvář Petr z Mýta, jehož zvon z Dolního Újezdu z roku 1467

⁶⁷ Např. *Obřady žehnání – Benedikcionál. Římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení Druhého vatikánského koncilu, vydáný papežem Pavlem VI.*, Praha 2013.

⁶⁸ Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 20.

⁶⁹ Michalský, O Zvonech (pozn. 17), s. 47–72.

⁷⁰ Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 20

Winter, Dějiny řemesla a obchodu (pozn. 1), s. 838.

otevřít katalog této práce. Známe od něj ještě jeden mýtský zvon z roku 1466.⁷¹ Je možné uvažovat o ztotožnění tohoto litce s postavou Petra Mythy, který ulil zvon do Perálce roku 1485.⁷² Dále mistr Johann, který je v katalogu zastoupen zvonom z Opatova z roku 1495 s výjimečným zobrazením gotické Madony na plášti.

Šestnácté století otevírá Ondřej (Andreas) z Hradce, který lil zvony do Hněvčevsi (1510) a Rosic (1515). Dále ve východních Čechách působili více méně anonymní mistři jako např. Mistr Matěj z Velkého Meziříčí (zvon z Borové 1529) a mistr Diviš Hlaváč (zvon z Nechanic 1535).⁷³ Ve jméně Jiřík se pravděpodobně sešlo více litců, kteří dělali zvony do Otradova (1558) a Skořenic (1565). Méně anonymní je Jiřík z Litomyšle, který lil zvon do Sebranic (1540), Krouny (1529) a do Telecího (1538).⁷⁴

Velmi produktivní byl Jan Sobota z Hradce Králové. Známe od něj zvony z Rosic (1575), Nechanic-Suché (1561), Českých Heřmanic (1559) a z Krčína (1558). Podobně úspěšný byl i Adam Konvář z Velkého Meziříčí, který byl zřejmě synem konváře Matěje, který mu v roce 1562 odkázal dům i dílnu.⁷⁵ Jeho zvony visí ve Velké Jesenici (1564) a v Sádku (1557). Před restitucemi měl díla i ve Svratce a Krucemburku (1561).⁷⁶

Na konci 16. století ve východních Čechách působil i Adam Farář. Nevíme, kde měl dílnu – ze shody jmen by bylo možné usuzovat, že byl v nějakém příbuzenském vztahu k Václavu Farářovi. Známe od něj např. dnes již neexistující zvon z České Skalice (1590). Zvon do Jenišovic (1585) odléval Jakub z Chrudimi a do Suché u Nechanic (1617) Martin Schreter.

Do východních Čech byly zvony také často importovány z jiných oblastí země, proto se můžeme setkat i se zvony od Jana Plebana z Uničova, anonymního zvonaře z Jihlavy nebo od Jana Voříška Benešovského, který sice podle jména

⁷¹ Ibidem, s. 482.

⁷² Petr Mytha mohl být špatně čitelný Petr z Mytha (Mýta). Ztotožnění připouští i Leoš Mlčák. Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 204.

⁷³ Ibidem, s. 194.

⁷⁴ Winter, Řemeslnictvo a živnosti (pozn. 41), s. 377. Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 180.

⁷⁵ Ibidem, s. 143.

⁷⁶ Winter, Řemeslnictvo a živnosti (pozn. 41), s. 379.

pocházel z Benešova, ale pracoval a žil v Moravské Třebové.⁷⁷ Podle jména pocházel z ciziny i zvonář Ignác Priquey, který téměř uzavírá náš katalog svým zvonem z Lázní Bělhrad (1626).

Z později tvořících zvonářů zmíním alespoň dvě výjimečné osobnosti, jimiž byl Martin Exnar (Morašice 1642, Skuteč 1628 a 1627, Hněvčevy 1638, Hradec Králové 1626), který se řadí mezi nejúspěšnější zvonáře po Bílé Hoře. A také Jan Noipaver (Neupauer, Neubauer), který byl činný ve 2. ½ 16. století a lili zvonů do Náchodu (1569), Perálce (1577) nebo Litomyšle (1577).

Rodina Ptáčků

Zakladatel zvonářské rodiny Ptáčků z Kutné Hory byl Ondřej. Tvořil od roku 1470 a zemřel v roce 1511. Ve své době měl asi největší huť v Čechách.⁷⁸ Mezi jeho nejlepší práce patřily křtitelnice z Kolína (1448), Kuklen a Vysokého Mýta (1499). Jeho konvářským znakem byla dvouhlavá orlice se dvěma zvonů v pařátech a konvicí na hrudi.⁷⁹ Známe od něj zvon ze Sádku (1497), který je zahrnut i v katalogu této práce.

Ondřej měl syny Jakuba a Michala. Jakub převzal dílnu a ulil v ní zvonů např. do Vrbatova Kostelce (1539) nebo do Morašic (1538). Jeho smrtí dílna zaniká.⁸⁰

Rodina Žáčků

Rodina Žáčků z Hradce Králové byla a stále je jednou z nejuznávanějších zvonářských rodin gotického a raně renesančního slohu. První zmínku o zakladateli dílny Václavu Žáčkovi máme z roku 1473.⁸¹ Někdy bývá jako zakladatel uváděn i Ondřej Žáček (v literatuře bývají obě jména často zaměňována).

Nejznámější zvon z dílny Žáčků je Augustin z roku 1509, který ulil právě Ondřej Žáček. Augustin se nachází v Bílé věži v Hradci Králové. Žáčci lili i do Telecího (1508), Hněvčevsi (1510), Dvora Králové (1505), Nového Bydžova (1491),

⁷⁷ Ibidem, s. 378–379.

Mlčák, *Zvony* (pozn. 22), s. 146–147.

⁷⁸ Winter, *Řemeslnictvo a živnosti* (pozn. 41), s. 364.

Winter, *Dějiny řemesla a obchodu* (pozn. 1), s. 481.

⁷⁹ Ibidem, s. 830.

⁸⁰ Winter, *Řemeslnictvo a živnosti* (pozn. 41), s. 364.

⁸¹ Nesejt – Hrubý, XIX. Pozdní gotika (pozn. 9), s. 686.

Plotiště nad Labem (1480), Rosic nad Labem (1515) a dalších obcí.⁸² Zvon v Rosicích, který byl vybrán do katalogu této práce, je třetím nejvíce zdobeným zvonem od tohoto autora po zvonu Augustin z Hradce Králové a zvonem z kostela sv. Ducha v Hradci Králové.⁸³

Ondřej Žáček tvořil v gotickém slohu, kdy bylo použití reliéfů na zvonech velmi vzácné. Pravděpodobně si v té době zvonáři mysleli, že plastická výzdoba vadí kvalitě zvuku zvonu.⁸⁴ Když na nějaké reliéfy z dílny Ondřeje Žáčka narazíme, jsou velmi měkké a ploché. Navíc jsou často tak drobné, že je možné je na velkém zvonu téměř přehlédnout.

Jiřík zv. Dobrýdilo

Zvonař Jiřík zv. Dobrýdilo působil v Chrudimi okolo roku 1510. Ještě v roce 1906 bylo známo mnoho zvonů z jeho dílny, mezi nimiž byly třeba i dva zvony z Poličky (1510 a 1511). Většina z nich bohužel zmizela za rekvizic první světové války.⁸⁵

Rodina Brikcího z Cimperka⁸⁶

Brikcí z Cimperka je rozhodně jedním z nejslavnějších českých zvonářů vůbec. Zakladatelem dílny byl Brikcí zv. konvář o kterém není dochováno mnoho informací. Jednou z nejzajímavějších zpráv, které o jeho životě píše Antonín Rybička je toto: „*Jmenovitě byl prý Brykcí tento jedním z těch, kdož r. 1422 k tomu působili, aby Jan mnich Želivský, času toho oblíbený kazatel u P. Marie Sněžné, byl utracen. Pročež také když obec Pražská, chtějíc pomstíti smrt' tohoto miláčka svého, ve středu po první neděli postní r. 1422 dala stíti pět konšelů Starého a dvě konšelů Nového M. Pražského, byl Brykcí konvář jedním z těchto dvou s'atých konšelů Novoměstských.*“⁸⁷ Z toho se alespoň dá odvodit, že Brikcí

⁸² Ibidem, s. 686.

Winter, *Dějiny řemesla a obchodu (pozn. 1)*, s. 481.

⁸³ Augustin – Vyobrazení českého lva na původním znaku Hradce králové.

Zvon od sv. Ducha – Kalvárie a Madona s Ježíškem

⁸⁴ Ludvík Domečka, *O Plasické výzdobě na zvonech zvonářů královehradeckých*, Hradec Králové 1918, s. 6.

⁸⁵ Winter, *Dějiny řemesla a obchodu (pozn. 1)*, s. 483.

⁸⁶ Přestože Brikcí z Cimperka přímo nespadá do zkoumaného období a jeho zvony se ve východních Čechách objevují jen zřídka, považovala jsem za nutné ho ve výběru zmínit. Jednak právě jeho činností začíná zlaté období českého zvonářství, a navíc někteří východočeští zvonáři byli velmi pravděpodobně jeho žáky.

⁸⁷ Rybička, *O českém zvonářství*. (pozn. 15), s. 15.

žil na Novém Městě, zastával vysokou úřednickou funkci a pravděpodobně byl katolíkem bojujícím proti myšlenkám husitů.

Jeho následníkem byl Bartoloměj (Bartoš) Berounský, který se v roce 1498 oženil s vdovou po pražském zvonaři Jiříkovi, čímž získal dobře fungující dílnu v Praze. Bartoš ale roku 1532 umírá a dílnu pak několik let vedla jeho žena a jejich syn Ondřej, který však zemřel velmi brzy – jen 12 let po svém otci. Oba muži patřili k nejváženějším zvonařům své doby a přijímali královské zakázky na zvony do katedrály sv. Víta.

Nejvýraznější postavou rodu je ale Brikcí z Cimperka, nejstarší syn zvonaře Ondřeje, který se v roce 1553 vrátil ze studijních cest po zahraničí a ujal se dílny. Za jeho vedení dílny, zvláště v 60. až 80. letech, byla dílna na vrcholu. To se dá odhadnout podle toho, že Brikcí v tomto období kupuje postupně čtyři měšťanské domy a vinici. Mistrovi se dostalo i měšťanské vážnosti – zasedal v městské radě a byl v čele konvářského cechu. Příliš šťastný osud ale rodinu nepotkal – Brikcí přežil svého bratra, šest z jeho sedmi dětí i svého syna Šimona a v roce 1599 sám zemřel na mor.⁸⁸

Na úspěšnou práci Brikcího z Cimperka důstojně navázal jen jeho stejnojmenný synovec řečený Brikcí Nejmladší, který sice také zemřel již v roce 1606, ale před tím se svědomitě činil. Ve východních Čechách od něj známe např. zvon ze Zámrsku z roku 1596.

Mistr Matěj z Vysokého Mýta

Mistr Matěj (někdy Mathieg) z Vysokého Mýta lil mezi lety 1530–1548 zvon do Chržiny a Kmetiněvsi (1530), Brozan (1533), Oboře (1535) nebo do Vysokého (1537). Po jeho smrti v Mýtě dlouhou dobu nikdo zvony nelil.⁸⁹

Václav Farář

Václav Farář (často i Fararz) z Hradce Králové byl velmi produktivní zvonař, který patří mezi umělce stojící na pomezí gotiky a renesance, jejíž vlivy v jeho práci můžeme pozorovat např. v motivu akantů omotaných okolo stuhy na uchách zvonu, které velmi často používal.

⁸⁸ Winter, *Řemeslnictvo a živnosti* (pozn. 41), s. 340–341.

⁸⁹ *Ibidem*, s. 348.

Na svém kontě má např. zvony z Luže (1544), Skutče (1558, 1556), Hořic (1558), Kuklen (1542), Kočí (1562), Světí (1539), České Skalice (1554), Morašic (1542), Dobřenic (1555), Rané (1547) a možná i Knířova. Nejstarší zvon, který vytvořil, byl ulit do Dohaliček roku 1530. Některé své zvony označoval zvonařskou značkou W (např. zvon z Rané). Zvonaři ale nevyráběli jen zvony, jak může doložit křtitelnice v Kostelci nad Orlicí.

Václav Farář zemřel na mor v roce 1562. V Hradci měli být dva konváři Václavové, ale jen tento lil zvony.⁹⁰

Adam Taraba

Adam Taraba z Hradce Králové lil zvony mezi lety 1561 a 1578. Známe od něj např. zvon z České Skalice (1578/64), Brandýsa nad Orlicí (1568), Velké Jesenice (1568) nebo z Litomyšle (1768).⁹¹ Tyto zvony se vyznačují renesanční výzdobou včetně šlechtických znaků, bordur nebo reliéfů s karyatidami (např. v Častolovicích (1564)).

Jak už bylo zmíněno výše, Adam Taraba pravděpodobně spolupracoval s Eliášem Stodolou, jelikož mají velké množství podobných námětů a reliéfů. Adam měl ale mnoho společných motivů i s Václavem Farářem, neboť motiv sv. Jiří zabíjejícího draka z jeho zvonu v Chotěborkách (1576) a v Horních Heřmanicích (1578) je stejný jako na křtitelnici v Hněvčevsi (1555), která je nepochybně dílem Václava Faráře.⁹² V tomto případě se ale nedá odhadovat, jak se kadluby Václava Faráře dostaly do jeho majetku.

Eliáš Stodola

Eliáš Stodola z Hradce Králové je jeden z nejlepších vrcholně renesančních zvonařů na našem území. Jedním z důvodů, proč tomu tak je, může být i skutečnost, že se pravděpodobně vyučil u legendárního zvonaře Brikcího z Cimperka. Nemáme o tom sice žádnou písemnou zprávu, ale některé motivy na zvonech Eliáše Stodoly jsou identické s motivy na zvonech Brikcího. Proto se uvažuje, že při odchodu z učení si s sebou odnesl kromě znalostí i některé kadluby.⁹³ Podobnou shodu motivů má i s Adamem Tarabou z čehož lze

⁹⁰ Winter, *Řemeslnictvo a živnosti* (pozn. 41), s. 369.

⁹¹ *Ibidem*, s. 370.

⁹² Domečka, *O Plastické výzdobě* (pozn. 84), s. 10.

⁹³ *Ibidem*, s. 11.

usuzovat, že spolupracovali. Tuto úvahu by podporoval také nápis na zvonu v Chlenech (1576), který říká, že zvon ulil Eliáš Stodola na náklady Adama Taraby.⁹⁴

Nejstarší zvon, o kterém víme, že pocházel z dílny Eliáše Stodoly, je z Čisté u Horek (1567) a poslední z Poličky (1599).⁹⁵ Jeho největší zvon je v Rosicích, má 1,37 m v průměru. Další zvony lil např. do Štěpánova (1580), Včelákova (1588), Mlázovic (1593), Čisté u Horek (1577), Českých Heřmanic (1583), Radhoště (1582), Srubů (1585) nebo Vračovic-Orlov (1588).⁹⁶

Pokračovatelem dílny byl syn Eliáše Stodoly Šimon (Simeon) Stodola, který lil zvony do Třebeše (1609) nebo do Světí (1603).⁹⁷ Šimon se řadí mezi pozdně renesanční zvonaře. Zemřel v rozkvětu své kariéry během bitvy na Bílé Hoře.⁹⁸

Daniel Tapienus

Daniel Tapienus z Kutné Hory byl výjimečný mistr, který se asi v roce 1603 přestěhoval do Prahy, kde pak pravděpodobně vedl dílnu po Cimperských. Známe od něj např. zvon z Tuněchod (1593).⁹⁹

Donát Schrötter

Donát Schrötter (někdy také Schroetter) byl Němec žijící v Hradci Králové. Jeden z prvních zvonů odlil do Staré Paky už v roce 1582. Místa, kde měl dílnu, se pravděpodobně měnila. Víme, že krátce pobýval v Náchodě, kde odlil zvon do Chocně. Je možné, že měl dílnu i v Hostinném, kde mohl odlít zvon do Suché (1617).¹⁰⁰ A v roce 1620 už máme zprávy o tom, že žije v Hradci Králové. Osud mu ale nepřál – v nových poměrech po bitvě na Bílé hoře musel v roce 1626 odejít do vyhnanství.¹⁰¹

Donát byl vrcholně renesanční zvonař, který používal vystouplejší reliéfy s nejrůznějšími motivy od akantů přes znaky donátorů po velké figurální reliéfy.

⁹⁴ Domečka, O Plastické výzdobě (pozn. 84), s. 9.

⁹⁵ Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 201.

⁹⁶ Zvon ze Štěpánova – přelit roku 1784

⁹⁷ Zvon ze Světí – přelit roku 1898

⁹⁸ Domečka, O Plastické výzdobě (pozn. 84), s. 12.

⁹⁹ Winter, Dějiny řemesla a obchodu (pozn. 1), s. 833.

¹⁰⁰ Je možné, že v Hostinném dílnu vůbec neměl a badatelé Donáta Schroettera zaměnili s Martinem Schrötterem, který v *Hostinném* lil např. zvony do *Nové Paky* a *Vidonic*. Winter, *Řemeslnictvo a živnost* (pozn. 41), s. 371.

¹⁰¹ Ludvík Domečka, O Plastické výzdobě na zvonech zvonařů královehradeckých, Hradec Králové 1918, s. 12.

Zajímavé také je, že i když byl cizinec, dělal často české nápisy, jak můžeme vidět např. na zvonu z Jenišovic (1600).¹⁰²

¹⁰² Nesmíme ale opomenout, že některé zdroje uvádí, že litci tohoto jména byli dva – otec a syn. Někdy se uvádí, že otec roku 1626 zemřel, a proto syn odešel. Mlčák, Zvony (pozn. 22), s. 213.

Výběrový katalog

Úvod katalogu

Tento katalog obsahuje 40 zvonů z mnoha oblastí východních Čech.¹⁰³ Důležité je upozornit, že ve východních Čechách je ještě alespoň jednou tolik renesančních a pozdně gotických zvonů, které však nebyly do této práce zařazeny.

Důvody k jejich nezařazení jsou různého charakteru, který ovšem vychází především z potřeb dokončit tuto práci v daném termínu. Např. zvony uložené v Muzeu východních Čech v Hradci Králové budou ještě alespoň rok nepřístupné badatelům z důvodu budování nového depozitáře. Mnoho zvonů se mi také nepodařilo navštívit kvůli obtížné komunikaci s administrátory farností, jejichž souhlas je potřebný pro získání povolení Královehradeckého biskupství. O to větší je ale můj vděk administrátorům, kteří mi nejen odpověděli, ale také mě ke zvonům doprovodili nebo připravili nejrůznější dokumenty o jejich získání či správě.

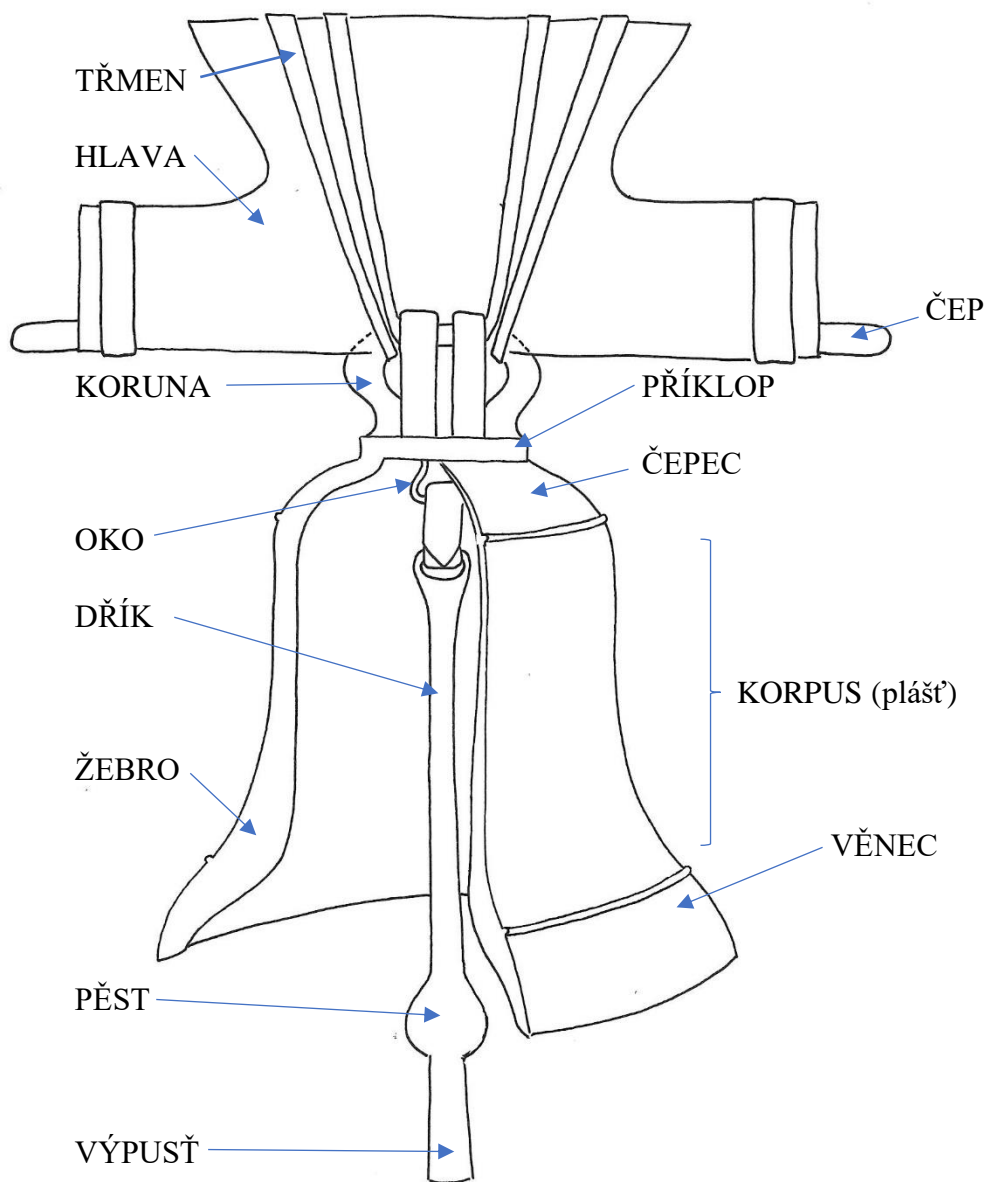
Také některé hůře dostupné zvony, zejména sanktusníky a umíráčky, nebyly zahrnuty, neboť by údaje v terénu o nich zjištěné nebyly dostatečně kvalitní z důvodu nedostatečného vybavení. Navíc tyto zvonky bývají obvykle bez výzdoby.

Všechny uvedené zvony byly pečlivě zdokumentovány, změřeny, popsány a především byla in situ ověřena jejich existence a stav dochování. Seznam tedy neobsahuje zničené zvony, ty však mohou být zmíněny v textu. Katalog je seřazen podle datace a jsou v něm zastoupeny zvony od druhé poloviny 15. století do druhé poloviny 17. století. Největší prostor je však věnován těm z 16. a první poloviny 17. století.

V případech, kdy katalog obsahuje více zvonů z jednoho kostela, jsou k rozlišení použity pojmy, které nevyžadují větší znalost problematiky (např. menší a větší). Použitá zvonařská terminologie vychází z knih Jaroslava Herouta, kterou používají jak pracovníci památkového ústavu, tak autoři nejnovějších knih o kampanologii.

¹⁰³ Zvony byly do katalogu vybírány především s důrazem na výzdobné prvky a jejich uměleckohistorickou hodnotu.

Schéma zvonu



Obsah katalogu

obec	zvon	kostel	datace	Autor	Figurální reliéfy
Dolní Újezd	velký	Sv. Martina	1467	Petr z Mýta	
Česká Skalice	malý	Nanebevzetí Panny Marie	1483		
Opatov		Sv. Antonína	1495	Mistr Johann	Madona
Vračovice	malý	Sv. Jana Křtitele	1495		Madona a dva světci
Sádek	malý (Poledňák)	Nejsvětější Trojice	1497	Ondřej Ptáček z Kutné Hory	
Borová	malý	Sv. Markéty	1504		
Polička	(Medián)	Sv. Jakuba	1511	Jiřík z Chrudimi	
Pomezí		Sv. Jiří mučedníka	1511		
Rosice	velký	Sv. Václava	1515	Ondřej z Hradce	Krucifix a sv. Ondřej
Hlinsko	velký	Narození Panny Marie	1520	Daniel z Kutné Hory	Kalvárie a Madona
Borová	velký	Sv. Markéty	1529	Mistr Matěj	Kalvárie
Práčov		Sv. Jakuba	1530	zvonař Diviš	
Korouhev		Sv. Petra a Pavla	1532		Kalvárie s renesančními volutami
Vračovice	velký	Sv. Jana Křtitele	1533		Sv. Jan
Stará Paka		Sv. Vavřince	1538		
Vrbatův Kostelec		Sv. Havla	1539	Jakub Ptáček	
Luže	malý	Sv. Bartoloměje	1544	Václav Konvář z Hradce	Sv. Bartoloměj
Telecí		Sv. Máří Magdalény	1.½ 16. století	Jiřík zvonař z Litomyšle	Nápisové dělicí znaménko s postavou nesoucí kříž
Štěpánov		Sv. Matouše	1556	Václav z Hradce?	

Sádek	velký	Nejsvětější Trojice	1557	Adam Konvář z Velkého Meziříčí	Madona
České Heřmanice	velký	Sv. Jakuba Staršího	1559	Jan Sobota z Hradce Králové	Krucifix a sv. Jakub
Velká Jesenice		Nanebevzetí Panny Marie	1564	Adam Taraba	
Rosice	malý	Sv. Václava	1575/7	Jan z Hradce	
Česká Skalice	velký	Nanebevzetí Panny Marie	1578	Adam Taraba	Vlys s karyatidou a atlantem držícími štít
Radhošť		Sv. Jiří mučedníka	1582	Eliáš Stodola	Alegorické ženské postavy, Mojžiš, Aaron, putti
Jenišovice	velký	Nejsvětější Trojice	1585	Jakub z Chrudimi	Krucifix s erby a velký znak s orlicí
Dolní Újezd	malý	Sv. Martina	1587		Sedící světec (dříve krucifix)
Včelákov		Sv. Máří Magdalény	1588	Eliáš Stodola	Vlys s karyatidou a atlantem držícími štít a menší vlys s loveckou scénou
Mlázovice	velký	Nejsvětější Trojice	1593	Eliáš Stodola	Kristus s beránkem
Polička		Sv. Michaela, archanděla	1598	Eliáš Stodola	Pochodující mladíci, otisky mincí, ženský portrét
Jenišovice	malý	Nejsvětější Trojice	1600	Donát Schrötter	Krucifix, znaky, vlys s andělími hlavičkami, atlanti na koruně
Lažany		Sv. Václava	1600	Donát Schrötter	Kalvárie, znaky, vlys s ptactvem, atlanti na koruně
Předhradí		Panny Marie	1600	Donát Schrötter	Adam s Evou/Orfeus s Eurydikou, vlys s ptactvem

Hřídalec		Sv. Jiří	1600	Donát Schrötter	Kalvárie, znak, vlys s andílčími hlavičkami
Luže	velký	Sv. Bartoloměje	1610	Donát Schrötter	Kalvárie, znaky
Proseč		Sv. Mikuláše	1610	Donát Schrötter	Přebohatý znak
České Heřmanice	malý	Sv. Jakuba Staršího	1616	Donát Schrötter	Kalvárie, znak, vlys s andílčími hlavičkami
Brtev		Sv. Petra a Pavla	1624	Donát Schrötter – dílna?	Kalvárie, vlys s ptactvem a s andílčími hlavičkami
Hlinsko	malý	Narození Panny Marie	1658		
Lázně Bělohrad		Všech Svatých	1686 (1626?)	Ignac Priquey	Madona

Velký zvon z Dolního Újezdu

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Dolní Újezd

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Dolní Újezd

Budova: kostel sv. Martina

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 87 cm; výška 66+20 cm, obvod a: 270 cm, b: 170 cm, c: 154 cm

Váha: cca 400 kg

Délka srdce: 88+26 cm

Autor: Petr z Mýta

Rok: 1467¹⁰⁴

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem, nebo ruční

Prameny a literatura:¹⁰⁵

Zvon je zavěšen na šestiúhelné koruně zdobené pletencem mezi dvěma provazci. Čepec je hladký a pod ním je nápis provedený gotickou minuskulí v němž jsou slova oddělována liliemi.

Transliterace:

1. Řádek: anno domini mccccclxvii panv bohv ke cti y matcze bozyy petr z myta swati

Nápis je z horní i spodní strany lemován provazci s jemným téměř krajkovým dekorem (velmi jemná klikatice s reliéfními tečkami). Stěny jsou hladké, jen nad věncem je jednoduchý reliéfní pásek.

¹⁰⁴ Na památkové kartě je nesprávný rok 1497 - ÚSKP 625179

¹⁰⁵ Matějka – Štěpánek – Wirth, okres litomyšlský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_6648, vyhledáno 20.4.2019.



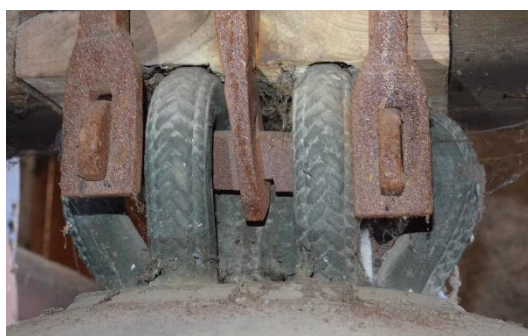
1 – kostel sv. Martina v Dolním Újezdu



2 – celkový pohled na velký zvon z Dolního Újezdu



3 – detail nápisu a reliéfní výzdoby velkého zvonu z Dolního Újezdu



4 – koruna velkého zvonu z Dolního újezdu



5 – detail srdce velkého zvonu z Dolního Újezdu a jeho zavěšení

Malý Zvon z České Skalice

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Náchod, Česká Skalice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Česká Skalice

Budova: kostel Nanebevzetí Panny Marie

Přesné umístění: ---

Rozměry: průměr 75 cm; výška 58+8 cm, obvod a: 232 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 69+17 cm

Autor: ---

Rok: 1483

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹⁰⁶

Zvon je zavěšen na šestiúhelné koruně zdobené akanty vinoucími se okolo středového pásu mezi dvěma provazci. Pod čepcem je jednořádkový nápis oddělený shora i ze spodu dvěma reliéfními linkami. Slova nápisu jsou oddělována stylizovanými růžičkami kulatého tvaru.

Transliterace:

1. Řádek: leta boziho m cccc osmdesateho trzetiho tento zwon lit gest ke czti panv bohv matrice

Stěny jsou hladké a nad věncem se okolo zvonu obtáčí opět dvě reliéfní linky.

Zvon je z vnější stany opatřen hodinovým kladívkem.

¹⁰⁶ Wirth – Machát, okres náhodský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_8190, vyhledáno 20.4.2019.



6 - kostel Nanebevzetí Panny Marie
V České Skalici



7 - celkový pohled na malý zvon z
České Skalice



8 – detail srdce malého zvonu z
České Skalice a jeho zavěšení



9 – koruna malého zvonu z České
Skalice



10 – detail nápisu a reliéfní
výzdoby malého zvonu z Č.S.

Zvon z Opatova

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Opatov

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Opatov v Čechách

Budova: kostel sv. Antonína

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 91 cm; výška 70+20 cm, obvod a: 282 cm, b: 190 cm, c: 166 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 92+22 cm

Autor: Mistr Johann

Rok: 1495

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹⁰⁷

Zvon je zavěšen na šestiúhelné koruně s výrazným vertikálním lineárním zdobením. Pod čepcem je latinský nápis psaný gotickou minuskulí. Slova jsou v něm oddělená znaky tvaru obráceného § a zvonečky.

Transliterace:

1. Řádek: factus sum ad honore sancti ieronyme et ambroji ad mcccc xc v

Text je shora i ze spodu oddělen vždy dvojicí reliéfních linií.

Níže na plášti na dekorativní nápisové pásce text gotickou minuskulí:

1. Řádek: majster iohann

2. Řádek: es Kandler me fecit

Na plášti je vyobrazena Panna Marie s dítětem. Reliéf odkazuje na krásnoslohové madony s Ježíškem nakloněným k Marii, oděvem s velmi propracovanou drapérií a vysokou korunou na Mariině hlavě. Celá postava stojí na podstavci konzolového typu.

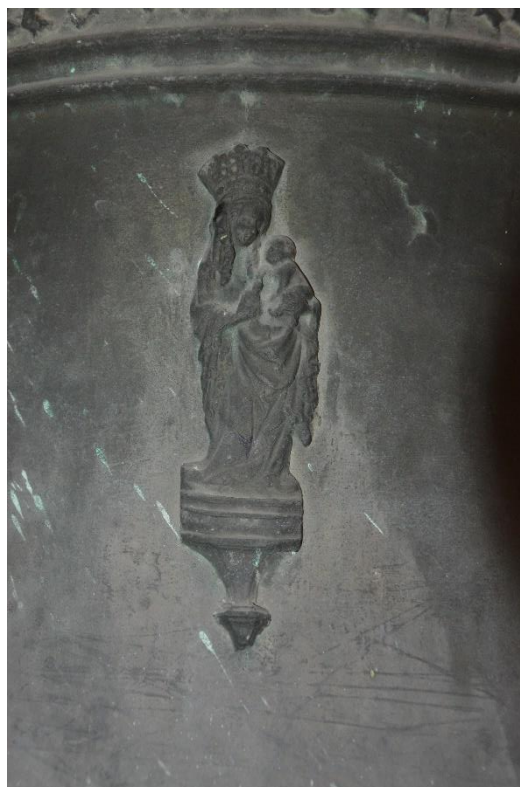
¹⁰⁷ Matějka – Štěpánek – Wirth, okres litomyšlský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_6612, vyhledáno 20.4.2019.



11 - kostel sv. Antonína v Opatově



12 - celkový pohled na zvon z Opatova



13 – detail reliéfu Madony s dítětem
ze zvonu z Opatova



14 – detail srdce zvonu z Opatova



15 – detail nápisu se symboly zvonečků a obráceného § na zvonu z Opatova



16 – detail nápisové pásky se jménem zvonaře na zvonu z Opatova

Malý zvon z Vračovic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Ústí nad Orlicí, Vračovice-Orlov

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, České Heřmanice

Budova: kostel sv. Jana Křtitele

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 64 cm; výška 50+10 cm, obvod a: 200 cm, b: 125 cm, c: 113 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 69+17 cm

Autor: ---

Rok: 1495

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹⁰⁸

Zvon visí na šestiúché koruně zdobené pletencem. Pod čepcem je latinský nápis psaný gotickou minuskulí, v němž jsou slova oddělována stylizovanými růžičkami kulatého tvaru.

Transliterace:

1. Řádek: anno dimini millezimo quadragezimo nonagezimo qvinto hoc
Na plášti jsou dále reliéfy dvou neidentifikovaných světců a na opačné straně reliéf ženy (Panny Marie?). Nad věncem se okolo zvonu obtáčí jedna reliéfní linka.

¹⁰⁸ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5778, vyhledáno 20.4.2019.



17 - kostel sv. Jana Křtitele ve Vračovicích 18 - celkový pohled na malý zvon z Vračovic



19 – detail reliéfu dvou světců na plášti malého zvonu z Vračovic

20 – detail reliéfu ženy z malého zvonu z Vračovic



21 – detail srdce malého zvonu z Vračovic



22 - Detail koruny malého zvonu
z Vračovic



23 – detail nápisu s kulatými růžičkami na malém zvonu z Vračovic

Malý zvon ze Sádku (Poledňák)

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Sádek

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Sádek

Budova: kostel Nejsvětější Trojice

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 81 cm; výška 62+14 cm, obvod a: 251 cm, b: 157 cm, c: 144 cm

Váha: cca 360 kg

Délka srdce: 63+6,5 cm

Autor: Ondřej Ptáček z Kutné Hory

Rok: 1497

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹⁰⁹

Pozdně gotický zvon zv. Poledňák visí na šestiúhelné hladké koruně. Pod čepcem má nápis psaný gotickou minuskulí.

Transliterace:

1. Řádek: Anno domini mccccclxxxvii hec campana fufa est honorem dei per magistrum andream

Nad nápisem i pod ním je dvojice jednoduchých reliéfních linek. Stejná linka je i nad věncem. Velkou zvláštností je, že má tento zvon stále původní dřevěný závěs s železnými pasy zdobenými čárkováním.

¹⁰⁹ ÚSKP 88619/36-1059

Wirth, okres poličský, (pozn. 38). Dostupné on-line:

http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4491, vyhledáno 20.4.2019.



24 – kostel Nejsvětější Trojice v Sádku



25 - celkový pohled na malý zvon ze Sádku zv. Poledňák



26 - detail srdce malého zvonu ze Sádku



27 - detail koruny malého zvonu ze Sádku



28 – detail nápisu se jménem litce malého zvonu ze Sádku

Malý zvon z Borové

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Borová

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Borová

Budova: kostel sv. Markéty

Přesné umístění: boční věž kostela

Rozměry: průměr 86,5 cm; výška 67+14 cm, obvod a: 270 cm, b: 175 cm, c: 162 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 77+33 cm

Autor: ---

Rok: 1504

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹¹⁰

Zvon je zavěšen na šestiúhelné koruně zdobené reliéfem pletence mezi provazci. Pod čepcem je umístěn nápis mezi reliéfními dvojlinkami, který je vyveden gotickou minuskulí.

Transliterace: Anno xpi (s prodlužovacím znaménkem) m^o ccccc* hec capana (s prodlužovacím znaménkem) fuja eſt ad laudem dei omnipotentis et beate marie vginis alme¹¹¹

Pod touto větou je na plášti ještě přidám krátký nápis: do borowe. Nad věncem se opakuje dvojitá linka.

¹¹⁰ Wirth, okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4358, vyhledáno 20.4.2019

¹¹¹ U tohoto zvonu se ve sledovaném vzorku poprvé objevují arabské číslice.



29 - Zvonice kostela sv. Markéty
V Borové



30 – Malý zvon z Borové



31 – detail srdce malého zvonu z Borové



32 – detail koruny malého zvonu
z Borové



33 – detail nápisu na malém zvonu
z Borové



34 – detail nápisu na těle
malého zvonu z Borové

Zvon z Poličky od sv. Jakuba (Medián)

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Polička

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Polička

Budova: kostel sv. Jakuba Staršího

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 108 cm; výška 80+15 cm, obvod a: 339 cm, b: 225 cm, c: 201 cm

Váha: cca 700 kg

Délka srdce: 98+6 cm

Autor: Jiřík z Chrudimi

Rok: 1511

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: dříve rotační motor se zvonovým kolem, dnes zvony visí na nové zvonové stoličce pořízené během momentálně probíhající generální opravy kostela a zatím není jisté, jaký mechanismus jej do budoucna bude rozeznívat

Prameny a literatura:¹¹²

Zvon visí na šestiúhelné koruně zdobené opakující se horizontální klikaticí. Pod čepcem začíná dvojřádkový český nápis psaný gotickou minuskulí.

Transliterace:

1. Řádek: wymyno bozy tento zvon vdyelan ke tczy a k chwale naprzed panv bohv a k swatemv yakvbv ya zvon
2. Řádek: nykda nadarmo nezwonym naprzyed slvzbye bozy ya gyrzyk konwarz z chrvdymye deylal sem

Nápis ohraničuje ze shora i ze spodu reliéfní dvojlinka a řádky odděluje jednoduchá linka. Slova jsou oddělována naturalistickými akanty a tlapatými kříži.

Pod nápisem na těle zvonu je arabskými číslicemi vyhotoven letopočet 1511. Dvojité linky se objevují i u horní části věnce.

¹¹² Wirth, okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4431, vyhledáno 20.4.2019



35 – kostel sv. Jakuba v Poličce



36 – zvon zvaný Medián z kostela sv. Jakuba v Poličce



37 – detail srdce Mediánu z kostela sv. Jakuba v Poličce



38 – detail koruny Mediánu z kostela sv. Jakuba v Poličce



39 – detail nápisu na zvonu zv. Medián z kostel sv. Jakuba v Poličce

Zvon z Pomezí

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Pomezí

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Polička

Budova: kostel sv. Jiří

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 100 cm; výška 76+15 cm, obvod a: 314 cm, b: 197 cm, c: 181 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 89+7 cm

Autor: ---

Rok: 1511

Zvonící mechanismus: ruční

Ladění: ---

Prameny a literatura:¹¹³

Šestiuchá koruna je zdobena jednoduchými vertikálními liniemi.

Pod čepcem je nápis gotickou minuskulí orámovaný z horní i ze spodní strany dvěma reliéfními linkami. Transliterace:

1. Řádek: ave maria gracia plena dominus tecum benedieta tun in mulieribus
et benedicts fructs fentris¹¹⁴

2. Řádek: 1511

Nad úhozovým věncem je reliéfní linka, která je z jedné strany poničená od hodinového kladívka.

¹¹³ Wirth, okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4415, vyhledáno 20.4.2019

¹¹⁴ Jde o začátek modlitby Zdravas. Překlad: Zdravas Maria, milosti plná. Pán s tebou; požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého (Ježíš).



40 – kostel sv. Jiří v Pomezí



41 – zvon z kostela sv. Jiří
v Pomezí



42 – detail koruny zvonu z kostela
sv. Jiří v Pomezí



43 – detail srdce zvonu
z kostela sv. Jiří v Pomezí



44 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Jiří v Pomezí

Velký zvon z Rosic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Rosice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Rosice nad Labem

Budova: kostel sv. Václava

Přesné umístění: zvonice

Rozměry: průměr 107 cm; výška 80+27 cm, obvod a: 336 cm, b: 215 cm, c: 196 cm

Váha: cca 680 kg

Délka srdce: 105+19 cm

Autor: Ondřej z Hradce

Rok: 1515

Ladění: gis1 +2 (spodní oktáva gis0 -0,5, prima gis1 +1, tercie h1 +1)¹¹⁵

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹¹⁶

Zvon visí na šestiúché koruně zdobené pletencem mezi dvěma provazci.

Na jedné straně pláště je vyobrazen krucifix s písmeny ihs nad sebou a na protilehlé straně je reliéf se sv. Ondřejem.

Pod čepcem se obtáčí dvouřádkový nápis psaný gotickou minuskulí. Slova jsou oddělována jednoduchou obrácenou lilií.

Transliterace:

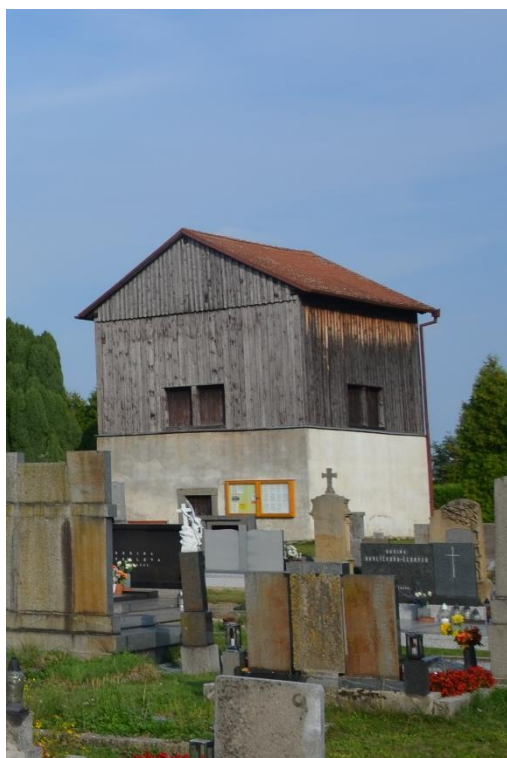
1. Řádek: Anno domini milesimo quingentesimo decimo v hec campana fusa est in laudem dei atqu genitricis marie sanctae
2. Řádek: fusa est hradecz super albea firma urbe a Andre in villam rossice de deus felicem atqz utilem faveat in laudem suam¹¹⁷

Nápis je shora, ze spodu i mezi řádky olemován dvojicí reliéfních linek.

¹¹⁵ Libor Vaňáč, <http://kampanologievc.wz.cz/Kampanologickypruzkumvregionu-okresChrudim.html>, vyhledáno 28.9.2019.

¹¹⁶ Chytil, okres chrudimský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4802, vyhledáno 2.5.2019.

¹¹⁷ Volný překlad: Léta Páně 1515 byl ulit tento zvon ke cti a chvále Boží a bohorodičky svaté Marie; ulit byl v Hradci nad Labem v dílně mistra Ondřeje do vsi Rosice.



45 – Zvonice u kostela sv. Václava
v Rosicích



46 – velký zvon z kostela
sv. Václava v Rosicích



47 – Detail reliéfu krucifixu z velkého
zvonu z Rosic



48 – Detail reliéfu sv. Ondřeje z
velkého zvonu z Rosic



49 – detail koruny velkého zvonu
z Rosic



50 – detail srdce velkého zvonu
z Rosic



51 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Václava v Rosicích



52 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Václava v Rosicích

Velký zvon z Hlinska

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Hlinsko

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, farnost Hlinsko

Budova: kostel narození Panny Marie

Přesné umístění: věž v průčelí kostela

Rozměry: průměr 118 cm; výška 98+22 cm, obvod a: 370 cm, b: 243 cm, c: 218 cm

Váha: 1315 kg¹¹⁸

Délka srdce: 109+14 cm

Autor: Daniel z Kutné Hory

Rok: 1520

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem (dnes kvůli poškozením už nezvoní)¹¹⁹

Prameny a literatura:¹²⁰

Zvon visí na šestiúhelné koruně, která je ale silně poškozená a už jen tři ucha jsou původní – zdobené čtyřmi provazci. Pod čepcem je dvouřádkový nápis psaný gotickou minuskulí, ve kterém jsou od sebe slova oddělována symbolem trojlístku, nebo dekorem přibližného tvaru X [59].

Transliterace nápisů:

1. Řádek: Anno domini m^o v^c xx^o ad laudem dei omnipotentis et beate marie virginis et omnibus fanctis hec Campana fufa est per
2. Řádek: magiſtrum daniellem se montibus cutnnis impenſis dominorum tocius communitatis civitatis dicte hlinſkij amen aleluia¹²¹

Nápis je dělený dvojlinkami. Poslední z nich je navíc obohacena jemným vegetabilním zdobením. Na plášti se objevuje reliéf kalvárie a Madony s dítětem.

¹¹⁸ Dostupné on-line, <http://farnosthlinsko.cz/dekansky-kostel/>, vyhledáno 4.3.2019.

¹¹⁹ V současné době je zvon z roku 1520 prasklý. Sice stále visí ve věži, ale dle slov děkana Mariana Sokola, který teď kostel spravuje, se bude brzy sundávat a následně bude umístěn pod přístřešek k těsné blízkosti kostela tak, aby si ho mohli prohlížet kolemjdoucí.

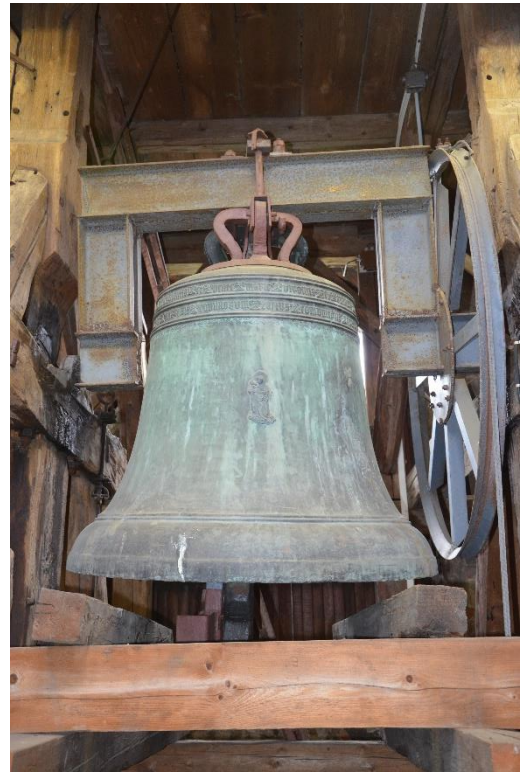
¹²⁰ Chytil, okres Chrudimský (pozn. 38), dostupné online:

http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4728, vyhledáno 2.5.2019.

¹²¹ Volný překlad: Léta páně 1520 k chvále Všemohoucího, Panny Marie a všech svatých odlil mistr Daniel z Kutné Hory tento zvon pro farnost v Hlinsku. Amen. Aleluja.



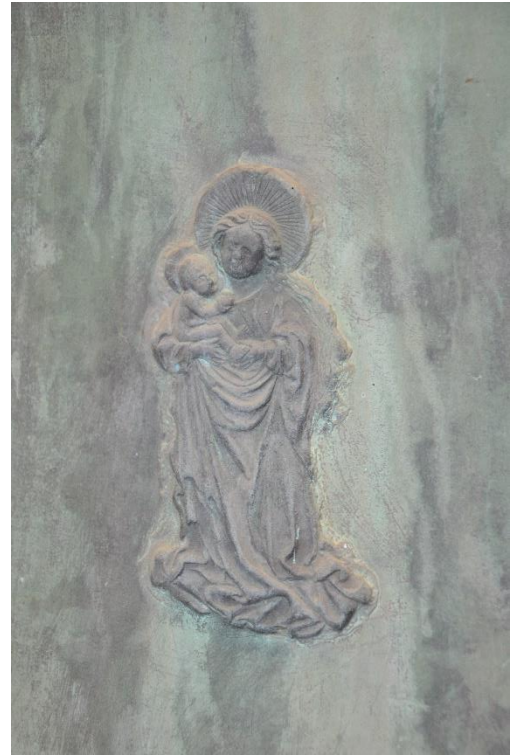
53 – Kostel narození Panny Marie
v Hlinsku¹²²



54 – velký zvon z kostela narození
Panny Marie v Hlinsku



55 – detail reliéfu kalvárie z velkého
zvonu z Hlinska



56 – detail reliéfu Madony
z velkého zvonu z Hlinska

¹²² https://www.geocaching.com/geocache/GC25PQF_hlinsko?guid=2c512db2-e8c1-48db-b609-30108da7415d



57 – detail srdce velkého zvonu
z Hlinska



58 – detail koruny velkého zvonu
z Hlinska



59 – detail oddělovacích znamének v textu na velkém zvonu z Hlinska



60 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela narození Panny Marie v Hlinsku

Velký zvon z Borové

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Borová

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Borová

Budova: kostel sv. Markéty

Přesné umístění: boční věž kostela

Rozměry: průměr 85,5 cm; výška 75+14 cm, obvod a: 267 cm, b: 187 cm, c: 172 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 85+34 cm

Autor: mistr Matěj

Rok: 1529

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹²³

Na šestiúché koruně zdobené masivním pletencem visí zvon s reliéfem kalvárie na plášti a dvouřádkovým nápisem v gotické minuskuli, kdy první řádek je umístěn pod čepec a druhý je netypicky nad ním na čepci.

Transliterace

1. Řádek: letha panie m° d° xxix° tento zwon gest slit ke czti k chwale panv bohv swaty markytie v mis

0. Řádek: tra mathiege (nápis umístěn na čepci)

Text pod čepcem je shora i ze spodu ohraničen reliéfní dvojlínkou.



61 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Markéty v Borové

¹²³ Wirth, okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4358, vyhledáno 20.4.2019



62 – Zvonice kostela sv. Markéty
v Borové



63 – velký zvon z kostela
sv. Markéty v Borové



64 – detail reliéfu kalvárie z velkého
zvonu z Borové



65 – detail koruny velkého zvonu
z Borové



66 – detail srdce velkého zvonu
z Borové

Zvon z Práčova

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Práčov (Svídnice)

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Licibořice

Budova: kostel sv. Jakuba staršího, apoštola

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 57 cm; výška 45+11 cm, obvod a: 180 cm, b: 110 cm, c: 100 cm

Váha: cca 250 kg

Délka srdce: 58+5 cm

Autor: zvonář Diviš

Rok: 1530

Ladění: ---

Prameny a literatura:¹²⁴

Na šestiúhelné koruně zdobené složitějším pletencem visí zvon s dvouřádkovým nápisem pod čepcem. Nápis je proveden gotickou minuskulí a slova jsou oddělována malými liliemi.

Transliterace:

1. Řádek: Tento zv letha panie tisycze (prodlužovací znaménko) pietiste (prodlužovací znaménko) xxx slit gest
2. Řádek: on odemne Divisse

První část nápisu je z obou stran olemována reliéfními dvojlinkami.



67 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Jakuba staršího v Práčově

¹²⁴ Chytil, okres Chrudimský (pozn. 38). Dostupné online: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4798, vyhledáno 2.5.2019.



68 – Kostela sv. Jakuba v Práčově



69 – Zvon z kostela sv. Jakuba v Práčově



70 – detail srdce zvonu z Práčova



71 – detail koruny zvonu z Práčova



72 – detail lilie v nápisu na zvonu z Práčova

Zvon z Korouhve

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Korouhev

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Korouhev

Budova: kostel sv. Petra a Pavla

Přesné umístění: Zvonice

Rozměry: průměr 116 cm; výška 85+15 cm, obvod a: 364 cm, b: 242 cm, c: 212 cm

Váha: cca 670 kg

Délka srdce: 94+26 cm

Autor: ---

Rok: 1532

Ladění: fis 1

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹²⁵

Zvon je zavěšen na šestiúhelné koruně zdobené pletencem mezi provazci. Mezi reliéfními liniemi je majuskulní nápis o odlití zvonu.

Transliterace:

1. Řádek: SLITEI GIEST ZWON TENTO KE CZTZI A CHWALE
MILEMV BOHV A WSSEM SWATIM
2. Řádek: (snítka) LETA PANYE THYSITIHO PYETYSTEHO
TRZICZATHEHO DRVHEHO

Slova jsou dělena symbolem, připomínající dnešní znak §.

Plášť zvonu zdobí reliéf kalvárie s vegetabilním ornamentem ve spodní části. Zvon je svou výzdobou velmi podobný zvonu v Rohozné a dalším zvonům z dílny zvonaře Matěje z Velkého Meziříčí, který je pravděpodobně autorem i zvonu z Korouhve.

¹²⁵ Wirth okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4404, vyhledáno 20.4.2019



73 – Zvonice kostela sv. Petra a Pavla v Korouhvi



74 – Zvon z kostela sv. Petra a Pavla v Korouhvi



75 – detail reliéfu kalvárie na zvonu v Korouhvi



76 – detail koruny zvonu z Korouhve



77 – detail srdce zvonu z Korouhve

Velký zvon z Vračovic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Ústí nad Orlicí, Vračovice-Orlov

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, České Heřmanice

Budova: kostel sv. Jana Křtitele

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 89 cm; výška 73+17 cm, obvod a: 280 cm, b: 177 cm, c: 158 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 88+19 cm

Autor: ---

Rok: 1533

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹²⁶

Zvon visí na šestiúché koruně zdobené masivními pletenci s reliéfem sv. Jana na plášti. Pod čepcem má dvouřádkový nápis gotickou minuskulí, jehož první řádek je z obou stran oddělen reliéfní dvojlinkou.

Transliterace nápisu:

1. Řádek: Ano domini milezi^o ccccc^o xxx^o iii^o ke cti a k chwale panv bohv
2. Řádek: a swatymu yanu



78 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Jana Křtitele ve Vračovicích

¹²⁶ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5778, vyhledáno 2.5.2019.



79 – Kostel sv. Jana Křtitele
ve Vračovicích



80 – velký zvon z kostela sv. Jana
Křtitele ve Vračovicích



81 – detail reliéfu sv. Jana z velkého
zvonu ve Vračovicích



82 – detail koruny velkého zvonu
z Vračovic



83 – detail srdce velkého zvonu
z Vračovic

Zvon ze Staré Paky

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Jičín, Stará Paka

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Nová Paka

Budova: kostel sv. Vavřince

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 54 cm; výška 43+9 cm, obvod a: 170 cm, b: 102 cm, c: 93 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 53+17 cm

Autor: ---

Rok: 1538

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹²⁷

Zvon visí na šestiúhelné nezdobené koruně. Nápis pod čepcem je olemován masivními dvojlínkami se značným rozestupem. Jednořádkový nápis gotickou minuskulí je, krom datace, nesrozumitelný. Slova jsou oddělována nečitelným symbolem.

Transliterace:

1. Řádek: six ivs afo ano dm m v xxxviii

¹²⁷ Cechner, okres novopacký (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_7615, vyhledáno 2.5.2019.



84 – Kostel sv. Vavřince ve Staré Pace



85 – zvon z kostela sv. Vavřince
ve Staré Pace



86 – detail koruny zvonu ze Staré Paky



87 – detail srdce zvonu ze
Staré Paky



88 – detail nápisu na zvonu z kostel sv. Vavřince ve Staré Pace

Zvon z Vrbatova Kostece

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Vrbatův Kostelec

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Vrbatův Kostelec

Budova: kostel sv. Havla, opata

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 97 cm; výška 75+20 cm, obvod a: 305 cm, b: 196 cm, c: 177 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 96+28 cm

Autor: Jakub Ptáček

Rok: 1539

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹²⁸

Zvon visí na šestiuché koruně zdobené masivními pletenci. Pod čepcem je jednořádkový nápis gotickou minuskulí olemovaný dvojlinkami. Místy jsou do textu vsazeny drobné lilie.

Transliterace:

1. Řádek: Leta božího 15xxxix tento zwon slit gest ke tczi bohu wssemohuczimu do Rychnova skrze iakoba ptaczka na horach gun.

¹²⁸ Chytil, okres chrudimský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4772, vyhledáno 2.5.2019.



89 – Kostel sv. Havla ve Vrbatově
Kostelci



90 – zvon z kostela sv. Havla
ve Vrbatově Kostelci



91 – detail koruny zvonu z Vrbatova
Kostelce



92 – detail srdce zvonu z Vrbatova
Kostelce



93 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Havla ve Vrbatově Kostelci

Malý zvon z Luže

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Luže

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Luže

Budova: kostel sv. Bartoloměje, apoštola

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 104 cm; výška 80+15 cm, obvod a: 327 cm, b: 210 cm, c: 188 cm

Váha: cca 750 kg

Délka srdce: 95+25 cm

Autor: Václav Konvář z Hradce

Rok: 1544

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹²⁹

Šestiuhá koruna zdobená reliéfem akantu vinoucího se okolo stuhu drží zvon s reliéfem sv. Bartoloměje na plášti.

Pod čepcem je dvouřádkový nápis psaný humanistickou kapitálou. Nápis je lemován dvojlinkou a řádky odděluje jednoduchá reliéfní linka.

Transliteration:

1. Řádek: LETA PANIE TISICEHO PIETISTEHO XXXX^O III^{IO} TENTO
ZWON SLYT GEST KE CTI A K CHWALE
2. Řádek: PANV BOHV SWATE TROGYCI SKRZ WACLAWA
KONWARZE W HRADCY KRALOWE

¹²⁹ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5678, vyhledáno 2.5.2019.



94 – Kostel sv. Bartoloměje v Luži



95 – malý zvon z kostela sv. Bartoloměje v Luži



96 – detail reliéfu sv. Bartoloměje na malém zvonu z Luže



97 – detail srdce malého zvonu z Luže



97 – detail nápisu na malém zvonu z Luže

Zvon z Telecího

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Telecí

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Borová

Budova: kostel sv. Máří Magdalény

Přesné umístění: zvonice u kostela

Rozměry: průměr 88 cm; výška 54+14 cm, obvod a: 276 cm, b: 138 cm, c: 127 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 53+5 cm

Autor: Jiřík Zvonař z Litomyšle

Rok: 1. ½ 16. století

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹³⁰

Zvon visí na hladké šestiúhelné koruně bez výzdoby. Pod čepcem je dvouřádkový nápis, jehož první část je z obou stran ohraničena reliéfní dvojlinkou. Text je napsán gotickou minuskulí a slova jsou od sebe oddělená kulatým medailonem s klečící osobou nesoucí kříž [101].

Transtiterace nápisu:

1. Řádek: Tento zvon dielan do telecího od miſtra girzika zwonarzie
2. Řádek: w litomyſſli

¹³⁰ Wirth, okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4532, vyhledáno 2.5.2019



98 – Kostel sv. Máří Magdalény
se zvonící v Telecím



99 – zvon z kostela sv. Máří
Magdalény v Telecím



100 – detail srdce zvonu z Telecího



101 – detail dělicího znaménka
nápisu na zvonu z Telecího



102 – detail srdce zvonu z Telecího



103 – detail nápisu na zvonu
z Telecího

Zvon ze Štěpánova

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Štěpánov (Skuteč)

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Skuteč

Budova: kostel sv. Matouše, apoštola a evangelisty

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 71 cm; výška 53+13 cm, obvod a: 223 cm, b: 143 cm, c: 131 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 61+7 cm

Autor: Václav z Hradce?

Rok: 1556

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹³¹

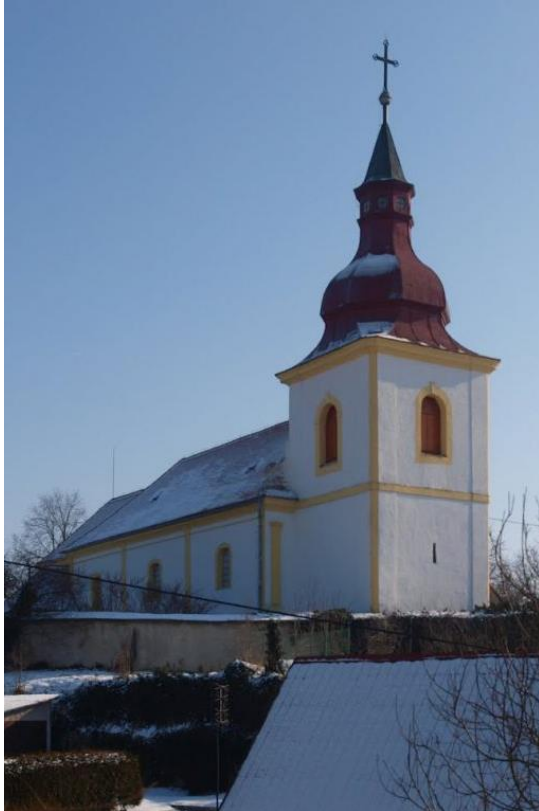
Zvon visí na šestiúché koruně zdobené akantem vinoucím se okolo stuhy. Pod čepcem je jednořádkový nápis psaný masivními kapitálkami, jehož slova jsou oddělována velkými liliemi.

Transliterace nápisu:

1. Řádek: LETA PANIE M D L VI TENTO ZWON SLIT W MIESTIE
HRADC

Text je z obou stran lemovaný reliéfní dvojlinkou, která se objevuje i nad věncem a u jeho spodního okraje. Zpod nejspodnější linky pod nápisem jakoby vyrůstají palmety, které lemují plášť celého zvonu.

¹³¹ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5763, vyhledáno 2.5.2019.



104 – Kostel sv. Matouše ve Štěpánově



105 – zvon z kostela sv. Matouše ve Štěpánově



106 – detail srdce zvonu ze Štěpánova



107 – detail koruny zvonu ze Štěpánova



108 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Matouše ve Štěpánově

Velký zvon ze Sádku

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Sádek

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Sádek

Budova: kostel Nejsvětější Trojice

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 113 cm; výška 80+20,5 cm, obvod a: 355 cm, b: 235 cm, c: 200 cm

Váha: cca 1260 kg

Délka srdce: 92+13 cm

Autor: Adam Konvář z Velkého Meziříčí

Rok: 1557

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹³²

Na šestiúhelné koruně zdobené pletencem mezi provazci visí raně renesanční zvon s reliéfem Madony a dvouřádkovým majuskulním nápisem pod čepcem zvonu.

Transliterace:

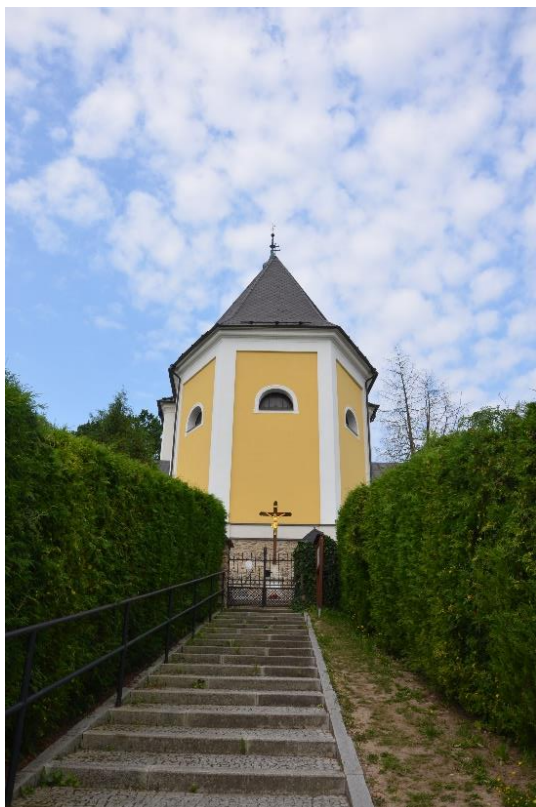
1. Řádek „TENTO ZWON GEST DIELAL ADAM KONWARZ W MEZIRZYCY KE CZTI K CHWALE K SWOLANI SLOWA BVOZIHO“
2. Řádek: „1.5.5.7.“

Pod letopočtem je reliéf Panny Marie s dítětem. Horní část nápisu je z obou stran lemována reliéfní dvojlinkou.



109 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Sádku

¹³² Wirth, okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4491, vyhledáno 20.5.2019 ÚSKP 88620/36-1060.



110 – Kostel Nejsvětější Trojice v Sádku



111 – velký zvon z kostela Nejsvětější Trojice v Sádku



112 – detail srdce velkého zvonu ze Sádku



114 – detail Madony z velkého zvonu ze Sádku



113 – detail srdce velkého zvonu ze Sádku

Velký zvon z Českých Heřmanic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Ústí nad Orlicí, České Heřmanice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, České Heřmanice

Budova: kostel sv. Jakuba staršího

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 123 cm; výška 95+15 cm, obvod a: 386 cm, b: 255 cm, c: 228 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 109+15 cm

Autor: Jan Sobota z Hradce Králové

Rok: 1559

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹³³

Zvon visí na šestiúché koruně zdobené akanty vinoucími se okolo stuhy. Pod čepcem je dvouřádkový nápis lemovaný třemi reliéfními dvojlinkami. Slova v textu bývají oddělována liliemi.

Transliterace:

1. Řádek: leta panie m d l v iiii ento zwon slit ke czti a k chwale panv bohv a k zadvssy (?) swatemv yakubu od mistra
2. Řádek: yana zwonarze w miestie hradczy nad labem ten czas knieze yana fararze hermanicke^o rodicze hakowskeh^o

Pod textem se objevuje řada drobných ozdob s tečkami a volutami.

Na plášti jsou naproti sobě udělány reliéfy ukřižovaného Krista s vlající rouškou a sv. Jakuba s holí.

¹³³ Matějka – Štěpánek – Wirth, okres litomyšlský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_6507, vyhledáno 20.5.2019.



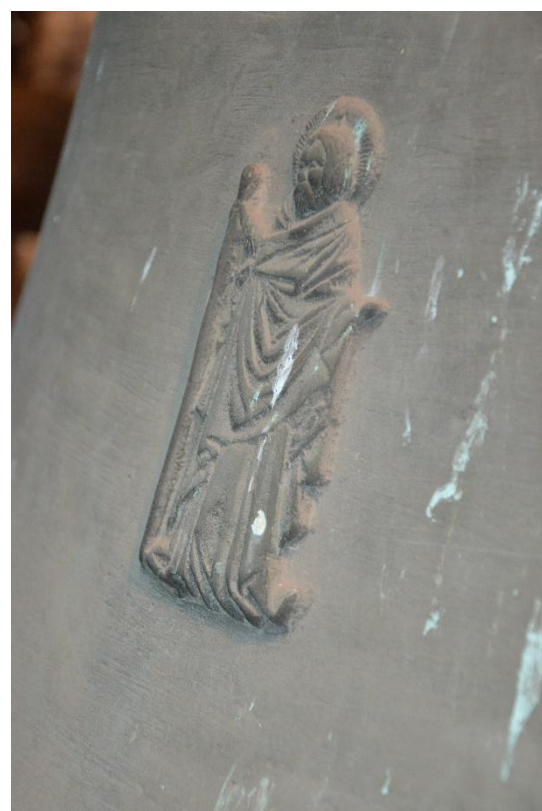
115 – Kostel sv. Jakuba v Českých Heřmanicích



116 – velký zvon z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích



117 – detail reliéfu křížovky z velkého zvonu z Českých Heřmanic



118 – detail reliéfu sv. Jakuba z velkého zvonu z Č. Heřmanic



119 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích



120 – detail koruny velkého zvonu z Českých Heřmanic



121 – detail srdce velkého zvonu z Českých Heřmanic



122 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích

Zvon z Velké Jesenice

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Náchod, Velká Jesenice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Česká Skalice

Budova: kostel Nanebevzetí Panny Marie

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 106 cm; výška 78+9 cm, obvod a: 335 cm, b: 205 cm, c: 198 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 78 cm

Autor: Adam Taraba

Rok: 1564

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹³⁴

Šestiuhá koruna zdobená pletenci s akanty vinoucími se okolo středového pásku. U čepce je dvouřádkový nápis humanistickou kapitálou.

Transliterace:

1. Řádek: TENTO ZWON SLYT GEST KE CZTI A K CHWALE PANV
BOHV WSSEMOHV CZY MV A DOB
2. Řádek: REIM LYDEM NA POSCHWALENI SKRZE MISTRA ADAMA
KONWARZE TARABV L P 1564

Nápis je lemován reliéfní dvojlinkou jednoduchou linkou mezi řádky. Pod tím je pás drobných ozdob s tečkami a volutami.

¹³⁴ Wirth – Machát, okres náhodský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_8220, vyhledáno 20.4.2019.



123 – Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Velké Jesenici



124 – zvon z kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Velké Jesenici



125 – detail srdce zvonu z Velké Jesenice



126 – detail koruny zvonu z Velké Jesenice



127 – detail nápisu na zvonu v kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Velké Jesenici

Malý zvon z Rosic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Rosice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Rosice nad Labem

Budova: kostel sv. Václava

Přesné umístění: zvonice na hřbitově

Rozměry: průměr 78 cm; výška 60+15 cm, obvod a: 245 cm, b: 157 cm, c: 143 cm

Váha: cca 260 kg

Délka srdce: 80+15 cm

Autor: Jan z Hradce

Rok: 1575/7

Ladění: cis2 +2 (spodní oktáva cis1 +1, prima cis2 +2, tercie e2 +3)¹³⁵

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹³⁶

Zvon visí na šestiúhelné koruně zdobené jednoduchými vystouplými okraji. Zvon nese dva nápisy psané gotickou minuskulí, nichž jsou slova oddělována malými liliemi.

Transliterace nápisu kolem čepce:

1. Řádek: verbum domini manet in eternum slovo panie zustawa na wieky

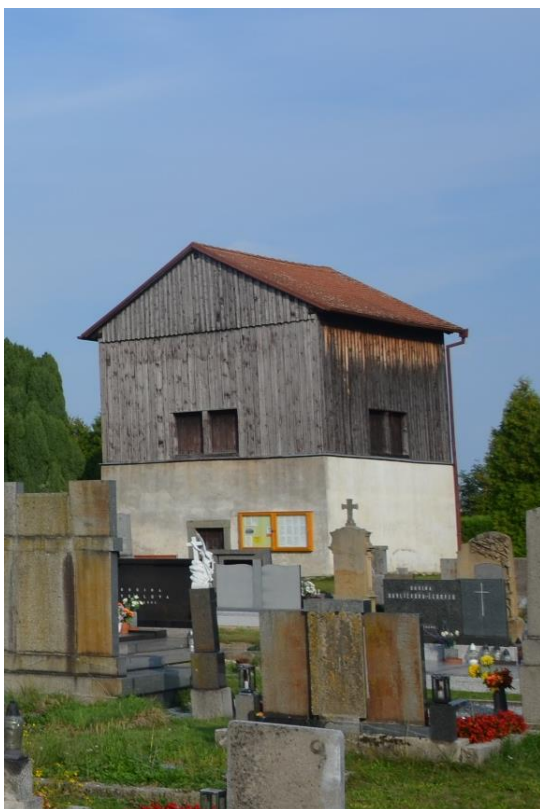
Transliterace spodního nápisu:

2. Řádek: leta panie m d l vii tento zwon slit od Gana zwonarze v miestie hradczij nad labem do dobryho

Tento zvon byl zrekvírován v roce 1942, ale v roce 1947 byl z Hamburku navrácen zpět do Rosic.

¹³⁵ Libor Vaňáč, online: <http://kampanologievc.wz.cz/Kampanologickypruzkumvregionu-okresChrudim.html>, vyhledáno: 2.5.2019

¹³⁶ Chytil, okres chrudimský (pozn. 38). Dostupné online: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4802, vyhledáno 20.5.2019



128 – Zvonice u kostela sv. Václava v Rosicích



129 – malý zvon z kostela sv. Václava v Rosicích



130 – detail koruny malého zvonu z Rosic



131 – detail srdce malého zvonu z Rosic



132 – detail nápisu na malém zvonu z kostela sv. Václava v Rosicích

Velký Zvon z České Skalice

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Náchod, Česká Skalice

Diecéze, farnost: královéhradecká diecéze, Česká Skalice

Budova: kostel Nanebevzetí Panny Marie

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 93 cm; výška 72+10 cm, obvod a: 292 cm, b: - cm, c: - cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 78+41 cm

Autor: Adam Taraba

Rok: 1578

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹³⁷

Zvon visí na šestiúhelné koruně bez zdobení. Pod čepcem se na vlysu opakuje reliéf s prázdnými kartušemi nesenými ženskou a mužskou postavou. Pod tím je řada akantů a na pohledové straně nápis.

Transliterace:

1. Řádek: LETA PANIE MDLXXVIII
2. Řádek: SLYT GEST ZWON TENTO
3. Řádek: KE CTI A K CHWALE PANV BVO
4. Řádek: HV OD ADAMA TARABY
5. Řádek: W MIE STIE HRAD CY
6. Řádek: KRALOVY NAD LA
7. Řádek: BEM

Ozdobné vlysy a věnec jsou oddělovány reliéfními dvojlinkami.

¹³⁷ Wirth – Machát, okres náhodský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_8190, vyhledáno 20.5.2019.



133 – kostel Nanebevzetí Panny Marie
v České Skalici



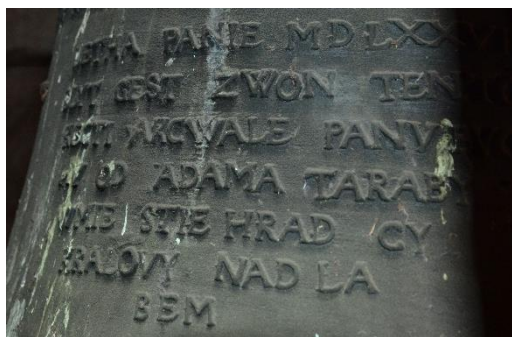
134 – velký zvon z kostela
v České Skalici



135 – detail srdce velkého zvonu
z České Skalice



136 – detail koruny velkého zvonu
z České Skalice



137 – detail nápisu na velkém
zvonu z České Skalice



138 – detail reliéfní výzdoby velkého zvonu z kostela Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici



139 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici

Zvon z Radhoště

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Ústí nad Orlicí, Radhošť

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Radhošť

Budova: kostel sv. Jiří

Přesné umístění: zvonice u kostelní zdi

Rozměry: průměr 113 cm; výška 88+22 cm, obvod a: 355 cm, b: 224 cm, c: 206 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 120+32 cm

Autor: Eliáš Stodola

Rok: 1582

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: lineární elektromotor

Prameny a literatura:¹³⁸

Zvon visí na šestiúhelné koruně zdobené akantem vinoucím se okolo stuhu. Okolo čepce se opakují reliéfy postav zasazené do arkády. I přes nezřetelnost lze identifikovat ženskou postavu s kopím a štítem – Athénu, personifikaci moudrosti, spravedlnosti a vítězství. Další ženská postava držící roh by mohla být personifikací hojnosti. Poté se na vlysu objevuje žena držící žezlo a královské jablko (moc, vláda?) a poslední figura třímá louč (mír?). Také by mohlo jít o alegorie ctností.¹³⁹ Pod touto sekvencí se nachází ornamentální pás s maskarony a ovocem.

Na plášti v rámu zdobeném liliemi a palmetami nápis:

1. Řádek: LETHA PANIE MDLXXXII SLYT GES_T
2. Řádek: ZWON TENTO KE CTI A K CHVALE
3. Řádek: BVOZI OD MISTRA ELYASSE STODO
4. Řádek: LY W HRADCY NAD LABEM AMEN

Z pravé strany nápisu stojí reliéf Aarona a z levé Mojžíše s malými postavičkami dětí s vegetabilními motivy.

¹³⁸ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:

http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5733, vyhledáno 20.5.2019.

¹³⁹ Srov. Cesare Ripa a Piero Buscaroli, *Ikonologie. Autor úvodu Mario Praz, přeložil Jiří Špaček*, Praha 2019.



140 – zvonice kostela sv. Jiří v Radhošti



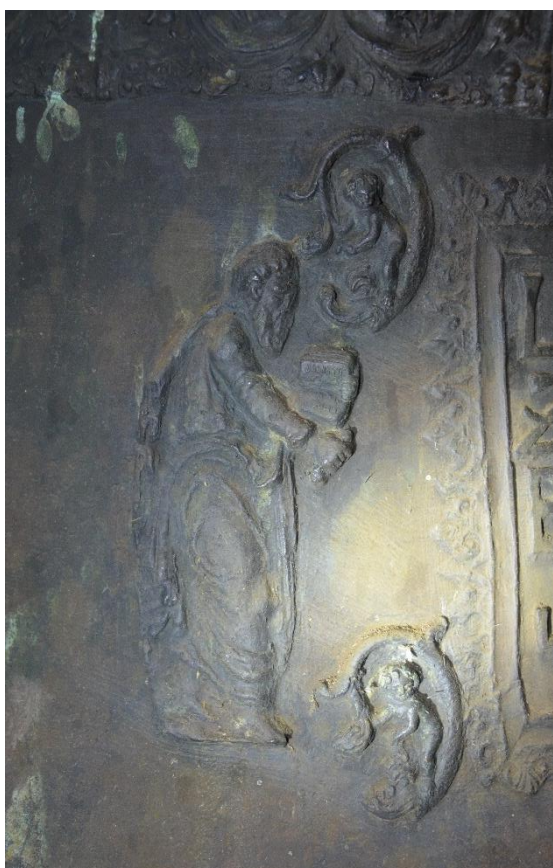
141 – zvon z kostela sv. Jiří
v Radhošti



142 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti



143 – detail figurální reliéfní výzdoby na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti



144 – reliéf Mojžiše na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti



145 – reliéf Aarona na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti



146 – reliéf na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti



147 – detail oka na srdce zvonu z Radhoště



148 – detail korony zvonu z Radhoště

Velký zvon z Jenišovic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Jenišovice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Luže

Budova: kostel Nejsvětější Trojice

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 125 cm; výška 95+25 cm, obvod a: 392 cm, b: 255 cm, c: 228 cm

Váha: cca 1600 kg

Délka srdce: 107+40 cm

Autor: Jakub z Chrudimi

Rok: 1585

Ladění: g1 -1 (sp. oktáva- g -1, prima - g1 +0.5, tercie - a1 +2.5, kvinta d2 + 2, vrchní oktáva- g2 - 1)¹⁴⁰

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹⁴¹

Zvon visí na šestiúhelné koruně zdobné proplétající se klikaticí. Pod čepcem je dvojrádkový nápis psaný humanistickou kapitálou:

1. Řádek: LETHA PANIE 1585 GEST TENTO ZWON VDIELAN NA
KRVNT GEHO MILO: VROZE. PANA PANA GINDRZICHA SLA
2. Řádek: WATY Z KOSSMBERKA K WOSADIE GENSSOWSKY
VDIELAN ODE MNE GAKVBA ZWONARZE CHRVDIMSKYHO
GEST

Pod tím zvon zdobí řada akantů a na plášti se objevuje krucifix stojící na hlavičce anděla, po jehož stranách jsou umístěny znaky Slavatů a pánů z Talmberka. Na opačné straně je velký erb s dvouhlavým orlem a nápisem:

¹⁴⁰ Online: <http://zvony.ic.cz/jenisovice/jenisovice.htm>, vyhledáno 2.5.2019.

¹⁴¹ Libor Vaňáč, dostupné online:

<http://kampanologievc.wz.cz/Kampanologickypruzkumvregionu-okresChrudim.html>,
vyhledáno: 2.5.2019.

Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:

http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5660, vyhledáno 20.5.2019.

1. Řádek: MIKVLASS Z ME^NTAVRA
2. Řádek: WIKTOREN Z SSTIENCZE
3. Řádek: IAN Z MRAWINA
4. Řádek: MATIEG RISSKA ZALAZIAN
5. Řádek: WOGTIECH BVDINSKI ZALA:
6. Řádek: IAN HAWLY Z MRAWINA.¹⁴²

¹⁴² Libor Vaňáč, <http://kampanologievc.wz.cz/Jen%ED%9Aovice.pdf>



149 – kostel Nejsvětější Trojice
v Jenišovicích



150 – velký zvon z kostela
Nejsvětější Trojice v Jenišovicích



151 – krucifix se znaky z velkého zvonu
z Jenišovic



152 – detail nápisu a znaku s orlicí
na velkém zvonu z Jenišovic



153 – detail srdce velkého zvonu z Jenišovic



154 – detail koruny velkého zvonu z Jenišovic



155 – detail nápisu a reliéfní výzdoby velkého zvonu z Jenišovic

Malý zvon z Dolního Újezda

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Dolní Újezd

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Dolní Újezd

Budova: kostel sv. Martina

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 70 cm; výška 54+15cm, obvod a: 219cm, b: 150cm, c: 135cm

Váha: cca 200 kg

Délka srdce: 72+18 cm

Autor: ---

Rok: 1587

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹⁴³

Zvon visí na šestiúhelné hladké koruně bez výzdoby. Pod čepcem je kapitálový nápis lemovaný z obou stran reliéfní dvojlinkou a gotizujícími trojúhelníky.

Transliterace:

1. Řádek: TENTO ZWON SLIT KE CZTI A CHWALE LETHA PANIE 1587

Druhý nápis je v tabulce, uprostřed níž byl dříve krucifix.

1. Řádek: PANV

2. Řádek: BOHV A SVA

3. Řádek: TEMV MART

4. Řádek: INV DANIEL

Naproti tomu je reliéf se sedícím světcem – asi sv. Janem evangelistou, jehož podoba by mohla vycházet z grafik Heinricha Aldegrevera.



156 – detail nápisu a reliéfní výzdoby na malém zvonu z Dolního Újezdu

¹⁴³ Matějka – Štěpánek – Wirth, okres litomyšlský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_6648, vyhledáno 20.5.2019. ÚSKP 626180



157 – kostel sv. Martina v Dolním Újezdu



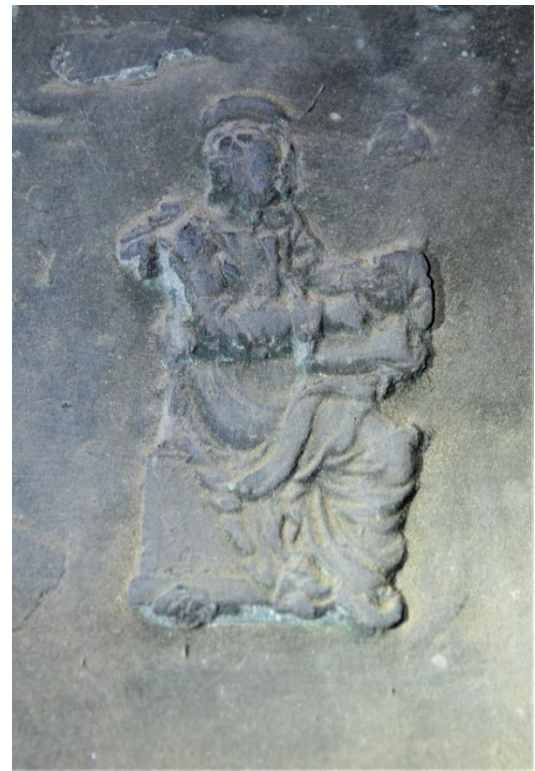
158 – malý zvon z Dolního Újezdu



159 – detail koruny malého zvonu z Dolního Újezdu



160 - detail srdce malého zvonu z Dolního Újezdu



161 – detail figurálního reliéfu na malém zvonu z Dolního Újezdu

Zvon ze Včelákova

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Včelákov

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Včelákov

Budova: kostel sv. Marie Magdalény

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 103 cm; výška 78+17,5 cm, obvod a: 324 cm, b: 200 cm, c: 180 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 87+25 cm

Autor: Eliáš Stodola

Rok: 1588

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: lineární elektromotor

Prameny a literatura:¹⁴⁴

Zvon visí na šestiúhelné koruně zdobené vystouplými okraji. Pod čepcem je vlys s reliéfy karyatid a atlantů držícími štít. Ten je podtržen reliéfní dvojlinkou, pod níž je řada akantů. Na pohledové straně na plášti zvonu se objevuje nápis.

Transliterace:

1. Řádek: LETHA PANIE MDLXXXVIII SLYT ZWON TENTO KE CTI
2. Řádek: A CHWALE BOZI K OBCI ROSOSSSKY ZA PANA RYCHTARZE
3. Řádek: BRYCHTY A PANA MARTINA RYCHTARZE KUNDRATICKEHO
4. Řádek: PUWODEM MARTINA Z BLAZIEGOWIC OD M. ELYASSE
5. Řádek: V HRADCIJ KRALOWY NAD LABEM

U spodního okraje zvonu je vložen pruh s drobným reliéfem zobrazujícím lov na medvěda, který nejpravděpodobněji vychází z grafik Virgila Solise (jenž dělal lovecké grafiky podobných protáhlých formátů). Lze ale uvažovat i o inspiraci v pracích Josta Ammana, Philipse Galleho, nebo Harmena Müllera.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4724, vyhledáno 20.5.2019.

¹⁴⁵ Děkuji Mgr. Pavlu Waisserovi, Ph.D. za navedení na další rytce, kteří se zabývali loveckou tematikou.



162 – kostel sv. Marie Magdalény
ve Včelákově



163 – zvon z kostela sv. Marie
Magdalény ve Včelákově



164 – detail reliéfu na zvonu z kostela sv. Marie Magdalény ve Včelákově



165 – detail srdce zvonu ze Včelákova



166 – detail koruny zvonu ze Včelákova



167 – detail nápisu na zvonu ze Včelákova



168 – detail reliéfu lovecké scény na zvonu ze Včelákova



169 – Virgil Solis, Lov na medvěda, rytina, ½ 16. století (příklad jedné z možných grafických předloh)

Velký zvon z Mlázovic

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Jičín, Mlázovice

Diecéze, farnost: královéhradecká diecéze, Lázně Bělohrad

Budova: kostel Nejsvětější Trojice

Přesné umístění: ---

Rozměry: průměr 114 cm; výška 82+25 cm, obvod a: 158 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 92+6 cm

Autor: Eliáš Stodola

Rok: 1593

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹⁴⁶

Zvon visí na šestiúché koruně zdobené akanty obtáčenými okolo stuhy. Zvon má bohatou reliéfní i textovou složku. Hned pod čepcem je nápis v kapitálkách, jehož transliterace zní:

1. Řádek: TAK BVh MILOWAL SWIET ZIE SYNA SWEhO
GEDNOROZENEhO DAL NA SWIT ABY KAŽDÝ KDOZ WIE(rzi)

Pod tím je druhá část psaná gotickou minuskulí:

2. Řádek: ale abi miel ziwot wieczny nebo neposlal buh syna sweho naswiet
aby saudil swiet ale abi spasen bil skrze wierry w nieho.

Další nápisy na těle zvonu (opět v humanistické kapitále):

1. Řádek: LETHA OD NAROZENI SYNA BOZIHO 1593 TENTO ZWON
GEST SLYT PRO CZEST A SLAWU
2. Řádek: BOZI KV POCZTIWOSTI PAMATKY WIERNYCH
3. Řádek: KRZESTIANUV WYZNAWAGICYCH BLAHOSLA
4. Řádek: WENAU TROGICY SWATAU GEDNOHO PANA
5. Řádek: BOHA POZEHNANEHO NA WIEKY WIEKUV AMEN
6. Řádek: TEZ KU POCZTIWOSTI MIESTECZKA MLAZOWICZ
7. Řádek: ZA DRZIENI TOHO PANSTWI UROZENEHO PANA
8. Řádek: KARLIKA Z NEZIETIC A NA LYBENI A HOLOWA

¹⁴⁶ Cechner, okres novopacký (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_7594, vyhledáno 20.5.2019.

9. VSYCH A VRZEDNIKA P. YANA MLAZOWSKE
10. Řádek: HO A PURGMISTRU YANA BRO CZKA A PANA
11. Řádek: YAKUBA MLAZOWSKEHO

Na opačné straně

1. Řádek: LETHA PANIE MDLXXXXIII SLIT GEST
2. Řádek: TENTO ZWON KECTI AKCHWALE PANU
3. Řádek: BOHU WSSEMOHAWCYMV AK WZDIELA
4. Řádek: NI CIRKWE SWATE TAK ABY LYDE SLYSSE
5. Řádek: HLAS TOHOTO ZWONV BYLY HOTOWI GITI
6. Řádek: DO CHRAMV PANIE KPOSLAVCHANI SLO
7. Řádek: WA BOZIHO A TVDY DOGITI ZIWOTA WIE
8. Řádek: CZNEHO SLYT GEST W HRADCY NAD LA
9. Řádek: BEM WOD ELYASSE ZWONARZE

U spodního okraje je vyobrazen Kristus s beránkem na ramenou.¹⁴⁷ Stejný reliéf Eliáš Stodola použil i na zvonu ve Zvoli roku 1596.¹⁴⁸ V rohu je znak s malou kotvou a nápisem: „RADUGTE SE SEMNAV NEBO SEM NASSEL OWCY STRACENAV,“ který obtáčí podobiznu Krista.



170 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Mlázovicích

¹⁴⁷ Ve většině textů o tomto zvonu jsem našla zmínku o reliéfu krále Davida s harfou. Tento motiv jsem na zvonu ale nenašla. Jde tedy buď o velmi jemný reliéf schovaný pod nánosy trusu, nebo jde o generace předávanou dezinterpretaci reliéfu Krista s beránkem.

¹⁴⁸ Domečka, O Plastické výzdobě (pozn.84), s. 10.



171 – kostel Nejsvětější Trojice
v Mlázovicích



172 – velký zvon z kostela
Nejsvětější Trojice v Mlázovicích



173 – detail figurálního reliéfu na velkém
zvonu z Mlázovic



174 – detail nápisu na velkém
zvonu z Mlázovic

Zvon z Poličky od Michaela archanděla

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Svitavy, Polička

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Polička

Budova: kostel sv. Michaela, archanděla

Přesné umístění: zvonice na hřbitově

Rozměry: průměr 120 cm; výška 95+22,5 cm, obvod a: 377 cm, b: 245 cm, c: 217 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 91+23 cm

Autor: Eliáš Stodola

Rok: 1598

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: žádný, zvon byl snesen a čeká na opravu

Prameny a literatura:¹⁴⁹

Zvon má šestiúchou korunu vyzdobenou akanty vinoucími se okolo stuhu.

Pod čepcem je vlýs s otisky mincí s podobiznou Karla V. a jeho ženy. Okolo nich pochodují mladíci s nástrojem přehozeným přes rameno.¹⁵⁰

Pod mincemi je nápis:

3. Řádek: TAK BVH MILOWAL SWIET ZIE SYNA SWEHO GEDNO
ROZENEHO DAL NA SWIET ABY KAŽDÝ KDOZ WIERZY NEZ

Pod nápisem řada akantů a z pohledové strany na plášti další nápis:

1. Řádek: Leta panie 1 5 5 8 slyt gest zwon tento ke cti
2. Řádek: a K CHWALE pANV BOHV wSSEMOHAVCYMV dO MIESTA
3. Řádek: pOLYCZKY kOSTELV sWTEHO mICHALA ZODKAZV
4. Řádek: aNEBO PORVCZENSTWI nANIEY nIEKDY sLOWAVTNY
5. Řádek: HO pANA yANA wAKRLYKA mIESSTIENINA M
WYSOKYHO mEYTA ODEMNE M ELYASSE ZWONARZE WHRA
6. Řádek: DCY nAD IABEM

Pod tím alegorická postava ženy v oválném medailonu.

¹⁴⁹ Wirth, okres poličský (pozn. 38). Dostupné on-line:

http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4434, vyhledáno 20.5.2019

¹⁵⁰ Stejný motiv použil Eliáš Stodola i na zvonu ve Zvoli z roku 1596. viz Ludvík Domečka, O Plastické výzdobě na zvonech zvonářů královehradeckých, Hradec Králové 1918, s. 10.



176 – zvonice u kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce



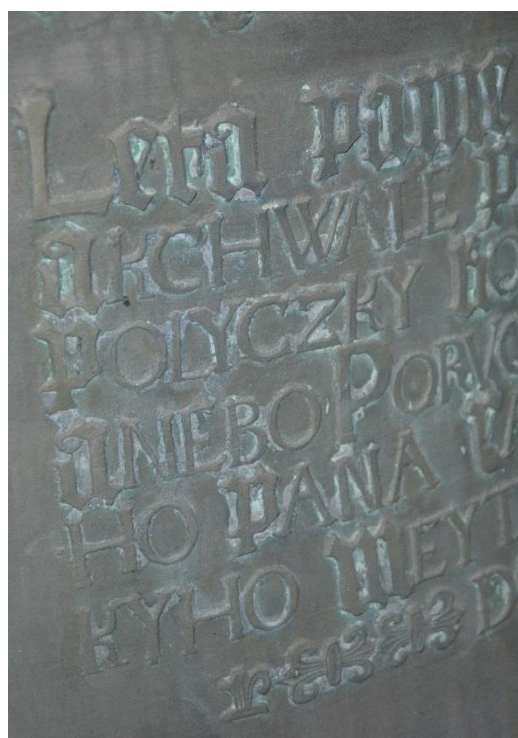
177 – Zvon z kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce



178 – detail koruny zvonu z kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce



179 – detail srdce zvonu z kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce



180 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Michaela v Poličce



181 – detail figurálního vlysu, nápisu, a palmet na zvonu z kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce



182 – detail figurálního vlysu s otiskem medaile s dvouhlavým orlem na zvonu z kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce



183 - detail ženského portrétu na zvonu z kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce

Malý zvon z Jenišovic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Jenišovice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Luže

Budova: kostel Nejsvětější Trojice

Přesné umístění: ---

Rozměry: průměr 113 cm; výška 85+23 cm, obvod a: 255 cm, b: 222 cm, c: 202 cm

Váha: cca 1000 kg

Délka srdce: 105+21 cm

Autor: Donát Schrötter

Rok: 1600

Ladění: fis1 +1.5 (spodní oktáva - fis +3.5, prima - fis1 +1.5, tercie - a1 +2, kvinta - cis2 +0.5, vrchní oktáva - fis2 +0.5)¹⁵¹

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹⁵²

Zvon visí na šestiúhelné koruně zdobené postavami atlantů se založenými rukama. Tento zvon má palmetami zdobený i čepec, pod kterým se nachází vlys s maskarony a ovocem a nápis.

Transliterace:

1. Řádek: PROKRZIKVYTE HOSPODINV WSSIZKNI OBYWATELE
ZEMIE SLVZTE HOSPODINV S WESELIM PRZISTVPVGTE PRZED

Dva řádky nad sebou: OBLICZEI GEHO S

PROSPIWOWANIM ZIALM C.

Text je z obou stran ohraničen reliéfní dvojlínkou, pod níž vyrůstají akanty.

Na plášti na pohledové straně je nápis gotickou minuskulí:

1. Řádek: Leta 1599 we ſtrzedu po ſwatem

2. Řádek: Hawle umrziel Waczlaw tiaupal

3. Řádek: Kteryz na tento zwon pul druhiho ſta

¹⁵¹ Dostupné online: <http://zvony.ic.cz/jenisovice/jenisovice.htm>, vyhledáno 20.5.2019.

¹⁵² Libor Vaňáč, online:

<http://kampanologievc.wz.cz/Kampanologickypruzkumvregionu-okresChrudim.html>, vyhledáno 12.6.2019.

Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:

http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5660, vyhledáno 20.5.2019.

4. Řádek: na budauczy pamatku swau poruczil
5. Řádek: Also hat Got di Welt geliebt das er ir
6. Řádek: gab seinen eingeboren Son auff das
7. Řádek: ale di an in gleuben nicht verloren
8. Řádek: werden fondern daf ewige leben haben

A na protější straně se objevuje velký krucifix s nápisem:

1. Řádek: 1600
2. Řádek: A . S . Z . C . H . Z . K + K . S . C . Z . Z . K .

Pod tím jsou vyobrazeny alianční znaky Slavatů a pánů z Talmberka.¹⁵³ Prostor mezi nimi a krucifixem je vyložen odlitky živých listů. Tento detail jednak navazuje na mistrovství benátských litců, kteří krom přírodnin občas odlívali i drobné živočichy, jako byly třeba žáby, nebo ještěrky, ale také šlo o důkaz litcova mistrovství. Jen skutečný odborník dokázal vnitřní vrstvu pláště falešného zvonu vytvořit tak jemnou, že byla schopná zachytit žilkování listů rostlin.¹⁵⁴



184 – detail krucifixu se znaky na malém zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích

¹⁵³ Libor Vaňáč, online: <http://kampanologievc.wz.cz/Jen%ED%9Aovice.pdf>, vyhledáno 20.5.2019.

Možná by mohlo jít o alianční znak Jindřicha Slavaty a Kunhuty Čerčické (vedlejší větev pánů z Talmberka)

¹⁵⁴ Jan Chlíbec, *Italské renesanční bronzy*, Praha 2007, s. 7–10.



185 – kostel Nejsvětější Trojice
v Jenišovicích



186 – Malý zvon z kostela
Nejsvětější Trojice v Jenišovicích



187 – detail koruny malého zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích



188 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků na malém zvonu z kostela
Nejsvětější Trojice v Jenišovicích



189 – detail výzdoby horní části malého zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích



190 – detail zdobení živými listy na malém zvonu z Jenišovic



191 – detail nápisu na malém zvonu z Jenišovic

Zvon z Lažan

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Lažany u Skutče

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, farnost Skuteč

Budova: kostel sv. Václava, mučedníka

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 121 cm; výška 90+27 cm, obvod a: 380 cm, b: 235 cm, c: 211 cm

Váha: cca 1800 kg

Délka srdce: 90+11 cm

Autor: Donát Schrötter

Rok: 1600

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹⁵⁵

Zvon visí za šestiuchou korunu, která je zdobená postavami atlantů se založenýma rukama. Stejně jako malý zvon z Jenišovic má i tento palmetami zdobený čepce, pod kterým se nachází vlys s maskarony a ovocem a nápis.

Transliterace:

1. Řádek: PROKRZIKVYTE HOSPODINV WSSICZKNI OBYWATELE
ZEMIE SLVZTE HOSPODINV S WESELIM PRZISTVPGTE PRZED
OBLIC (menším písmem nad řádkem) ZEY GEHO S PR (menším písmem
pod řádkem) OSPIWOWANIM (pokračování běžného řádku) ZIALM C.

Pod tím je řada akantů.

Transliterace dalšího nápis na pohledové straně pláště:

1. Řádek: ALSO HAT GOT DIE WELT GELIEB DAS
2. Řádek: ER IR GAB SEINEN EINGEBOREN SON
3. Řádek: AVF DAS ALE DI AN IN GLEIBEN NICHT
4. Řádek: VELOREN WERDEN SONDERN DAS
5. Řádek: EWIGE LEBEN HABEN

Pod nápisem je vyobrazena kalvárie

¹⁵⁵ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5673, vyhledáno 20.5.2019.

Na opačné straně jsou znaky rodu Berků a Trčků v ozdobných věncích proložené odlitky živých listů.

Nad tím nápis gotickou minuskulí:

1. Řádek: Letha 1600 Tento zvon Slit gest Ke Czti a Chwale Panv Bohv a Swatemu
2. Řádek: Waczlawu za Arzeni Panstwí Rychmburjskeho Gegi milofti Vrozene Pani
3. Řádek: pani Markyty Berkowe Trczkowny z Lippy pozuftale Vdowy po Dobře a
4. Řádek: Slawne Geho Milofti pamieti Vrozenem panv panv Waczlawowi Neyftarffim
5. Řádek: Berkowi z Dube a z Lippeho Pana na Rychmburcze Budiſſowie a Dlowym
6. Řádek: Neywyzſſym Komorniku Kralowſtwi Cziejskeho a Pana pana Lwa Burna
7. Řádek: na Evzebiufa Berky z Dube a z Lippeho Syna Gich milofti Na Ten czias
8. Řádek: leth nemagiczyho Kterehozto Letha Swrcuh pſany Pan pan Waczlaw
9. Řádek: Neyftarffí Brka z Dne Mefycze Czerwencze ziwot ſwug Dokonal.

Na spodním reliéfním lemu se střídají motivy ptactva a hlav andělů.



192 – detail nápisu a kalvárie na zvonu z kostel sv. Václava v Lažanech



193 – detail zdobení živými listy na zvonu z Lažan



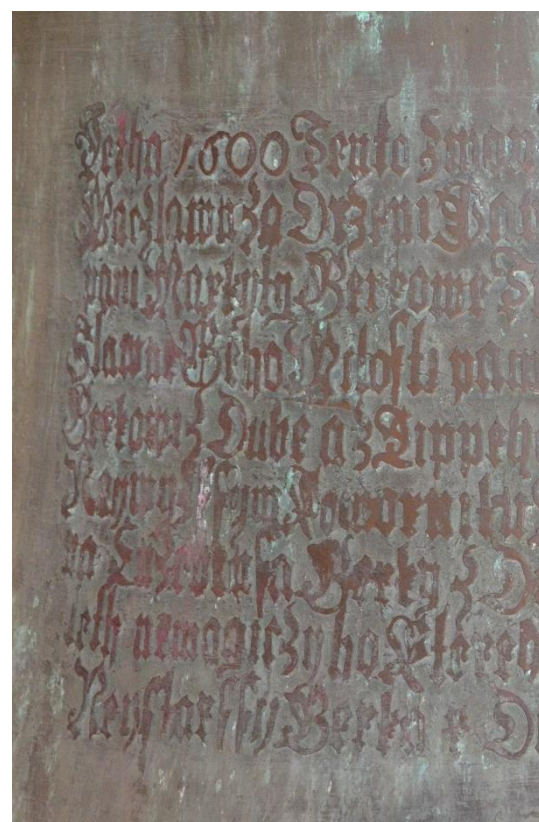
194 – kostel sv. Václava v Lažanech



195 – Zvon z kostela sv. Václava
v Lažanech



196 – detail srdce zvonu z Lažan



198 – detail nápisu na zvonu
z Lažan



197 – detail koruny zvonu z Lažan



199 - detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Václava v Lažanech



200 – detail znaků proložených odlitkem živých listů na zvonu v Lažanech



201 – detail vlysu s motivem ptactva na zvonu z kostela sv. Václava v Lažanech

Zvon z Předhradí

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Předhradí

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, farnost Předhradí

Budova: kostel Panny Marie Bolestné

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 92 cm; výška 66+32 cm, obvod a: 290 cm, b: 190 cm, c: 170 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 84+27 cm

Autor: Donát Schrötter

Rok: 1600

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ---

Prameny a literatura:¹⁵⁶

Lovecké výjevy, znaky, kalvárie

Zvon visí na koruně zdobené velkými akanty. Pod čepcem s palmetami je pás velkého figurálního výjevu, na kterém je na levé straně zobrazena dvojice muže a ženy kráčející mezi zvířaty. Na pravé straně je pak zobrazena další mužská postava. Tato kompozice má více možných způsobů výkladu. Prvním z nich je ten, že jde o zobrazení ráje s Adamem a Evou a Bohem otcem. K této myšlence však nesedí zobrazení dvojice, jelikož jsou oba odění.

Druhou možností je, že jde o zobrazení báje o Orfeovi a Eurydice. Druhá mužská postava by se zde dala vyložit jako dvojí zobrazení Orfea na jednom výjevu (viz že obě mužské postavy mají stejný atribut v ruce – nástroj ve tvaru písmena V, což by mohla být lyra). Pak by levá mužská postava mohl být Orfeus vyvádějící Eurydiku z podsvětí a pravá mužská postava by byl Orfeus hrající na lyru mezi zvířaty.¹⁵⁷

Pod tímto vlysem se objevuje česko-německý nápis.

¹⁵⁶ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5736, vyhledáno 20.5.2019.

¹⁵⁷ Děkuji za tuto myšlenku a konzultaci Mgr. Pavlu Waisserovi, Ph.D.

Transliterace:

1. Řádek: PROKRZIKVYTE HOSPODINV WSSICZKNI OBYWATELE
ZEMIE SLYZTE HOSPODINV S WESELIM

A stále na stejném řádku nad sebou: GOT ALEIN ZAL
DIE EHR MI C

Na plášti je z pohledové strany umístěna kalvárie s letopočtem a otisky živých listů. Na opačné straně je nápis, který obtéká znaky Trčků a Berků s helmicemi a chocholy.

Transliterace:

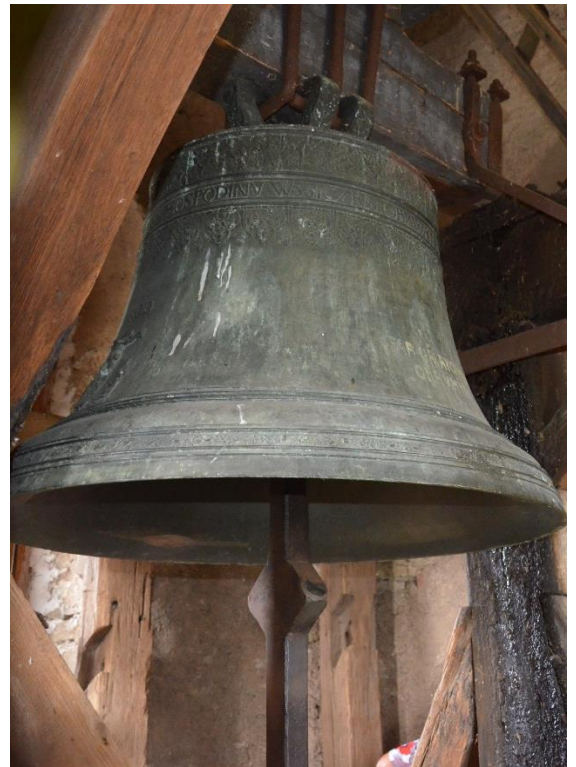
1. Řádek: Letha 1600 tento Zwon Slit gest k czti a chwale panv Bohv a
řwatemv Waczlawu za drzeny panřtwi Rychmburřkeho Gegi milořti Vrozene pa
2. Řádek: ni pani Markyty Berkowe Trczkowny z Lippy pozuřtale wdowy po
dobre
3. Řádek: a Slawne Geho milořti pamieti Vrozenem Panu panu Waczlawowi
4. Řádek: Neyřtarřřim Berkowi z Dube a z lippeho Panu na Rychmburcze budil
5. Řádek: Zowie a Vřovym Neywyzřřym (znak) komorniku kralowřtwi
6. Řádek: Cziewřkeho a Pana pana Lwa (znak) Buryana euzebiuřa Berky
7. Řádek: Z Dube a z lippeho řyna Gich (znak) milořti na ten czas leta nem
8. Řádek: A gieczyho kteréhořto letho (znak) řwrchu přany Pan Pan
9. Řádek: Wacław Neyřtarřřy Berka (znak) X dne meřycze czierwen
10. Řádek: Ze ziwot řwug (znak) dokonal.¹⁵⁸

Okolo věnce se táhle tenký pásek, ve kterém se opakují motivy ptactva a pávů.

¹⁵⁸ Text je téměř identický s nápisem na zvonu z Lažan.



202 – kostel Panny Marie Bolestné
v Předhradí



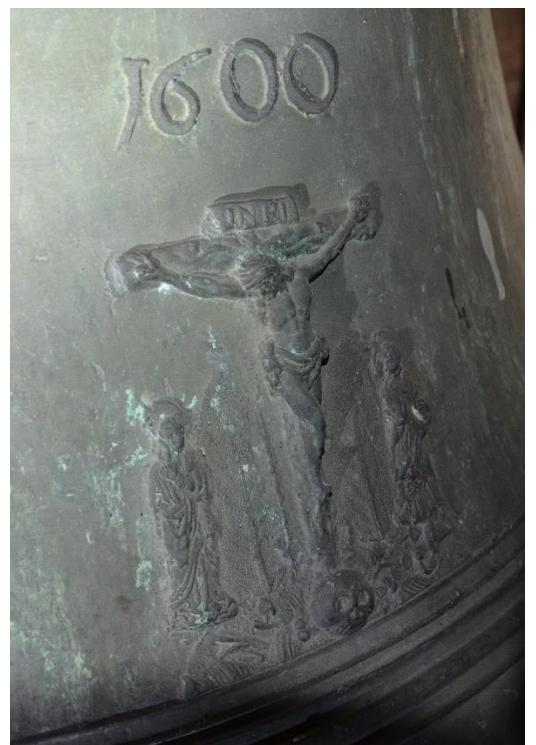
203 – Zvon z kostela Panny Marie
Bolestné v Předhradí



204 – detail srdce zvonu z Předhradí



205 – detail koruny zvonu z Předhradí



206 – detail kalvárie na zvonu
z Předhradí



207 – detail vlysu s pávy na zvonu z kostela Panny Marie Bolesné v Předhradí



208 – detail znaků na zvonu z kostela Panny Marie Bolesné v Předhradí



209 – detail výzdoby horní poloviny zvonu z kostela Panny Marie Bolesné v Předhradí

Zvon z Hřídělce

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Jičín, Hřídelec (Lázně Bělohrad)

Diecéze, farnost: královéhradecká diecéze, Lázně Bělohrad

Budova: kostel sv. Jiří

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 74 cm; výška 54+10 cm, obvod a: 233 cm, b: 145 cm, c: 131 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 62+28 cm

Autor: Donát Schrötter

Rok: 1600

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹⁵⁹

Transliterace nápisu pod čepcem:

1. Řádek: POKRZIKVGTE HOSPODINV WSSICZKNI OBYWATELE
ZEMĚ A CHWALTE PANA S WESWLIM

Transliterace nápisu na plášti:

1. Řádek: Ian girzi kvle z chocze a na wokrovhlym a lvzanech

Pod tím je na pohledové straně na plášti svisle půlený znak a na protější straně křucifix s Pannou Marií a sv. Janem, nad nimiž je letopočet 1600.

¹⁵⁹ Cechner, okres novopacký (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_7533, vyhledáno 20.5.2019.



210 – kostel sv. Jiří v Hřídělci



211 – zvon z kostela sv. Jiří
v Hřídělci



212 – detail srdce zvonu z Hřídělce



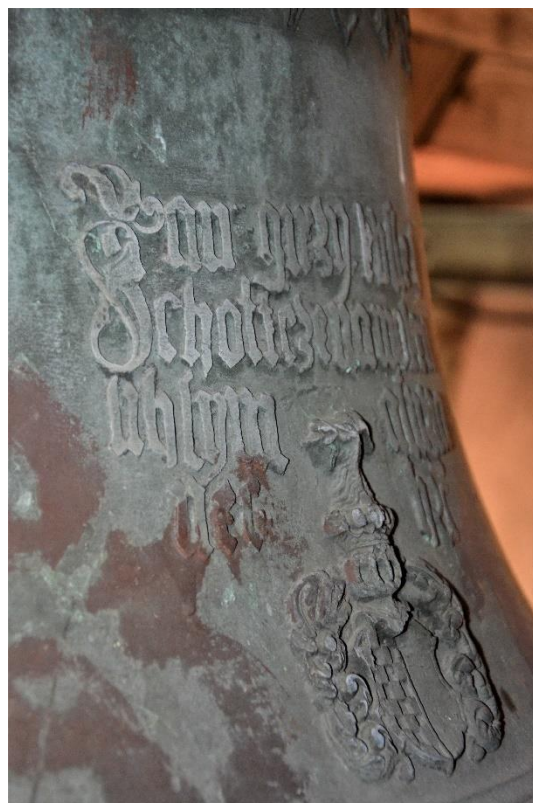
213 – detail koruny zvonu z Hřídělce



214 – detail kalvárie na zvonu
z Hřídělce



215 – detail výzdoby horní části zvonu z Hřídélce



216 – detail nápisu a znaku na zvonu z Hřídélce



217 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků na zvonu z Hřídélce

Velký zvon z Luže

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Luže

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, Luže

Budova: kostel sv. Bartoloměje, apoštola

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 120 cm; výška 95+15 cm, obvod a: 377 cm, b: 244 cm, c: 215 cm

Váha: cca 1100 kg

Délka srdce: 112+26 cm

Autor: Donát Schrötter

Rok: 1610

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹⁶⁰

Šestiuhá koruna je zdobená přesekávanými kroužky. Pod čepcem se střídají florální motivy s festony.

Transliterace nápisu pod čepcem:

1. řádek: IC^H RVF MIT MEINEM KLAN^{CK} ZV SAGEN G^{OT} DE^M
HERREN DANC^K VND L^{OC}^K DAS VOL^{CK} Z^V G^{OTES} W^{ORT} WE^L^{CH}S
ZE^V^G^{ET} AN DES HIMELS PFORT IM IAR D^{ES} H^{ERR}EN 1610

Pod nápisem akanty a znaky rodu Slavatů a Žerotínů s nápisem:

DL – SZC – HZK – WS – R – ZZ

LETHA PANIE MDCX

Na opačné straně pláště je reliéf kalvárie s nápisem v gotické minuskule:

1. řádek: Jakoz Mogzijs powijil hada na
2. řádek: paujsti tak ma powijfen biti Sin
3. řádek: czloweka abi kazdi kdoz werzi
4. řádek: w neho nezahinul ale mel
5. řádek: ziwot weczni

U spodního okraje zvonu se opakuje drobný reliéf hlaviček andělů.

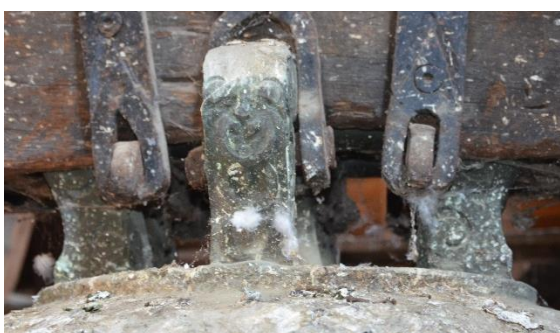
¹⁶⁰ Wirth, okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5678, vyhledáno 20.5.2019.



218 – kostel sv. Bartoloměje v Lužičky



219 – velký zvon z kostela sv. Bartoloměje v Lužičky



220 – detail koruny velkého zvonu z Lužičky



222 – detail kalvárie na velkém zvonu z Lužičky



221 – detail srdce velkého zvonu z Lužičky



223 – detail znaků na velkém zvonu z kostela sv. Bartoloměje v Luži



224 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Bartoloměje v Luži



225 - detail výzdoby horní části velkého zvonu z kostela sv. Bartoloměje v Luži

Zvon z Proseče

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Proseč

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, farnost Proseč u Skutče

Budova: kostel sv. Mikuláše, biskupa

Přesné umístění: zvonice

Rozměry: průměr 110 cm; výška 75+25 cm, obvod a: cm, b: 215 cm, c: 200 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 97+31 cm

Autor: Donát Schrötter

Rok: 1610

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: lineární elektromotor

Prameny a literatura:¹⁶¹

Zvon visí na šestiúché koruně zdobené pásky. Čepec je zdobený akanty a pod ním je ornamentální pás s maskarony a nápis:

1. Řádek: CHWALTE PANA NA CIMBAICH DOBRZE ZNEGICIC^H
C^HWALTE HO NA CIMBALIC^H VTIESSENU WSSELIKI DVC^H
C^HWAL HOSPODINA ZNIEM 1610

Pod nápisem je řada akantů a pod ním z pohledové strany na plášti znak rodu Trautsohnů v ozdobném věnci s nápisem:

1. Řádek: WISOCE VROZENA PANY PANY ZVZANNA
2. Řádek: WERONIK RAVTSOHNOWA HRABINKA Z
3. Řádek: FOLKNSSTEINA ROZENA Z MEGGAV A NA
4. Řádek: KRAICZING SWOBODNA PANY NA SSPRECH
5. Řádek: ENSSTEINIE A SSROFENSSTEINIE PANI NA
6. Řádek: KAGY LAA MATRAGY A NOWICH HRA
7. Řádek: DECH 1600

Na opačné straně text obtéká po obou stranách velký bohatě zdobený znak:

1. Řádek: WISOCZE VROZENY PAN PAN PAWEL SIXT TRAUTH
2. Řádek: SOHN HRABIE Z FOLKNSSTEINA SWOBODNY PAN NA
3. Řádek: SSPRECHENSSTEINIE A SSROFENSSTEINIE PAN NA

¹⁶¹ Wirth okres vysokomýtský (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_5728, vyhledáno 20.5.2019.

4. Řádek: KAGY LAA MOTRAGI A NOWICH HRADECH DIEDI
5. Řádek: CZNI MARSSALCKH KNIEZECZIHO HRABSTWI W
6. Řádek: TIROLV GEHO LILOSTY CZISARZE RZIMSKEHO TEY
7. Řádek: NA RADDA A KO (znak) MORNICK TAKÉ
8. Řádek: KRALE VHERSKE (znak) HO TEYNA RA
9. Řádek: DA A NISSY ZE (znak) MIE RAKAVSKE
10. Řádek: STATHAL (znak) TEREM

Dole okolo věnce je drobný vlys s ptáčky.



225 – kostel sv. Mikuláše v Prosečí



226 – zvon z kostela sv. Mikuláše
v Prosečí



227 – detail koruny zvonu z Proseče



228 – detail srdce zvonu z Proseče



229 – detail znaku na zvonu
z Proseče



230 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Mikuláše v Proseči



231 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Mikuláše v Proseči



232 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Mikuláše v Proseči

Malý zvon z Českých Heřmanic

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Ústí nad Orlicí, České Heřmanice

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, České Heřmanice

Budova: kostel sv. Jakuba staršího

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 86 cm; výška 67+15 cm, obvod a: 270 cm, b: 184 cm, c: 160 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 70+11 cm

Autor: Donát Schrötter

Rok: 1616

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹⁶²

Zvon visí na koruně s šesti uchy antropomorfního tvaru mužské tváře s plnovousem. Čepec je zdobený akanty a pod ním je pás ornamentů s maskarony a nápis.

Transliterace:

1. Řádek: YA WOLAM ZWVCZNYM HLASEM NAPOMINAM
KAZDYM CZIASSEM PANV BOHV K CZTE A K CHWALE

+ Nad sebou v prvním řádku: A LIDEM SMRTEDL

NOST NENADALE

Pod nápisem je řada akantů. Hlavním motivem pláště je ale kalvárie a diagonálně půlený šlechtický znak na protější stěně. Nad znakem je nápis:

1. Řádek: WACZLAW BO

2. Řádek: RCZ DOHAL

3. Řádek: KE NA ZBIERZ

4. Řádek: 1616

Věncem obtáčí drobný vlys s okřídlenými hlavičkami.

¹⁶² Matějka – Štěpánek – Wirth, okres litomyšlský (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_6507, vyhledáno 20.5.2019.



233 – kostel sv. Jakuba staršího v Českých Heřmanicích



234 – malý zvon z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích



235 – detail koruny malého zvonu z Českých Heřmanic



236 - detail srdce malého zvonu z Českých Heřmanic



237 – detail kalvárie z malého zvonu z Českých Heřmanic



238 – detail horní části malého zvonu z Českých Heřmanic



239 – detail znaku na malém zvonu z Českých Heřmanic



240 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků na malém zvonu z kostela sv. Jakuba staršího v Českých Heřmanicích

Zvon z Brtve

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Jičín, Brtev (Byšičky)

Diecéze, farnost: královéhradecká diecéze, Lázně Bělohrad

Budova: kostel sv. Petra a Pavla

Přesné umístění: věž kostela

Rozměry: průměr 67 cm; výška 53+9 cm, obvod a: 212 cm, b: 135 cm, c: 131 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 60+5 cm

Autor: Donát Schrötter – dílna?

Rok: 1624

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: ruční

Prameny a literatura:¹⁶³

Zvon visí na šestiuché koruně zdobené florálními motivy. Pod čepcem s akanty je nápisový pás.

Transliterace:

1. Řádek: WOLEY NEPRZESTAWĘY GAKO TRAVBA POWYSS
HLASV SWEHO A ZWESTVG LYDV MEMV MRZKOSTI ANNO 1624

Pod ním je perlovec a řada akantů

Na plášti je z jedné strany vyobrazena kalvárie a z druhé je nápis.

Transliterace:

1. Řádek: IAN FYLIP AURZEDNIK
2. Řádek: MATES RYKER. SSTIEPAN
3. Řádek: NOSAL KOSTELNICI

Ve vlysu okolo věnce se střídají motivy okřídlených hlaviček a pávů.

¹⁶³ Cechner, okres novopacký (pozn. 38). Dostupné on-line:
http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_7460, vyhledáno 20.5.2019.



241 – kostel sv. Petra a Pavla v Brtvi



242 – kostel sv. Petra a Pavla v Brtvi



243 – detail srdce zvonu z Brtve



244 – detail kalvárie na zvonu z Brtve



245 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Petra a Pavla v Brtvi



246 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků a s pávi na zvonu z kostela sv. Petra a Pavla v Brtvi



247 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Petra a Pavla v Brtvi

Malý zvon z Hlinska (umíráček)

Kraj, okres, obec: Pardubický kraj, okres Chrudim, Hlinsko

Diecéze, farnost: královehradecká diecéze, farnost Hlinsko

Budova: kostel narození Panny Marie

Přesné umístění: věž v průčelí kostela

Rozměry: průměr 56 cm; výška 26 cm, obvod a: 176 cm, b: 109 cm, c: 98 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 42+11,5 cm

Autor: ---

Rok: 1658

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura: ---

Zvon zvláštního tvaru, kterým se řadí někam mezi klasický zvon a cimbál, visí na novodobé koruně tvaru jednodílného bloku s upevňovacími šrouby, které jsou proraženy čepcem zvonu – nedá se však říct, zda nejde o původní typ řešení, protože cimbály se dělaly často bez koruny.¹⁶⁴ Krom letopočtu a reliéfní dvojlinky pod čepcem je bez výzdoby.

¹⁶⁴ Vácha, Dokumentace (pozn. 26), s. 17.



248 – kostel narození Panny Marie
v Hlinsku



249 – malý zvon z kostela narození
Panny Marie v Hlinsku



250 – detail koruny malého zvonu z Hlinska



251 – detail srdce malého zvonu z Hlinska



252 – detail letopočtu na malém
zvonu z Hlinska

Zvon z Lázní Bělohrad (Marie)

Kraj, okres, obec: Královéhradecký kraj, okres Jičín, Lázně Bělohrad

Diecéze, farnost: královéhradecká diecéze, Lázně Bělohrad

Budova: kostel Všetech Svatých

Přesné umístění: věž v průčelí kostela

Rozměry: průměr 95,5 cm; výška 77+18 cm, obvod a: 300 cm, b: 188 cm, c: 172 cm

Váha: cca --- kg

Délka srdce: 78+41 cm

Autor: Ignac Priquey

Rok: 1686 (1626?)

Ladění: ---

Zvonící mechanismus: rotační motor se zvonovým kolem

Prameny a literatura:¹⁶⁵

Zvon visí na šestiúhelné koruně s výraznou vertikální dvojlinkou přerušenou vystouplým ornamentem v ohybu ucha. Čepec je řídce zdoben akanty, pod ním je vegetabilní pás a vlys s ornamentální bordurou, který je z obou stran ohraničen dvojlinkou. Pod tím se řídce střídají akanty s okřídlenými hlavičkami.

Hlavním výzdobným prvkem pláště je velký reliéf immaculaty v oválném věnci, uvnitř něhož se obtáčí nápis:

1. Řádek: WSTAVPIM NA PALMY A NATRHAM OWOTZE GEGIHO
CANT 7

2. Řádek: NADIEGE MOGE OD PRSVW MATKY ME

Na protější straně je tentýž věnec, uvnitř nějž je reliéf kalvárie. Kolem nich nápis:

1. Řádek: HLE KRZIZ PANIE VTECZTE STRANY PROTIWNE
SWITEZIL LEW Z POKOLENI IVDSKEHO APOC:CAP II.

2. Řádek: ZIWOT MVG KRISTVS LETHA PANIE 1626

¹⁶⁵ Cechner, okres novopacký (pozn. 38). Dostupné on-line: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_7457, vyhledáno 20.5.2019.



253 – kostel Všech Svatých v Lázních Bělohrad



254 – zvon z kostela Všech Svatých v Lázních Bělohrad



255 – detail koruny zvonu z kostela Všech Svatých v Lázních Bělohrad



256 – detail srdce zvonu z kostela Všech Svatých v Lázních Bělohrad



257 – detail kalvárie ze zvonu z Lázní Bělohrad



258 – detail reliéfu Panny Marie na zvonu z Lázní Bělohrad



259 – detail zvonářské značky na zvonu z Lázní Bělohrad



260 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela Všech Svátých v Lázních Bělohrad

Zvony nezjištěné na svém původním stanovišti

V této závěrečné části uvádím informaci o zvonech z konce 15. – ½ 17. století, které nyní fyzicky nejsou na svém původním stanovišti. Ve většině případů to bude znamenat, že byly zrekvírovány a rozlity, zároveň ale není ani vyloučeno, že nemohou být umístěny v depozitáři nějakého regionálního muzea. Přesto však přikládám tuto tabulku se záměrem, usnadnit práci a ušetřit cestu případným budoucím badatelům.

obec	kostel	datace	Autor
Okres Chrudim			
Rosice	Kostel sv. Václava	1591	Eliáš Stodola
Skuteč	Kostel nanebevzetí Panny Marie	1558	Václav z Hradce
Skuteč	Kostel nanebevzetí Panny Marie	1556	Václav z Hradce
Skuteč	Kostel nanebevzetí Panny Marie	1628	Martin Exnar
Skuteč	Kostel nanebevzetí Panny Marie	1627 (sanktusník)	Martin Exnar
Štěpánov	Kostel sv. Matouše	1580	Eliáš Stodola
Práčov	Kostel sv. Jakuba	1530	
Včelákov	Kostel sv. Máří Magdalény	1555	
Okres Jičín			
Lázně Bělohrad	Kostel Všech Svatých	1600	
Hřídalec	Kostel sv. Jiří	1584	
Hřídalec	Kostel sv. Jiří	1600	
Stará Paka	Kostel sv. Vavřince	1582	Donát Schrötter
Stará Paka	Kostel sv. Vavřince	1506	
Okres Náchod			
Česká Skalice	Kostel nanebevzetí Panny Marie	1554	Konvář Václav
(Velká) Jesenice	Kostel nanebevzetí Panny Marie	Konec 15. století	
Velký Třebešov	Kostel sv. Štěpána	1510	
Okres Svitavy			
Koclířov	Kostel sv. Jakuba	1552	
Polička	Kostel sv. Jakuba	1558	Jan Pleban z Uničova
Polička	Kostel sv. Michala	1599	
Polička	Kostel sv. Michala	1510/50	Jiřík z Chrudimi
Pomezí	Kostel sv. Jiří	15.-16. století	
Sádek	Kostel Nejsvětější Trojice	1516	

Telecí	Kostel sv. Máří Magdalény	1508	Žáček z Hradce
Telecí	Kostel sv. Máří Magdalény	1536	
Okres Ústí nad Orlicí			
České Heřmanice	Kostel sv. Jakuba	1583	Eliáš Stodola
Radhošť	Kostel sv. Jiří Mučedníka	1510	
Radhošť	Kostel sv. Jiří Mučedníka (zvonice)	1590	
Vračovice	Kostel sv. Jana Křtitele	1588	Eliáš Stodola

Závěr

Tato práce si původně kladla za cíl poznat díla renesančních východočeských zvonařů, hledat analogie a nacházet vlivy, které se mezi umělce dostávaly ze zahraničí. Velmi brzy jsem ale pochopila, že je to jako stavět dům bez základů. Při základním studiu archiválií a při rešerších jsem zjistila, že léta tradované zápisy velmi často nereflektují realitu. Zejména válečné konflikty v první polovině 20. století znamenaly pro mnohé zvony zkázu, nicméně v písemných materiálech o tom nelze najít žádnou zmínku.

Nezbývalo tedy nic jiného, než vyrazit do terénu provést základní průzkum – zkontrolovat, jestli zvony, které jsou předmětem mé práce, skutečně existují a zmapovat jejich stav. Tyto objektivní skutečnosti nutně pozměnily i cíl této práce.

Při průzkumu se mi velmi často stávalo, že faráři, kteří mě do zvonice doprovázeli, sloužili v dané lokalitě už spoustu let, ale na zvony se vlastně nikdy nebyli podívat. Nebylo vůbec výjimečné, že jsem vyšplhala do zvonice, kde nevisel ani jeden zvon. A přitom byl pan farář nebo kostelník přesvědčen, že nějaký tam určitě je – jen se nepoužívá. Proto je potřeba mou práci brát skutečně jako základ, na němž bude možné stavět další poznatky.

Metodologicky se práce snaží položit základ vývojové řady, podle které by se dala snadněji určovat datace, autorství i vlivy, a to jak dílenské, tak zahraniční. Nejjednodušší poznatky, které nám už teď může katalog poskytnout jsou tyto údaje:

Na konci 15. století jsou zvony technicky prakticky dokonalé a pravděpodobně proto a také z důvodu konkurenceschopnosti zvonařských dílen se začíná více dbát na reliéfní výzdobu. Do 90. let 15. století se omezovala především na prosté linky a latinské jednořádkové nápisy pod čepcem – to se ale mění a začínají se zdobit pláště jednoduchými drobnými figurálními reliéfy. Zhruba v tuto dobu se také začíná vžívat používání arabských čílic – po roce 1500 už je můžeme vidět i v sakrálním prostoru (malý zvon z Borové – 1504 nebo Medián z Poličky – 1511).

V druhém desetiletí 16. století začínají zvony zdobit dvouřádkové nápisy pod čepcem a reliéfy na plášti už nejsou výjimkou. Někdy bývají dokonce i dva, nebo více – od tohoto momentu se figurální motivy na zvonech stávají více–méně běžnými. S počátkem 30. let můžeme směle hovořit o nástupu zvonářů do éry renesance. Tato změna s sebou jednak přináší změnu jazyka – z latiny na češtinu a také se na zvonech objevují první renesanční ornamenty (viz zvon v Korouhvi z roku 1532). Ve čtyřicátých letech se k bordurám přidávají nápisy psané humanistickou kapitálou a v padesátých letech se už celkem běžně používají motivy palmet a akantů a to ne jen na plášti, ale i na koruně, které do této chvíle vévodily pletence a provazce.

Na konci 50. let přichází ryze raně renesanční záalpský motiv ukřižovaného Krista s vlající rouškou. Tento typ ukřižovaného Krista může znát např. z Litoměřického oltáře, z tvorby Lucase Cranacha st. nebo z grafik Albrechta Dürera.

60. a 70. léta 16. století by se dala označit za období vrcholné renesance východočeského zvonářství. Textu pod čepcem začíná ubývat a střídají je vlysy s vegetabilními motivy, s atlanty a karyatidami nebo pásy akantů. Zato se ale mnohé nové nápisy objevují na plášti. Obvykle mají 4–10 řádků a už se neomezují jen na dataci a modlitbu. Můžeme se na nich dočíst kdo byl litec a odkud pocházel, do jaké obce byl zvon zhotoven, nebo kdo si ho objednal a zaplatil s čímž souvisí i prezence šlechtických znaků.

Okolo roku 1610-1630 by se dalo mluvit o jakémisi druhu manýrismu. Ucha koruny jsou dělána do tvaru atlantů a maskaronů, zvony zdobí reliéfy s mytologickou a profánní tematikou a znaky donátorů jsou vyvedeny tím nejreprezentativnějším způsobem s několika přílbicemi s chocholy a orámované vavřínovými věnci. Pro řízení, kdy přesně končí ve zvonářských dílnách východních Čech renesance a začíná baroko máme příliš málo dat. Ale odhadem to bude někde mezi lety 1630 a 1690. Ve světě uměleckých řemesel jsou tyto přechody často rozvolněnější, jednak z důvodu předávání si matric a kadlubů z generace na generaci a také proto, že zvon byl a je především hudební nástroj, který musí být slyšet a jeho vizuální krása pravděpodobně vždy byla jen jeho vedlejší přidanou hodnotou. Po celé 15., 16. i 17. století se ale čas od času stále

objevují zvony jednoduchého gotického typu s jednořádkovým nápisem pod čepcem, jednoduchým linkovým dekorem a hladkou, nebo pletencovou korunou.

Díky detailnímu průzkumu se mi u některých zvonů podařilo určit autora, který byl do té doby neznámý – to platí především o zvonech Donáta Schröttera, který je nyní v mé práci zastoupen čtyřmi až devíti zvony, a přitom se ze začátku počítalo pouze s jediným zvonom od tohoto autora.

Nových zjištění v oblasti ikonografie nebo grafických předloh je poskrovnu, ale díky tomu, že se do dnešního dne výzdobou východočeských zvonů téměř nikdo nezabýval, nám i tato kusá zjištění můžou nastínit důležité směry, kterými se renesanční zvonaři vydávali. Přestože se v této práci nepodařilo přesně přiřadit žádnou konkrétní grafiku ke konkrétnímu reliéfu, vše nasvědčuje tomu, že východočeští zvonaři brali svou inspiraci především ze záalpských zemí s důrazem na německé malíře a rytce. Zároveň se však na zvonech objevují i motivy, které značí dobrou znalost antické ikonografie a italské renesance.

Závěrem bych ráda ocenila zvonařství, jako obor. A zvonaře, jako dokonalé mistry své umělecké praxe. Mnoho historiků umění vidí dokonalost umění v pojmu *gesamtkunstwerk* – ve všeuměleckém díle snoubící více druhů umění v jeden dokonalý celek. Stojím si za tím, že velká část východočeských zvonů je takovým malým *gesamtkunstwerkem* – promyšleným uměleckým dílem se svébytnou ikonografií a textovou složkou, jehož podstata je završena v tónech, kterými bývá rozezníván. A proto i zaslouží naši pozornost.

Seznam obrazové přílohy

- 1 – kostel sv. Martina v Dolním Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 2 – celkový pohled na velký zvon z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 3 – detail nápisu a reliéfní výzdoby velkého zvonu z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 4 – koruna velkého zvonu Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 5 – detail srdce velkého zvonu z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 6 - kostel Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici. Foto: Tereza Kasalová
- 7 - celkový pohled na malý zvon z České Skalice. Foto: Tereza Kasalová
- 8 – detail srdce malého zvonu z České Skalice. Foto: Tereza Kasalová
- 9 – koruna malého zvonu z České Skalice. Foto: Tereza Kasalová
- 10 – detail nápisu a reliéfní výzdoby malého zvonu z České Skalice. Foto: Tereza Kasalová
- 11 – kostel sv. Antonína v Opatově. Foto: Tereza Kasalová
- 12 – celkový pohled na zvon z Opatova. Foto: Tereza Kasalová
- 13 – detail reliéfu Madony s dítětem ze zvonu z Opatova. Foto: Tereza Kasalová
- 14 – detail srdce zvonu z Opatova. Foto: Tereza Kasalová
- 15 – detail nápisu se symboly zvonečků a obráceného § na zvonu z Opatova. Foto: Tereza Kasalová
- 16 – detail nápisové pásky se jménem zvonaře na zvonu z Opatova. Foto: Tereza Kasalová
- 17 - kostel sv. Jana Křtitele ve Vračovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 18 - celkový pohled na malý zvon z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 19 – detail reliéfu dvou světců na plášti malého zvonu z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 20 – detail reliéfu ženy z malého zvonu z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 21 – detail srdce malého zvonu z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 22 – Detail koruny malého zvonu z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 23 – detail nápisu s kulatými růžičkami na malém zvonu z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 24 – kostel Nejsvětější Trojice v Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 25 – celkový pohled na malý zvon ze Sádku zv. Poledňák. Foto: Tereza Kasalová
- 26 – detail srdce malého zvonu ze Sádku. Foto: Tereza Kasalová

- 27 – detail srdce malého zvonu ze Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 28 – detail nápisu se jménem litce malého zvonu ze Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 29 – Zvonice kostela sv. Markéty v Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 30 – Malý zvon z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 31 – detail srdce malého zvonu z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 32 – detail korunu malého zvonu z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 33 – detail nápisu na malém zvonu z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 34 – detail nápisu na těle malého zvonu z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 35 – kostel sv. Jakuba v Poličce. Foto: Tereza Kasalová
- 36 – zvon zvaný Medián z kostela sv. Jakuba v Poličce. Foto: Tereza Kasalová
- 37 – detail srdce Mediánu z kostela sv. Jakuba v Poličce. Foto: Tereza Kasalová
- 38 – detail koruny Mediánu z kostela sv. Jakuba v Poličce. Foto: Tereza Kasalová
- 39 – detail nápisu na zvonu zv. Medián z kostel sv. Jakuba v Poličce. Foto: Tereza Kasalová
- 40 – kostel sv. Jiří v Pomezí. Foto: Tereza Kasalová
- 41 – zvon z kostela sv. Jiří v Pomezí. Foto: Tereza Kasalová
- 42 – detail koruny zvonu z kostela sv. Jiří v Pomezí. Foto: Tereza Kasalová
- 43 – detail srdce zvonu z kostela sv. Jiří v Pomezí. Foto: Tereza Kasalová
- 44 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Jiří v Pomezí. Foto: Tereza Kasalová
- 45 – Zvonice u kostela sv. Václava v Rosicích. Foto: Tereza Kasalová
- 46 – velký zvon z kostela sv. Václava v Rosicích. Foto: Tereza Kasalová
- 47 – Detail reliéfu krucifixu z velkého zvonu z Rosic. Foto: Tereza Kasalová
- 48 – Detail reliéfu sv. Ondřeje z velkého zvonu z Rosic. Foto: Tereza Kasalová
- 49 – detail koruny velkého zvonu z Rosic. Foto: Tereza Kasalová
- 50 – detail srdce velkého zvonu z Rosic. Foto: Tereza Kasalová
- 51 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Václava v Rosicích. Foto: Tereza Kasalová
- 52 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Václava v Rosicích. Foto: Tereza Kasalová
- 53 – Kostel narození Panny Marie v Hlinsku. Reprofoto: Dostupné na: https://www.geocaching.com/geocache/GC25PQF_hlinsko?guid=2c512db2-e8c1-48db-b609-30108da7415d

- 54 – velký zvon z kostela narození Panny Marie v Hlinsku. Foto: Tereza Kasalová
- 55 – detail reliéfu kalvárie z velkého zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 56 – detail reliéfu Madony z velkého zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 57 – detail srdce velkého zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 58 – detail koruny velkého zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 59 – detail oddělovacích znamének v textu na velkém zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 60 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela narození Panny Marie v Hlinsku. Foto: Tereza Kasalová
- 61 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Markéty v Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 62 – Zvonice kostela sv. Markéty v Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 63 – velký zvon z kostela sv. Markéty v Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 64 – detail reliéfu kalvárie z velkého zvonu z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 65 – detail koruny velkého zvonu z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 66 – detail srdce velkého zvonu z Borové. Foto: Tereza Kasalová
- 67 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Jakuba v Práčově. Foto: Tereza Kasalová
- 68 – Kostel sv. Jakuba většího v Práčově. Foto: Tereza Kasalová
- 69 – Zvon z kostela sv. Jakuba většího v Práčově. Foto: Tereza Kasalová
- 70 – detail srdce zvonu z Práčova. Foto: Tereza Kasalová
- 71 – detail koruny zvonu z Práčova. Foto: Tereza Kasalová
- 72 – detail lilie v nápisu na zvonu z Práčova. Foto: Tereza Kasalová
- 73 – Zvonice kostela sv. Petra a Pavla v Korouhvi. Foto: Tereza Kasalová
- 74 – Zvon z kostela sv. Petra a Pavla v Korouhvi. Foto: Tereza Kasalová
- 75 – detail reliéfu kalvárie na zvonu v Korouhvi. Foto: Tereza Kasalová
- 76 – detail koruny zvonu z Korouhve. Foto: Tereza Kasalová
- 77 – detail srdce zvonu z Korouhve. Foto: Tereza Kasalová
- 78 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Jana Křtitele ve Vračovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 79 – Kostel sv. Jana Křtitele ve Vračovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 80 – velký zvon z kostela sv. Jana Křtitele ve Vračovicích. Foto: Tereza Kasalová

- 81 – detail reliéfu sv. Jana z velkého zvonu ve Vračovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 82 – detail koruny velkého zvonu z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 83 – detail srdce velkého zvonu z Vračovic. Foto: Tereza Kasalová
- 84 – Kostel sv. Vavřince ve Staré Pace. Foto: Tereza Kasalová
- 85 – zvon z kostela sv. Vavřince ve Staré Pace. Foto: Tereza Kasalová
- 86 – detail koruny zvonu ze Staré Paky. Foto: Tereza Kasalová
- 87 – detail srdce zvonu ze Staré Paky. Foto: Tereza Kasalová
- 88 – detail nápisu na zvonu z kostel sv. Vavřince ve Staré Pace. Foto: Tereza Kasalová
- 89 – Kostel sv. Havla ve Vrbatově Kostelci. Foto: Tereza Kasalová
- 90 – zvon z kostela sv. Havla ve Vrbatově Kostelci. Foto: Tereza Kasalová
- 91 – detail koruny zvonu z Vrbatova Kostelce. Foto: Tereza Kasalová
- 92 – detail srdce zvonu z Vrbatova Kostelce. Foto: Tereza Kasalová
- 93 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Havla ve Vrbatově Kostelci. Foto: Tereza Kasalová
- 94 – Kostel sv. Bartoloměje v Luži. Foto: Tereza Kasalová
- 95 – malý zvon z kostela sv. Bartoloměje v Luži. Foto: Tereza Kasalová
- 96 – detail reliéfu sv. Bartoloměje na malém zvonu z Luže. Foto: Tereza Kasalová
- 97 – detail srdce malého zvonu z Luže. Foto: Tereza Kasalová
- 97 – detail nápisu na malém zvonu z Luže. Foto: Tereza Kasalová
- 98 – Kostel sv. Máří Magdalény se zvonicí v Telecím. Foto: Tereza Kasalová
- 99 – zvon z kostela sv. Máří Magdalény v Telecím. Foto: Tereza Kasalová
- 100 – detail srdce zvonu z Telecího. Foto: Tereza Kasalová
- 101 – detail dělicího znaménka nápisu na zvonu z Telecího. Foto: Tereza Kasalová
- 102 – detail srdce zvonu z Telecího. Foto: Tereza Kasalová
- 103 – detail nápisu na zvonu z Telecího. Foto: Tereza Kasalová
- 104 – Kostel sv. Matouše ve Štěpánově. Foto: Tereza Kasalová
- 105 – zvon z kostela sv. Matouše ve Štěpánově. Foto: Tereza Kasalová
- 106 – detail srdce zvonu ze Štěpánova. Foto: Tereza Kasalová
- 107 – detail koruny zvonu ze Štěpánova. Foto: Tereza Kasalová

- 108 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Matouše ve Štápánově. Foto: Tereza Kasalová
- 109 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 110 – Kostel Nejsvětější Trojice v Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 111 – velký zvon z kostela Nejsvětější Trojice v Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 112 – detail srdce velkého zvonu ze Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 113 – detail srdce velkého zvonu ze Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 114 – detail Madony z velkého zvonu ze Sádku. Foto: Tereza Kasalová
- 115 – Kostel sv. Jakuba v Českých Heřmanicích. Foto: Tereza Kasalová
- 116 – velký zvon z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích. Foto: Tereza Kasalová
- 117 – detail reliéfu krucifixu z velkého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová
- 118 – detail reliéfu sv. Jakuba z velkého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová
- 119 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích. Foto: Tereza Kasalová
- 120 – detail koruny velkého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová
- 121 – detail srdce velkého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová
- 122 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích. Foto: Tereza Kasalová
- 123 – Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Velké Jesenici. Foto: Tereza Kasalová
- 124 – zvon z kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Velké Jesenici. Foto: Tereza Kasalová
- 125 – detail srdce zvonu z Velké Jesenice. Foto: Tereza Kasalová
- 126 – detail koruny zvonu z Velké Jesenice. Foto: Tereza Kasalová
- 127 – detail nápisu na zvonu v kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Velké Jesenici. Foto: Tereza Kasalová
- 128 – Zvonice u kostela sv. Václava v Rosicích. Foto: Tereza Kasalová
- 129 – malý zvon z kostela sv. Václava v Rosicích. Foto: Tereza Kasalová
- 130 – detail koruny malého zvonu z Rosic. Foto: Tereza Kasalová
- 131 – detail srdce malého zvonu z Rosic. Foto: Tereza Kasalová

- 132 – detail nápisu na malém zvonu z kostela sv. Václava v Rosicích. Foto: Tereza Kasalová
- 133 – kostel Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici. Foto: Tereza Kasalová
- 134 – velký zvon z kostela v České Skalici. Foto: Tereza Kasalová
- 135 – detail srdce velkého zvonu z České Skalice. Foto: Tereza Kasalová
- 136 – detail koruny velkého zvonu z České Skalice. Foto: Tereza Kasalová
- 137 – detail nápisu na velkém zvonu z České Skalice. Foto: Tereza Kasalová
- 138 – detail reliéfní výzdoby velkého zvonu z kostela Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici. Foto: Tereza Kasalová
- 139 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici. Foto: Tereza Kasalová
- 140 – zvonice kostela sv. Jiří v Radhošti. Foto: Tereza Kasalová
- 141 – zvon z kostela sv. Jiří v Radhošti. Foto: Tereza Kasalová
- 142 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti. Foto: Tereza Kasalová
- 143 – detail figurální reliéfní výzdoby na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti. Foto: Tereza Kasalová
- 144 – reliéf Mojžíše na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti. Foto: Tereza Kasalová
- 145 – reliéf Aarona na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti. Foto: Tereza Kasalová
- 146 – reliéf na zvonu z kostela sv. Jiří v Radhošti. Foto: Tereza Kasalová
- 147 – detail oka na srdce zvonu z Radhoště. Foto: Tereza Kasalová
- 148 – detail koruny zvonu z Radhoště. Foto: Tereza Kasalová
- 149 – kostel Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Reprofoto: Dana Plaňanská, dostupné online: <http://www.fotozavislost.cz/str/10/>.
- 150 – velký zvon z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 151 – krucifix se znaky z velkého zvonu z Jenišovic. Foto: Tereza Kasalová
- 152 – detail nápisu a znaku s orlicí na velkém zvonu z Jenišovic. Foto: Tereza Kasalová
- 153 – detail srdce velkého zvonu z Jenišovic. Foto: Tereza Kasalová
- 154 – detail koruny velkého zvonu z Jenišovic. Foto: Tereza Kasalová
- 155 – detail nápisu a reliéfní výzdoby velkého zvonu z Jenišovic. Foto: Tereza Kasalová

- 156 – detail nápisu a reliéfní výzdoby na malém zvonu z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 157 – kostel sv. Martina v Dolním Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 158 – malý zvon z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 159 – detail koruny malého zvonu z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 160 - detail srdce malého zvonu z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 161 – detail figurálního reliéfu na malém zvonu z Dolního Újezdu. Foto: Tereza Kasalová
- 162 – kostel sv. Marie Magdalény ve Včelákově. Reprofoto: Dostupné na: https://www.vychodni-cechy.info/vcelakov/13_9862_kostel-sv-marie-magdaleny/.
- 163 – zvon z kostela sv. Marie Magdalény ve Včelákově. Foto: Tereza Kasalová
- 164 – detail reliéfu n zvonu z kostela sv. Marie Magdalény ve Včelákově. Foto: Tereza Kasalová
- 165 – detail srdce zvonu ze Včelákova. Foto: Tereza Kasalová
- 166 – detail koruny zvonu ze Včelákova. Foto: Tereza Kasalová
- 167 – detail nápisu na zvonu ze Včelákova. Foto: Tereza Kasalová
- 168 – detail reliéfu lovecké scény na zvonu ze Včelákova. Foto: Tereza Kasalová
- 169 – 169 – Virgil Solis, Lov na medvěda, rytina, ½ 16. století. Reprofoto: dostupné online: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/700629>, vyhledáno 7.11.2019
- 170 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Mlázovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 171 – kostel Nejsvětější Trojice v Mlázovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 172 – velký zvon z kostela Nejsvětější Trojice v Mlázovicích. Foto: Tereza Kasalová
- 173 – detail figurálního reliéfu na velkém zvonu z Mlázovic. Foto: Tereza Kasalová
- 174 – detail nápisu na velkém zvonu z Mlázovic. Foto: Tereza Kasalová
- 176 – zvonice u kostela Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová
- 177 – Zvon z kostela Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová
- 178 – detail koruny zvonu z kostela Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová

179 – detail srdce zvonu z kostela Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová

180 – detail nápisu na zvonu z kostela Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová

181 – detail figurálního vlysu, nápisu, a palmet na zvonu z kostela Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová

182 – detail figurálního vlysu s otiskem medaile s dvouhlavým orlem na zvonu z kostela sv. Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová

183 - detail ženského portrétu na zvonu z kostela Michaela, archanděla, v Poličce. Foto: Tereza Kasalová

184 – detail krucifixu se znaky na malém zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Foto: Tereza Kasalová

185 – kostel Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Foto: Tereza Kasalová

186 – Malý zvon z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Foto: Tereza Kasalová

187 – detail koruny malého zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Foto: Tereza Kasalová

188 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků na malém zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Foto: Tereza Kasalová

189 – detail výzdoby horní části malého zvonu z kostela Nejsvětější Trojice v Jenišovicích. Foto: Tereza Kasalová

190 – detail zdobení živými listy na malém zvonu z Jenišovic. Foto: Tereza Kasalová

191 – detail nápisu na malém zvonu z Jenišovic. Foto: Tereza Kasalová

192 – detail nápisu a kalvárie na zvonu z kostel sv. Václava v Lažanech. Foto: Tereza Kasalová

193 – detail zdobení živými listy na zvonu z Lažan. Foto: Tereza Kasalová

194 – kostel sv. Václava v Lažanech. Foto: Tereza Kasalová

195 – Zvon z kostela sv. Václava v Lažanech. Foto: Tereza Kasalová

196 – detail srdce zvonu z Lažan. Foto: Tereza Kasalová

197 – detail koruny zvonu z Lažan. Foto: Tereza Kasalová

198 – detail nápisu na zvonu z Lažan. Foto: Tereza Kasalová

199 - detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Václava v Lažanech. Foto: Tereza Kasalová

- 200 – detail znaků proložených odlitkem živých listů na zvonu v Lažanech. Foto: Tereza Kasalová
- 201 – detail vlysu s motivem ptactva na zvonu z kostela sv. Václava v Lažanech. Foto: Tereza Kasalová
- 202 – kostel Panny Marie Bolestné v Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 203 – Zvon z kostela Panny Marie Bolestné v Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 204 – detail srdce zvonu z Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 205 – detail koruny zvonu z Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 206 – detail kalvárie na zvonu z Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 207 – detail vlysu s pávy na zvonu z kostela Panny Marie Bolestné v Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 208 – detail znaků na zvonu z kostela Panny Marie Bolestné v Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 209 – detail výzdoby horní poloviny zvonu z kostela Panny Marie Bolestné v Předhradí. Foto: Tereza Kasalová
- 210 – kostel sv. Jiří v Hřídenci. Foto: Tereza Kasalová
- 211 – zvon z kostela sv. Jiří v Hřídenci. Foto: Tereza Kasalová
- 212 – detail srdce zvonu z Hřidelce. Foto: Tereza Kasalová
- 213 – detail koruny zvonu z Hřidelce. Foto: Tereza Kasalová
- 214 – detail kalvárie na zvonu z Hřidelce. Foto: Tereza Kasalová
- 215 – detail výzdoby horní části zvonu z Hřidelce. Foto: Tereza Kasalová
- 216 – detail nápisu a znaku na zvonu z Hřidelce. Foto: Tereza Kasalová
- 217 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků na zvonu z Hřidelce. Foto: Tereza Kasalová
- 218 – kostel sv. Bartoloměje v Luži. Foto: Tereza Kasalová
- 219 – velký zvon z kostela sv. Bartoloměje v Luži. Foto: Tereza Kasalová
- 220 – detail koruny velkého zvonu z Luže. Foto: Tereza Kasalová
- 221 – detail srdce velkého zvonu z Luže. Foto: Tereza Kasalová
- 222 – detail kalvárie na velkém zvonu z Luže. Foto: Tereza Kasalová
- 223 – detail znaků na velkém zvonu z kostela sv. Bartoloměje v Luži. Foto: Tereza Kasalová
- 224 – detail nápisu na velkém zvonu z kostela sv. Bartoloměje v Luži. Foto: Tereza Kasalová

225 - detail výzdoby horní části velkého zvonu z kostela sv. Bartoloměje v Luži.

Foto: Tereza Kasalová

225 – kostel sv. Mikuláše v Proseči. Foto: Tereza Kasalová

226 – zvon z kostela sv. Mikuláše v Proseči. Foto: Tereza Kasalová

227 – detail koruny zvonu z Proseče. Foto: Tereza Kasalová

228 – detail srdce zvonu z Proseče. Foto: Tereza Kasalová

229 – detail znaku na zvonu z Proseče. Foto: Tereza Kasalová

230 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Mikuláše v Proseči. Foto: Tereza Kasalová

231 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Mikuláše v Proseči. Foto: Tereza Kasalová

232 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Mikuláše v Proseči. Foto: Tereza Kasalová

233 – kostel sv. Jakuba v Českých Heřmanicích. Foto: Tereza Kasalová

234 – malý zvon z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích. Foto: Tereza Kasalová

235 – detail koruny malého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová

236 - detail srdce malého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová

237 – detail kalvárie z malého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová

238 – detail horní části malého zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová

239 – detail znaku na malém zvonu z Českých Heřmanic. Foto: Tereza Kasalová

240 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků na malém zvonu z kostela sv. Jakuba v Českých Heřmanicích. Foto: Tereza Kasalová

241 – kostel sv. Petra a Pavla v Brtvi. Foto: Tereza Kasalová

242 – kostel sv. Petra a Pavla v Brtvi. Foto: Tereza Kasalová

243 – detail srdce zvonu z Brtve. Foto: Tereza Kasalová

244 – detail kalvárie na zvonu z Brtve. Foto: Tereza Kasalová

245 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela sv. Petra a Pavla v Brtvi. Foto: Tereza Kasalová

246 – detail vlysu s okřídlenými hlavičkami andílků a s pávi na zvonu z kostela sv. Petra a Pavla v Brtvi. Foto: Tereza Kasalová

- 247 – detail nápisu na zvonu z kostela sv. Petra a Pavla v Brtvi. Foto: Tereza Kasalová
- 248 – kostel narození Panny Marie v Hlinsku. Foto: Tereza Kasalová
- 249 – malý zvon z kostela narození Panny Marie v Hlinsku. Foto: Tereza Kasalová
- 250 – detail koruny malého zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 251 – detail srdce malého zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 252 – detail letopočtu na malém zvonu z Hlinska. Foto: Tereza Kasalová
- 253 – kostel Všech Svatých v Lázních Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová
- 254 – zvon z kostela Všech Svatých v Lázních Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová
- 255 – detail koruny zvonu z kostela Všech Svatých v Lázních Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová
- 256 – detail srdce zvonu z kostela Všech Svatých v Lázních Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová
- 257 – detail kalvárie ze zvonu z Lázní Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová
- 258 – detail reliéfu Panny Marie na zvonu z Lázní Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová
- 259 – detail zvonařské značky na zvonu z Lázní Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová
- 260 – detail výzdoby horní části zvonu z kostela Všech Svatých v Lázních Bělohrad. Foto: Tereza Kasalová

Bibliografie

Literatura

- Jaroslava Benešová et al., *Konzervování a restaurování kovů*, Brno 2011.
- Klement Benda et al., *Od Velké Moravy po dobu gotickou. Dějiny uměleckého řemesla a užitého umění v českých zemích*, Praha 1999.
- Antonín Cechner, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XIX. Politický okres královéhradecký, Praha 1904.
- Antonín Cechner, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXXI. Politický okres novopacký, Praha 1909.
- Benvenuto Cellini, *Vlastní životopis*, Praha 1960.
- Ludvík Domečka, *O Plastické výzdobě na zvonech zvonářů královehradeckých*, Hradec Králové 1918.
- Emilia Ďurinová – Edita Nagyová, *Kovolijectví a cizelérství II*, Praha 1989.
- Ondřej Felcman (ed.), *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009.
- Miroslav Flodr, *Komplexní pojetí funkce zvonu v středověkých zvonových nápisech*, in: *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity – studia minora facultatis philosophicae universitatis brunensis*, C 23/24, Brno 1976/77.
- Miroslav Flodr, *Technologie středověkého zvonářství*. Brno 1983.
- Karel Goňa – Pavel Révay – Šimon Vondruška, *Umělecké kovářství*, Praha 2005.
- Vladimír Hrubý, *Pozdní gotika a raná renesance v Pardubicích v letech 1491–1548. Malířství a sochařství*, Pardubice 2003.
- Daniela Hrušková, *Zvony z České*, Brno 2017.
- Jan Chlíbec, *Italské renesanční bronzy*, Praha 2007, s. 7–10.
- Tomáš Chvátal, *Pokus o sondu do činnosti zvonářské dílny v období gotiky. (Rozbor radničních účtů města Zhořelce z roku 1377)*, in: *Ústecký sborník historický*, Ústí 2001, s. 249-260.

- Karel Chytil, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XI. Politický okres chrudimský, Praha 1900.
- Markéta Jančarová, Kampanologický průzkum v okrese Opava. (Zpráva o provedeném institucionálním výzkumu), in: *Sborník Státního památkového ústavu v Ostravě* (ročník 2001), Ostrava 2002, s. 108–112.
- Miroslav Janotka – Karel Linhart, *Řemesla našich předků*, Praha 1987.
- František John – Petr Krňávek, *Zvony a péče o ně*, Zábřeh 2009.
- Petr Koukal et al., *Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana*, Praha 2006.
- Vavřinec Kříčka z Bítyšky, *Návod k lití a přípravě děl, kulí, hmoždířů, zvonů, konví ke zvedání vody, k vodotryskům a p. četnými kresbami opatřený*, Praha 1947.
- Petr Rudolf Manoušek, *Zvonařství*, Praha 2006.
- Bohumil Matějka–Josef Štěpánek–Zdeněk Wirth, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXIX. Politický okres litomyšlský, Praha 1908.
- Jan Michalský, *O Zvonech. Dějiny, význam, svěcení zvonů atd.*, Prostějov 1921.
- Leoš Mičák, *Zvony na Moravě a ve Slezsku*, Olomouc 2014.
- Taťána Petrasová–Rostislav Švácha (eds.), *Dějiny umění v Českých zemích 800–2000*, Praha 2017.
- Emanuel Poche, *Soupis památek historických a uměleckých v republice Československé, A. země Česká*, XLVIII. okres Dvůr Králové, Praha 1937.
- Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech 1–4*, Praha 1977–1982.
- Cesare Ripa–Piero Buscaroli, *Ikonologie. Autor úvodu Mario Praz, přeložil Jiří Špaček*, Praha 2019.
- Antonín Rybička, *O českém zvonařství. Studie kulturní, kterou dělal Antonín Rybička*, Praha 1885.
- Milan Švihálek, *Jak se rodí zvony*, Brno 1997.

- Petr Vácha, *Dokumentace kampanologických památek*. Příloha: Určování hmotnosti zvonů a jejich zvukového obrazu (památkový postup), Praha 2018.
- Zikmund Winter, *Dějiny řemesla a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*, Praha 1906.
- Zikmund Winter, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. Věku v Čechách*, Praha 1909.
- Zdeněk Wirth, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XVI. Politický okres vysokomýtský, Praha 1902.
- Zdeněk Wirth, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXII. Politický okres poličský, Praha 1906.
- Zdeněk Wirth–František Machát, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, XXXIV. Politický okres náchodský, Praha 1910.

Diplomové práce

- Otakar Dušek, *Výroba zvonů* (diplomní práce), Ústav strojírenské technologie VUT v Brně, Brno 2012.
- Jana Nerušilová, *Slitiny kovů* (diplomní práce), PřF Masarykovy univerzity v Brně, Brno 2008.
- Jan Urban, *Zvony* (diplomní práce), Katedra teorie kultury (kulturologie) FFUK, Praha 2008.

Elektronické zdroje

- Farnost Hlinsko: <http://farnosthlinsko.cz/dekansky-kostel/>
- Kampanologický průzkum chrudimského okresu:
<http://kampanologievc.wz.cz/Kampanologickypruzkumvregionu-okresChrudim.html>
- Čeští panovníci:
- <http://www.cestipanovnici.estranky.cz/clanky/historicke-zajimavosti/venna-mesta-ceskych-kraloven.html>

Anotace

Tato práce se zabývá problematikou renesančních zvonů ve východních Čechách. Po úvodních kapitolách, které se věnují časovému i zeměpisnému vymezení tématu jsou nastíněny základní poznatky o historii evropského zvonařství a jejich výrobní technologii s důrazem na české renesanční zvonařství a s přesahem do údržby a restaurování zvonů v dnešní době. Hlavní část práce je věnovaná výzdobě renesančních zvonů, litcům působícím v daném období ve východních Čechách a konečně výběrovému katalogu, ve kterém byly aplikovány všechny výše zmíněné informace. Díky tomu bylo možné nově pojmenovat některé autory nebo poznat vlivy grafických předloh na výzdobu zvonů.

Klíčová slova

Zvony, východní Čechy, zvonaři, litci, kovolitectví, nápisy na zvonech, reliéfy, světci, liturgie, lití zvonů, Eliáš Stodola, Donát Schrötter, Adam Taraba, katalog

Summary

This thesis deals with the problems of Renaissance bells in East Bohemia. After introductory chapters about the time and geographical delimitation of the topic are outlined basic knowledge about the history of European bell-making and their production technology with an emphasis on the Bohemian Renaissance bell-making and with an overlap into the maintenance and restoration of bells nowadays. The main part of the thesis is devoted to the decoration of Renaissance bells, metal-workers operating in East Bohemia in the given period and finally a selective catalog in which all the above mentioned information was applied.

Key words:

Bells, East Bohemia, bells, metal-worker, inscriptions on bells, reliefs, saints, liturgy, bell casting, Elias Stodola, Donat Schrötter, Adam Taraba, catalog

Jméno a příjmení:	Bc. Tereza Kasalová
Katedra nebo ústav:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Waisser, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020
Název práce:	Renesanční zvony ve východních Čechách
Název v angličtině:	Renaissance Bells in East Bohemia
Přílohy vázané k práci:	CD s celým obsahem práce
Rozsah práce:	127 258 znaků (textová část), celkem 159 stran
Jazyk práce:	čeština